

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT PROGRAMI

BASEL KRİTERLERİ VE BASEL III'ÜN TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE

MUHTEMEL ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah KARAARSLAN

OCAK - 2015

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT PROGRAMI

BASEL KRİTERLERİ VE BASEL III'ÜN TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE

MUHTEMEL ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emrah KARAARSLAN

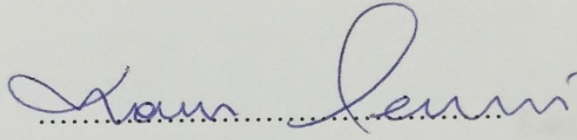
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Harun TERZİ

OCAK - 2015

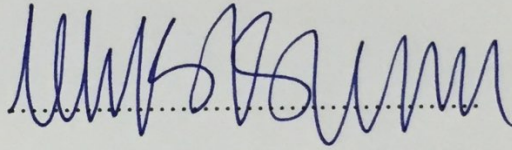
TRABZON

ONAY

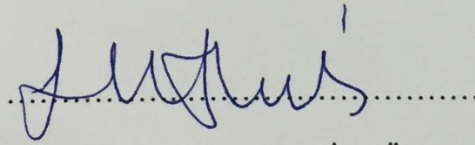
Emrah KARAARSLAN tarafından hazırlanan “Basel Kriterleri ve Basel III’ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri” adlı bu çalışma ..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Harun TERZİ (Başkan-Danışman)

Prof. Dr. Kenan ÇELİK (Üye)

Prof. Dr. Mustafa EMİR (Üye)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. ... /... /....

Prof. Dr. Ahmet ULUSOY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Emrah KARAARSLAN

27/12/2014

ÖNSÖZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak yapılan bu çalışma “Basel III’ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri” adını taşımaktadır.

Çalışmanın amacı; bugüne kadar Uluslararası Mutabakatlar Bankası tarafından yürürlüğe sokulmuş tüm Basel Uygulamaları’nın teorik olarak derlenmesi ve Türk Bankacılık Sistemine muhtemel etkilerini, yetkili kurumlar yanında, uzman görüşleri ile de destekleyerek, ortaya koymaktır.

Yoğun bir mesainin ürünü olan bu çalışmanın; şekillenmesinde katkıları bulunan değerli hocam Prof. Dr. Harun Terzi’ye, görüşleriyle katkıda bulunan Türkiye Halk Bankası A.Ş. personellerinden Sn. Sinan Durmuşalioğlu, ve Sn. Melih Bozdemir’e, Prometeia ülke müdürü Sn. Serhat Yücel’e ve yardımlarından dolayı Karadeniz Teknik Üniversitesi araştırma görevlilerinden Sn. Doğukan Bora Savaş’a minnettarım. Ayrıca benim bugünlere gelmemi sağlayan aileme, bu çalışmanın hazırlanması aşamasında yanımda olan ve her zaman destek veren eşim Sevinç Karaarslan, kuzenim Serkan Coşar ve eşi Defne Coşar’a teşekkür ederim.

Ocak, 2015

Emrah KARAARSLAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
GİRİŞ.....	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BANKALARDA SERMAYE YETERLİLİĞİ	3-11
1.1. Basel Komitesi.....	3
1.1.1. Tarihçe.....	3
1.1.2. Uluslararası Mutabakatlar Bankası (BIS)	4
1.1.3. Basel Komitesinin Yapısı ve Amaçları	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. BASEL I UZLAŞISI	12-38
2.1. Basel I'in Temel İlkeleri	12
2.2. Sermaye Bileşenleri	13
2.2.1. Ana Sermaye	13
2.2.2. Katkı Sermaye	14
2.2.3. Sermayeden İndirilecek Değerler	15
2.3. Risk Katsayıları	16
2.3.1. Bilanço Aktiflerine Uygulanan Risk Katsayıları.....	17
2.3.2. Bilanço Dışı Aktiflere Uygulanan Risk Katsayıları	17
2.4. 1988 Basel SYR Hesaplaması ve Basel I'in Geçiş Dönemi	18
2.4.1. 1988 Basel I SYR Hesaplamasına Bir Örnek.....	20
2.5. 1996 Basel I'e Piyasa Riskinin Eklenmesi.....	22
2.5.1. Standart Yöntem.....	23
2.5.1.1. Faiz Riski.....	23
2.5.1.2. Hisse Senedi Riski.....	27
2.5.1.3. Yabancı Para Riski	28
2.5.1.4. Emtia Riski	29
2.5.1.5. Opsiyon Riski	30

2.5.2. İçsel Modeller Yöntemi	30
2.5.2.1. Niteliksel (Kalitatif) Standartlar	31
2.5.2.2. Piyasa Riski Faktörlerinin Tanımlanması	32
2.5.2.3. Niceliksel (Kantitatif) Standartlar	32
2.5.2.4. Stres Testleri	33
2.5.2.5. Harici Onay	33
2.5.3. Sermaye	34
2.5.4. Türkiye’de Basel I	35
2.5.5. Basel I’e Yönelik Eleştiriler	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BASEL II UZLAŞISI	39-68
3.1. Basel II’nin Ortaya Çıkışı	39
3.2. Basel II’nin Temel İlkeleri ve Kapsamı	39
3.3. Basel II’nin Bileşenleri	41
3.3.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gerekliliği	42
3.3.1.1. Kredi Riski	43
3.3.1.1.1. Standart Yaklaşım ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	44
3.3.1.1.2. İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	48
3.3.1.2. Operasyonel Risk	50
3.3.1.2.1. Operasyonel Riskin Ölçülmesi	51
3.3.1.2.1.1. Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach, BIA)	52
3.3.1.2.1.2. Standart Yaklaşım (Standardised Approach, SA)	52
3.3.1.2.1.3. İleri Ölçüm Yaklaşımları (Adv. Measurement Approaches, AMA)	55
3.3.1.2.2. Operasyonel Risk Azaltma	58
3.3.2. İkinci Yapısal Blok: Denetsel İnceleme	59
3.3.2.1. Denetsel İncelemenin İlkeleri	60
3.3.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini	63
3.4. Türkiye’de Basel II ve Bankacılık Üzerindeki Etkileri	63
3.5. Basel I ve Basel II’nin Farklılıkları	65
3.6. Basel II’ye Yönelik Eleştiriler	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BASEL 2,5 DÜZENLEMESİ	69-73
4.1. Basel 2,5’un Ortaya Çıkışı	69
4.1.1. Birinci Yapısal Blok	70
4.1.2. İkinci Yapısal Blok	71
4.1.3. Üçüncü Yapısal Blok	72
4.2. Türkiye’de Basel 2,5 ve Etkileri	72
4.3. Basel 2,5’a Yönelik Eleştiriler	72

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BASEL III UZLAŞISI	74-92
5.1. Basel III'ün Ortaya Çıkışı	74
5.2. Basel III'ün Temel Prensipleri	75
5.2.1. Daha Nitelikli Sermaye	75
5.2.2. Niceliği Artırılmış Sermaye	76
5.2.3. Sermaye Tamponu Oluşturulması	76
5.2.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı.....	77
5.2.5. Likidite Düzenlemeleri.....	77
5.3. Basel III'ün Getirdiği Yenilikler	77
5.3.1. Sermaye	77
5.3.2. Sermayeye İlişkin Oranlar.....	78
5.3.3. Kaldıraç Oranı	79
5.3.4. Likidite Oranları	79
5.4. Basel III'e Yönelik Eleştiriler ve Endişeler	81
5.5. Basel III'ün Dünya Bankacılık Sektörüne Yansımaları	83
5.6. Basel III'ün Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları ve Bankacıların Konu Hakkındaki Görüşleri	85
SONUÇ VE ÖNERİLER	93-97
YARARLANILAN KAYNAKLAR	98-108
ÖZGEÇMİŞ	109

ÖZET

Uluslararası krizlerin ve küreselleşmenin artması sonucu bankacılık sektörünün de içinde bulunacağı krizleri önlemek, şeffaflığı artırmak ve bankacılık alanında yeknesak kurallar oluşturmak amacıyla 1974'te BIS bünyesinde Basel Komitesi kurulmuştur. Basel Komitesi belirtilen amaçlar doğrultusunda, ilki 1988 yılında olmak üzere değişen koşullara bağlı olarak 2004 yılında Basel II, 2009 yılında Basel 2,5 ve 2010 yılında Basel III esaslarını oluşturmuştur.

Bu çalışmada Basel Kriterlerinin sonuncusu olup 2019 yılına kadar kademeli geçiş öngörülen Basel III'ün prensipleri irdelenmiş, Türkiye'de bankacılık sektörü açısından muhtemel etkileri araştırılmış, konunun muhatabı olması vesilesiyle bankacıların görüşlerine ve Basel 2,5'a geniş yer verilmiştir.

Türkiye'de uygulanmakta olan kuralların Basel III ile büyük oranda benzerlik gösterdiği ve bazı koşulların daha önceden yerine getirilmiş olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak bankacılık sektörünün genel olarak Basel III sürecini problemsiz geçireceği öngörüsü ortaya çıkmıştır.

Kredi hacminde ve karlılıkta düşüş meydana gelmemesi açısından sermaye konusuna verilen önemin korunması yerinde olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Bankalarda Sermaye Yeterliliği, Basel, Basel II, Basel 2,5, Basel III,

ABSTRACT

As a result of increasing international crisis and globalization, in order to prevent the crisis which includes banking sector, to increase transparency and to create uniform rules, The Basel Committee was established in 1974 within BIS. For the said purposes, including the first in 1988, The Basel II, The Basel 2,5 and finally The Basel III was formed by The Basel Committee, respectively in 2004, 2009 and 2010 due to the changing conditions.

In this study, it has been examined the last one of the Basel Criteria Basel III principles which has been projected gradual transition by 2019 and has been investigated the possible effect to the banking sector in Turkey.

It has been observed that the applicable rules in Turkey are mostly similar to The Basel III Criteria and said criteria have been provided in advance. So the prediction has been emerged that The Basel III process will not be a problem for the sector.

In order to prevent reduction of the credit and the profit it has been appropriate to preserve the given necessary importance to the capital.

Keywords: Basel, Basel II, Basel 2,5, Basel III, Capital Adequacy in Banks.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Basel I Standardının Geçiş Dönemi.....	19
2	1988 Basel SYR Hesaplaması	19
3	Örnek Banka Bilançosu	21
4	Spesifik Risk Sermaye Yükümlülüğü.....	23
5	Vade Merdiveni Yöntemi: Vade Dilimleri ve Risk Ağırlıkları	26
6	Vade Merdiveni Yöntemi: Yatay Netleştirme Oranları.....	27
7	1996 Basel SYR Hesaplaması	35
8	Basel II Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar.....	42
9	Standart Yaklaşımda Kullanılan Risk Ağırlıkları.....	45
10	Kredi Riski Azaltma	47
11	Beta Değerleri.....	53
12	Geçiş Dönemleri	80
13	Öz Kaynakları Oluşturan Kalemlerin Dağılımı (Haziran 2010).....	86
14	Öz Kaynakları Oluşturan Kalemlerin Dağılımı (Mart 2014)	87

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AIG	: American International Group
AMA	: Advanced Measurement Approches
ASA	: The Alternative Standardised Approach
BCBS	: Basel Committee on Banking Supervision
BIS	: Bank for International Settlements
BSAD	: Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmalar Dergisi
CP	: Consultative Paper
EAD	: Exposure at Default
ECA	: Export Credit Agency
ECAI	: External Credit Assessment Institutions
EL	: Expected Loss
EMEA	: Europe, The Middle East, Africa
EPU	: European Payment Union
FED	: Federal Reserve Bank
GI	: Gross Income

IMF	: International Monetary Fund
IOSCO	: International Organization of Securities Commissions
IRB	: Foundation Internal Ratings Based
IRC	: Incremental Risk Charge
KMH	: Kredili Mevduat Hesabı
KOBİ	: Küçük ve Orta Boylu İşletme
LCR	: Liquidity Coverage Ratio
LGD	: Loss Given Default
LYR	: Likidite Yeterlilik Rasyosu
M	: Maturity
NSFR	: Net Stable Funding Ratio
OECD	: The Organisation for Economic Co-operation and Development
PD	: Probability of Default
PE	: Probability of Loss Event
QIS	: Quantative Impact Study
QIS-TR	: Quantative Impact Study Türkiye
RB	: Retail Banking
S&P	: Standard and Poors
SA	: Standardised Aproach
SYR	: Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TP : Türk Parası

VAR : Value at Risk

YP : Yabancı Para

GİRİŞ

İlerleyen teknoloji ve küreselleşme hareketleri sonucunda ülkelerin birbirleriyle olan etkileşimi artmış buna bağlı olarak finansal sistemin başını çeken bankalar söz konusu krizleri iyi yönetememiş ve fazlasıyla kötü etkilenmişlerdir. Finansal sistemi dalgalanmalardan mümkün mertebe arındırmak ve sağlıklı bir yapıya kavuşturmak amacıyla, tüm dünya ülkelerinde önlem alma fikri ortaya çıkmıştır.

Bu amaca yönelik olarak Uluslararası Mutabakatlar Bankası (Bank for International Settlements, BIS) bünyesinde, 1974 yılında G-10 (ABD, Belçika, Birleşik Krallık, Fransa, Hollanda, İsveç, Almanya, İtalya, Japonya, Kanada) ülkelerinin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden yetkililerin katılımıyla Basel Komitesi oluşturulmuş ve Basel uzlaşmaları süreci başlamıştır. Sonrasında Basel Bankacılık ve Gözetim Komitesi olarak adlandırılan komite, üyeleri arasında bankacılık denetsel konularında sürekli ortaklık forumu oluşturmuş, denetsel becerileri ve bankacılık kalitesini geliştirmek suretiyle, finansal istikrarı sağlamayı amaçlamıştır.

Komite amaçlarına, uluslararası bankacılık denetim tekniklerini geliştirmek ve milli denetim düzenlemeleri konusunda bilgi alışverişi yapmak suretiyle denetim standartları oluşturarak ulaşılmaya çalışmaktadır. Bu konularda herhangi bir yasal yaptırım bulunmamaktadır (BIS, 2013: 1).

Bu çalışmanın amacı, Basel Kriterleri ve Basel III'ün Türk Bankacılık Sistemine muhtemel etkilerini göstermektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, bankacılıkta sermaye yeterliliği konusuna değinilmiş, Basel Komitesinin tarihçesi, yapısı ve amaçları yanında BIS hakkında da bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Basel I, üçüncü bölümde Basel II, dördüncü bölümde Basel 2,5 ve beşinci bölümde Basel III derinlemesine incelenmiş, Basel III'ün olası etkileri konusunda bankacılardan uzman görüşü alınmıştır. Sonuç olarak ise BDDK'nın Basel III'ün olası

etkileri konusundaki görüşleri irdelenmiş ve konu hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BANKALARDA SERMAYE YETERLİLİĞİ

Bankalarda sermaye yeterliliği; bankaların piyasa, kredi ve operasyonel risklerini karşılayacak kadar sermayelerinin bulunması olarak ifade edilmektedir. Bu konuda tavsiye niteliğindeki standartları geliştiren kurum ise uluslararası denetim ve gözetim otoritesi konumundaki BIS ve oluşturmuş olduğu Basel Komitesidir.

1.1. Basel Komitesi

1.1.1. Tarihçe

Basel Komitesinin temellerinin atılmasında çok önemli iki gelişme rol oynamıştır.

İlk olarak Ekim 1973 Arap-İsrail savaşı sırasında, Arap ülkelerinin petrol üretimini ciddi oranda kesmesi petrol fiyatlarını dört katına çıkarmış ve büyük bir uluslararası finansal dengesizliğe sebebiyet vermiştir. Bu sırada ekonomist Charles Albert Eric Goodhart uluslararası bankacılık sisteminin, petrol satıcı ve alıcıları arasındaki fon akışını nasıl sağlaması gerektiğini açıklamıştır (Alessi, 2012).

İkinci olarak, 26.06.1974'de Bankhaus Herstatt's'in bankacılık lisansı, döviz açığının banka sermayesinin üç katına çıkması sebebiyle, Batı Almanya Federal Bankası denetim ofisi tarafından iptal edilmiştir. Almanya dışındaki bankalar, söz konusu banka ile olan askıdaki ticaretleri sebebiyle ağır kayıplar yaşamış ve fiyaskoya uluslararası bir boyut kazandırmıştır (Alessi, 2012).

1974 yılının ekim ayında Franklin National Bank of New York büyük döviz kayıpları sebebiyle kapılarını kapatmıştır (BIS, 2013: 1).

Bu gelişmelere ve uluslararası piyasadaki diğer bozulmalara bağlı olarak, 1974 yılının sonlarına doğru İsviçre'nin Basel şehrinde BIS bünyesinde 10 ülkenin merkez bankası yöneticilerinin oluşturduğu bir grupla Bankacılık Düzenlemeleri ve Gözetim Uygulamaları Komitesi (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) kurulmuştur (BIS, 2001a: 1).

Üye ülkeler arasında, bankacılık denetim konularında düzenli işbirliği forumu niteliğinde oluşturulmuş olan komite, daha sonra Basel Bankacılık Gözetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) olarak adlandırılmıştır (BIS, 2013: 1).

Komite ilk toplantısını Şubat 1975'te gerçekleştirmiş, o zamandan beri yılda üç ya da dört kez düzenli olarak toplanmıştır (BIS, 2001a: 1).

Komitenin başkanı 2014 yılı itibariyle aynı zamanda İsveç Merkez Bankası başkanı olan Stefan Ingves ve genel sekreteri ise Wayne Byres'tir (BIS, 2011).

1.1.2. Uluslararası Mutabakatlar Bankası (BIS)

BIS, 1930 yılında İsviçre'nin Basel şehrinde kurulmuş olup dünyanın en eski uluslararası finans kurumudur. Günümüzde de uluslararası merkez bankası işbirliği için başlıca odak olmaya devam etmektedir (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

BIS, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Versay Antlaşması çerçevesinde Almanya'ya dayatılan tazminat ödemelerini yönetmek için, Young Planı kapsamında, 1930 yılında kurulmuştur. Aynı zamanda merkez bankaları arasındaki işbirliğini de sağlamaktadır (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

BIS, İkinci Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin başına kadar para politikası alanında uygulamaya ve savunmaya odaklanmıştır. 1970'li ve 1980'li yıllardaki odak noktası ise petrol ve uluslararası borç krizi sonrasındaki sınır ötesi para akışını yönetmek olmuştur (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

BIS, para politikası işbirliğini teşvik etmenin dışında, geleneksel merkez bankası işlemleri olan altın ve döviz transferlerini gerçekleştirmiş bunun yanında yediemin ve aracılı-

lık fonksiyonlarını da yürütmüştür. 1950-1958 yılları arasında, İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa paralarının konvertibilitelelerini geri kazandırmak için Avrupa Ödemeler Birliği (European Payments Union, EPU) temsilcisi olarak görev yapmıştır. Aynı şekilde tek para birimine geçmeden önceki dönemde, Avrupa Para Sistemi (European Monetary System, EMS) de dahil olmak üzere Avrupa'nın çeşitli kur düzenlemelerinde, temsilci olarak rol almıştır (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

Son olarak gerektiğinde uluslararası para sistemini desteklemek amacıyla, mali yardım sağlamış ya da bu yardımları organize etmiştir. 1931 yılında Almanya Merkez Bankası'na destek kredileri organize etmiştir (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

Şu an itibariyle BIS'in her biri oy kullanmaya yetkili, Türkiye'de dahil olmak üzere 60 tane üye ülkesi bulunmaktadır (<https://www.bis.Org/about/history.htm?l=2>).

1.1.3. Basel Komitesinin Yapısı ve Amaçları

Komitenin kuruluşunun açıkça ifade edilmeyen amacı; Japon bankalarının 1980'lerde uluslararası borçlanmanın üçte birinden fazlasını elinde bulundurmasını sağlayan maliyet avantajını ortadan kaldırmaktır (Wagster, 1996: 1321).¹

BIS ise Basel Komitesinin amacını; bankaların risklerini düşürmek için tavsiye niteliğinde standartlar getirerek, tüketicilerin korunmasını sağlamak ve uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmak olarak açıklanmıştır (BIS, 2013: 1).

Komite, bu amaca ulaşabilmek için Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İsviçre, İsveç, İngiltere, Amerika ve Lüksemburg, Basel'de yılın her çeyreğinde her bir ülkenin merkez bankası temsilcisi ile bankacılık düzenleme otoritelerinin katılacağı toplantılar yapmayı kararlaştırmıştır. Yapılan toplantılarda ülkeler, komitenin amaçlarına ulaşabilmesine yardımcı olabilmek için uluslararası bankacılık sisteminin durumunu ve genel standartların

---

¹ 1981'de varlık kriterine göre dünyanın en büyük bankaları arasında sadece bir Japon bankası varken, 1988 yılında bu sayı yediye çıkmıştır. Bu olağan üstü yükseliş konu bankaların rakiplerine oranla düşük fiyatlandırma uygulaması sebebiyledir. Yüzyılın sonlarına doğru Japon bankaları uluslararası borçlanmanın, Amerika bankacılık piyasasının % 12'si ve İngiltere bankacılık piyasasının % 23'ü dahil olmak üzere, % 38'ini ele geçirmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Dai-İchi Kangyo bankasının Londra şubesi müdürü Euromoney'e " Bu büyük avantaj sayesinde müşterilerimize makul fiyatlı fonlama yapabiliyoruz" şeklinde demeç vermiş, Euromoney ise bunu "Japon olmayan rakiplerimizin maliyetlerinin altında fiyatlama yapıyoruz" şeklinde yorumlamıştır.

amaçlarını tartışmıştır. Basel Komitesinin aldığı kararlar yasal bir yaptırım içermemiş, uygulama ve yaptırımlar ülkelerin kendi inisiyatiflerine bırakılmıştır (Balin, 2008: 1).

Komite tarafından bu yöndeki ilk çalışma 1975 yılında, denetim birimlerinin; bankalar, yurt dışı şubeleri, iştirakler ve bağlı ortaklıkları arasındaki denetim sorumluluğunun paylaşılması ilkelerini belirleyen “Anlaşma” (Concordat) adıyla yapılmıştır. Mayıs 1983’te ise Concordat revize edilerek, “Bankacılık Denetimi için İlkeler” (Principles for The Supervision of Banks’ Foreign Establishments) adıyla tekrar sunulmuştur (BIS, 2013: 1).

Nisan 1990’da, bankacılık denetçileri arasındaki sınır ötesi ihtiyati bilgi akışını geliştirmek amacıyla, 1983 Concordat’a bir ek sunulmuştur. Haziran 1992’de Concordat’ın bazı ilkeleri asgari standartlar olarak yeniden formüle edilmiştir. Bu standartların diğer bankacılık denetim yetkililerine tebliğ edilip onaylanması sağlanmış ve standartlar Temmuz 1992’de yayımlanmıştır (BIS, 2013: 1).

Komite Eylül 1997’de etkin bir bankacılık denetim sisteminin olması için gerekli gördüğü 25 temel ilkedен oluşan bir çalışma düzenlemiştir. Birçok revizyondan sonra, en son Eylül 2012’de ilkeler; denetimsel yetkileri, erken müdahale için gereksinimleri, zamanında denetimsel eylemleri, bankaların denetimsel beklentilerini ve uyulacak denetimsel standartları da kapsayan 29 ilkeye çıkarılmıştır (BIS, 2013: 2).

Revize edilen temel ilkeler, denetim sisteminin etkili olabilmesi için gerekli 29 maddeden oluşmaktadır. Bu ilkeler 2 grupta sınıflandırılmıştır. 1-13 arası olan grupta denetçilerin yetkilerine, sorumluluklarına ve işlevlerine odaklanılırken; 14-29 arası olan ikinci grupta ise ihtiyati düzenlemelere ve banka gereksinimlerine odaklanılmıştır (BIS, 2012: 10).

Söz konusu ilkeler (BIS, 2012: 10-13),

- **1. İlke – Sorumluluklar, Amaç ve Yetkiler:** Etkili bir bankacılık denetim sistemi, bankaların denetimini gerçekleştirenler için açık sorumluluklara ve amaçlara sahip olmalıdır. Denetim sisteminin; kanun ve denetim boşluklarını doldurur nitelikte olması gerekir.

- **2. İlke – Bağımsızlık, Denetlenebilirlik, Kaynak Yaratma ve Denetçiler İçin Yasal Koruma:** Denetim otoritesi, görevlerini yerine getirebilmek için operasyonel bağımsızlığa, şeffaf süreçlere, güçlü yönetime ve yeterli kaynaklara sahip olmalıdır. Denetim sistemi için oluşturulacak yasal çerçeve, denetçilerin hukuki anlamda korunmasını sağlamalıdır.
- **3. İlke – İş Birliği ve Uyum:** Kanunlar, düzenlemeler ya da diğer anlaşmalar; yerel yetkililer ve yabancı denetçiler arasında işbirliği sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır. Tüm bu çalışmalar, gizli bilgilerin korunmasına olan ihtiyacı yansıtmaktadır.
- **4. İlke – İzin Verilebilir Faaliyetler:** Bankalar gibi lisanslı ve denetime tabi kurumların gerçekleştirebilecekleri faaliyetler açıkça tanımlanmalı ve banka lafzının geçiyor olması sağlanmalıdır.
- **5. İlke – Lisanslama Kriterleri:** Lisanslama otoritesi, kriter koyma ve kriterleri karşılamayan kuruluşları reddetme gücüne sahip olmalıdır. Lisanslama süreci asgari olarak; bankanın ve daha geniş grubun yönetiminin değerlendirmesinden oluşmalı, kurul üyelerinin ve üst düzey yöneticilerinin saygınlığını ve uygunluğunu, stratejik ve operasyonel planı, iç kontrol ve risk yönetimini içermeli ve sermaye tabanını içeren finansal durumunu projelendirmelidir. İlgili kurumun sahibi ya da ortağı yabancı bir banka ise, ana ülke denetim ofisinden ön kabul temin edilmelidir.
- **6. İlke – Kayda Değer Hisse Transferi:** Denetim otoritesi, mevcut bankaların el değiştirmesi ile doğrudan ya da dolaylı kayda değer yönetim hisselerinin transferlerini kontrol etme ve reddetme gücüne sahip olmalıdır.
- **7. İlke – Büyük Alımlar:** Denetim otoritesi, bankaların önemli büyüklükteki sahiplik faaliyetlerini ve yatırımlarını inceleme yetkisine sahip olmalıdır. Bu oluşumların banka için yeni riskler yaratmasına ve denetim etkinliğini azaltmasını engellemelidir.

- **8. İlke – Denetimsel Yaklaşım:** Etkili bir bankacılık denetim sisteminde, denetçiler, bireysel banka ya da bankacılık gruplarının, sistematik önemleriyle orantılı olarak, ileriye dönük risk profil değerlendirmelerini yapmalı, değer biçmeli, bankalardan veya bankacılık sisteminin tümünden kaynaklı riskleri ele almalıdır. Denetim otoritesinin yetersiz kalmaları durumunda, erken müdahale edilebilmesi ve diğer yetkililer ile organize olarak çalışılabilmesi için gerekli çerçeve oluşturulmalıdır.
- **9. İlke – Denetim Teknikleri ve Araçları:** Denetim otoritesi, çeşitli teknikler ve araçlarla denetimlerini gerçekleştirmeli; bankaların risk profillerini ve sistematik önemlerini gözeterek, denetim kaynaklarını oransal olarak kullanmalıdır.
- **10. İlke – Denetimsel Raporlama:** Denetim otoritesi, tek ve konsolide bazda rapor ve istatistikleri toplamalı, incelemeli, analiz etmeli ve bu verileri bağımsız olarak, dahili ya da harici uzmanlar ile birlikte değerlendirmelidir.
- **11. İlke – Denetçilerin Düzeltici ve Yaptırım Güçleri:** Denetim otoritesi uygun eylemleri zamanında gerçekleştirebilecek yeterli araca sahip olmalıdır. Bu araçlara gerektiğinde bankacılık lisansını iptal etmek ya da iptalini tavsiye etmek de dahil edilmelidir.
- **12. İlke – Konsolide Edilmiş Denetim:** Denetim otoritesi, banka ve bankacılık grubuna ait dünya çapındaki işlerin her yönüyle, ihtiyati normlar uygulanarak konsolide bazda denetlenmesini sağlamalıdır. Bu, bankacılık denetiminin esas unsurlarından biridir.
- **13. İlke – Merkez Ev Sahibi İlişkisi:** Sınır ötesi konsolide edilmiş denetim, merkez ülke denetim otoritesi ile ev sahibi ülke denetim otoritesinin işbirliğini gerektirir. Denetim otoritesi, ülkedeki yabancı bankaların işlemlerine, yerel bankaların uymakla yükümlü oldukları standartları aynen uygulamalıdır.
- **14. İlke – Kurumsal Yönetim:** Denetim otoritesi, banka ve banka gruplarının, stratejik yöne, organizasyonel bir yapıya, denetim yapısına, yönetim kuruluna;

üst yönetim sorumlulukları ve telafi gibi güçlü kurumsal yönetim politikalarına ve süreçlerine sahip olmalarını sağlamalıdır. Bu politika ve süreçler bankanın risk profili ve sistematik önemiyle orantılı olmalıdır.

- **15. İlke – Risk Yönetim Süreci:** Denetim otoritesi, bankaların, tanımlama, ölçme, kıymetlendirme, görüntüleme, raporlama, maddi riskleri doğru zamanlamayla azaltma ya da kontrol etme gibi kapsamlı risk yönetim süreçlerinin (yönetim kurulu ve üst yönetimin hatalarını da içerecek şekilde) olmasını sağlamalıdır. Bu yönetim süreci bankanın risk profili ve sistematik önemiyle orantılı olmalıdır.
- **16. İlke – Sermaye Yeterliliği:** Denetim otoritesi, bankaların üstlendikleri riskleri yansıtan asgari sermaye yeterlilik gereksinimlerini saptamalı ve kayıplarını telafi etme kapasitelerini göz önünde bulundurarak sermaye unsurlarını tanımlamalıdır.
- **17. İlke – Kredi Riski:** Denetim otoritesi, bankaların risk iştahlarını, risk profillerini, piyasa koşullarını ve makroekonomik koşulları da hesaba katan yeterli kredi risk yönetim süreçlerinin olmasını sağlamalıdır. Bu süreç kredinin sigorta ve değerlendirme aşamaları ile bankanın süregelen borçlanma ve yatırım süreçlerini de içine almalıdır.
- **18. İlke – Problem Varlıklar, Karşılıklar ve Yedekler:** Denetim otoritesi, bankaların erken teşhis ile problemlili varlıkları yönetmek, ayrılmış yedekleri denetlemek ve karşılıkların yeterliliğini değerlendirmek için ihtiyaç duyacağı politikalara sahip olmalarını sağlamalıdır.
- **19. İlke – Yoğunlaşma Riski ve Geniş Maruziyet limiti:** Denetim otoritesi, bankaların riskleri doğru zamanlamayla, tanımlama, ölçme, değerlendirme, görüntüleme, raporlama, kontrol etme ya da azaltma konusunda ihtiyaç duydukları politikalara sahip olmalarını sağlamalıdır. Denetim otoritesi, bankaların tek veya grup olarak riske maruz kalmalarını sınırlamak için ihtiyati limitler koymalıdır.

- **20. İlke – İlgili Taraflarla İşlemler:** Suistimali engellemek adına denetim otoritesi, bankaların ilgili taraflarla olan işlemlerinin emsallere uygunluk ilkesi bazında gerçekleştirilmesini, bu işlemlerden doğabilecek risklerin kontrol edilebilmesi ya da azaltılması için uygun adımlar atılmasını ve ilgili taraflarla olan hesaplarının standart politikalar ve süreçlerle kapatılmasını sağlamalıdır.
- **21. İlke – Ülke ve Transfer Riskleri:** Denetim otoritesi, bankaların uluslararası borçlanmalarında ve yatırımlarında transfer ve ülke risklerini tanımlama, ölçme, izleme ve kontrol etme işlemlerini zamanında yerine getirebilmeleri için yeterli politika ve süreçlere sahip olmalarını sağlamalıdır.
- **22. İlke – Piyasa Riskleri:** Denetim otoritesi, bankaların risk iştahlarını, risk profillerini, piyasa koşullarını ve makroekonomik koşulları da hesaba katan yeterli piyasa risk yönetim süreçlerinin olmasını sağlamalıdır.
- **23. İlke – Faiz Oranı Riski:** Denetim otoritesi, bankaların faiz riskini tanımlama, ölçme, izleme, kontrol etme ve raporlama işlemlerini zamanında yerine getirebilmeleri için yeterli sistemlerinin olmasını sağlamalıdır. Bu sistem, bankaların risk iştahı ile piyasa ve makroekonomik koşulları da hesaba katmalıdır.
- **24. İlke – Likidite Riski:** Denetim otoritesi bankaların risk profillerini hesaba katan likidite riskini tanımlayan, ölçen, izleyen, kontrol eden ve günlük bazda likiditeyi yöneten likidite yönetim stratejisine, ihtiyati politika ve yöntemlere sahip olmalarını sağlamalıdır.
- **25. İlke – Operasyonel Risk:** Denetim otoritesi, bankaların risk profillerini, piyasa ve makroekonomik koşulları da dikkate alarak operasyonel risk yönetim çerçevelerinin oluşturulmasını sağlamalıdır.
- **26. İlke – İç Kontrol ve Denetim:** Denetim otoritesi, bankaların işlerini yönetebilmek adına, tam anlamıyla işlevsel bir iç kontrole sahip olmalarını sağlamalıdır. Bu iç kontroller yetki ve sorumluluk dağıtımını açıkça belirlemeli; bankayı taahhüt altında sokan fonksiyonların ayrımını yapmalı, fonların ödenmesi, ak-

tif ve pasiflerin muhasebeleştirilmesinin denetlenmesi konusunda yetkili olmalıdır. Bağımsız bir denetimi de tabi olmaları sağlanmalıdır.

- **27. İlke – Finansal Raporlama ve Dış Denetim:** Denetim otoritesi, bankalar ve bankacılık grupları tarafından uluslararası kabul görmüş muhasebe politikalarıyla ilişkili, dış denetçilerinde görüşlerinin alındığı, finansal raporlar hazırlanmasını, yeterli ve güvenilir kayıtlar tutulmasını sağlamalıdır.
- **28. İlke – Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık:** Denetim otoritesi, bankaların ve bankacılık gruplarının finansal durumlarını, performanslarını, risk maruziyetlerini, risk yönetim stratejilerini, kurumsal yönetim politikalar ve süreçlerini; dürüstçe yansıtan, kolaylıkla erişilebilen, konsolide bazda ya da gerektiğinde solo bazda raporlar sunabilmelerini sağlamalıdır.
- **29. İlke – Finansal Hizmetlerin Suistimali:** Denetim otoritesi, bankaların finansal sektördeki profesyonel ve yüksek etik standartları destekleyen, bankaların kasti ve kasti olmayan yasadışı işlemlerde kullanılmalarını engelleyen, sıkı müşteri tanı kurallarına da uygun, politika ve süreçlere sahip olmalarını sağlamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BASEL I UZLAŞISI

Basel Komitesi, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını ve emniyetini sağlamak, bankaların batması durumunda mudilerin mağduriyetini en aza indirmek, bankaların risk kültürlerini oluşturmak, teknolojik yatırımları tamamlamak, personeli eğitmek ve farklı ülkelerdeki bankalar arası haksız rekabeti azaltmak için 1987 yılında sermaye yeterliliği standardı taslağını yayımlamıştır (Aba, 2012: 66).

Bankaların risklerine karşı yeknesaklık oluşturmayı amaçlayan bu taslak, öncelikli olarak G-10 Ülkelerinde ve dünya çapında incelenmiş, güncellemelerle 1988 yılında Basel I Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı adıyla yayımlanmıştır (BIS, 1988: 1).

Komite, üye ülkelerin standart çerçevesinde hesaplayacakları sermaye yeterlilik rasyolarının (SYR) karşılaştırılabilir olmasını sağlamak amacıyla düzenlemelerin yapılmasını hedeflemiştir (Gürleyendağ, 2006: 10).

Konu sermaye yeterliliği düzenlemesi, Basel tarafından dünyaya duyurulmuş, pek çok ülkede farklı uygulanan sistemleri, amaçladığı üzere yeknesak hale getirmiş ve 1996 yılında da piyasa riski hesaplaması, düzenlemeye dahil edilmiştir (Arslan, 2007: 51).

2.1. Basel I'in Temel İlkeleri

Basel I'de bankanın maruz kaldığı kredi riski, bankanın aktiflerinin ve bilanço dışı kalemlerinin farklı risk sınıflarına ayrılması ve her sınıfa karşılık gelen risk ağırlıkları olan % 0, % 10, % 20, % 50 ve % 100 katsayılarıyla çarpılması suretiyle hesaplanmaktadır.

Sadece 5 farklı risk ağırlığı kullanılması nedeniyle risk duyarlılığı düşük olan Basel I, farklı faaliyet alanları olan bütün bankalara aynı şekilde uygulandığından “herkese tek beden elbise” (one-size-fits-all) olarak tanımlanabilecek bir sermaye düzenlemesidir.

Ayrıca, Basel I’de, “OECD Klüp Kuralı” (OECD Club Rule) şeklinde tanımlanmış olan uygulamadan dolayı OECD’ye üye ülkelerin hükümetlerine % 0, üye ülkelerin bankalarına olan borçlara ise % 20 risk ağırlığı verilmiştir. Buna karşın, OECD üyesi olmayan ülkeler için % 20 risk ağırlığı öngörülmüştür (Yayla ve Kaya, 2005: 2).

Basel I sermaye yeterliliği ile bankaların kredi riskine istinaden tutmak zorunda oldukları asgari sermaye yükümlülükleri belirlenirken 2 önemli hususa yer verilmiştir. Bunlardan ilki bankaların aktif toplamalarının sermayelerinin 20 katını aşmaması gerekmektedir. İkinci önemli husus ise Cooke Rasyosu olarak da bilinen SYR’dir. Buna göre bir bankanın sermayesinin risk ağırlıklandırılmış varlıklarına oranı asgari % 8 olmalıdır (Aba, 2012: 66).

Bankaların bir kaynağını belli bir kullanıma tahsis etmeleri sonucu yarattıkları her 100 birim için 8 birim sermaye bulundurma zorunlulukları vardır. Yani kredi verecek olan banka sermayesinin en fazla 12,5 katı kadar risk alabilecektir. Yeni kredi tahsis etmesi için söz konusu bankanın sermaye artırımını yapması elzem hale gelmektedir (Arslan, 2007: 52).

SYR 1992 ve sonrasını kapsamaktadır. 1989 yılı için % 5, 1990 yılı için % 6 ve 1991 yılı için % 7 olarak belirlenmiştir (Aba, 2012: 66).

2.2. Sermaye Bileşenleri

Komite sermayeyi, ana sermaye ve katkı sermaye olarak iki grupta incelemektedir.

2.2.1. Ana Sermaye

Komitenin önem verdiği ve üzerinde durulması gereken kalemler ödenmiş sermaye (ihraç edilmiş ve tamamı ödenmiş adi hisseler ve temettü birikimli olmayan daimi imtiyazlı hisseler) ve açıklanmış rezervlerdir. Komitenin bu temel kalemleri dikkate almasının sebebi tüm ülkelerdeki bankacılık sistemlerinde ortak olan tek unsur olması, kamuya açıklanan mali tablolarda tamamen yansıtılıyor olması ve sermaye yeterliliği değerlendirmelerinin temelini oluşturmasıdır. Ana sermaye bankanın karını ve rekabet gücünü doğrudan etkilemektedir ve bir bankanın sermayesinin % 50’si ana sermaye şeklinde olmalıdır. Ana sermaye birinci kuşak sermaye olarak da adlandırılmaktadır.

2.2.2. Katkı Sermaye

Komite, ödenmiş sermaye ve rezervlere bu kadar önem verilmesinin yanında, bir bankanın öz kaynaklar ölçüm sistemine eklenebilecek başka birtakım bileşenlerin de mevcut olduğunu değerlendirmekte ve katkı sermaye olarak adlandırmaktadır. İkinci kuşak sermaye olarak da anılan katkı sermayenin banka sermayesi içindeki payı en fazla ana sermaye yani birinci kuşak sermaye kadar olabilecektir.

- **Açıklanmamış Rezervler:** Açıklanmamış ya da gizli rezervler üye ülkelerdeki yasal düzenleme ve muhasebe rejimlerine göre farklı yollarla oluşturulabilirler. Burada sadece, açıklanmamış olsa da kar-zarara yansıtılmış ve banka denetçileri tarafından kabul edilmiş bulunan rezervler dikkate alınmaktadır. Konu rezervler nitelik olarak kamuya açıklanan dağıtılmamış karlar gibi olsa da uluslararası kabul edilen asgari standartlara göre şeffaf olmamaları, ayrıca birçok ülkede kamuya açıklanmayan rezervlerin genel kabul görmüş muhasebe yöntemleri ile hesaplanmamış olması ya da geçerli sermaye kalemi olarak görülmemesi sebebiyle ana sermayeye dahil edilmemektedir.
- **Yeniden Değerleme Yedekleri:** Bazı ülkeler, bankaların varlıklarını cari değerlerine yaklaştırmak amacıyla yeniden değerlemeye tabi tutmalarına ve öz kaynaklarına eklemelerine müsaade etmektedir. Bu değerlemeler 2 yolla olmaktadır. Mülkiyeti bankaya ait olan gayrimenkullerin değerinin piyasa değerine yaklaştırılması için yeniden değerlemesi ya da hisse senedi gibi menkul kıymetlerin güncel değerleri baz alınarak yeniden değerlemesi şeklindedir. Bu yedekler ilgili denetim otoritesinin varlıkların ihtiyatlı bir şekilde değerlemeye tabi tutulduğuna, fiyat dalgalanmaları ve zorunlu satış olasılığının tam olarak dikkate alındığına kanaat getirmesi şartıyla katkı sermayeye dahil edilebilirler. Komite bu değerlemeler sırasında kıymetlerin bilançoya giriş tarihleri ile güncel tarihleri arasındaki değer farkının %55 oranında indirilerek katkı sermaye kapsamına alınması konusunda mutabakata varmıştır.
- **Genel Kredi Karşılıkları:** Genel kredi karşılıkları, doğması muhtemel olan ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararların karşılanması amacıyla ayrıl-

maktadır. Belirli varlıkların değerinde kesin olarak saptanan bir eksilmeyi yanıtsamadıkları ve belirsiz kayıpları karşılama özelliklerini sürdürebildikleri sürece, bu karşılıklar katkı sermayeye dahil edilebilmektedir. Ancak bu karşılıkların belirli bir varlık ya da grubun bozulmasına istinaden ayrılmış olması durumunda, daha sonradan çıkabilecek kayıpları karşılama yeteneği olmayacağından sermaye niteliği taşımamakta bu sebeple de katkı sermayeye dahil edilememektedir. Komiteye göre karşılıklar katkı sermaye içerisinde en fazla risk ağırlıklı varlıkların % 1,25'i kadar olabilir.

- **Melez Araçlar:** Katkı sermaye içerisinde yer alan diğer bir kalem, hem borç hem de sermaye özelliği gösteren öz kaynağa dayalı melez araçlardır. Bu araçlar işletmenin sürekliliği ilkesinde beklenmeyen kayıpları karşılayabilecek özelliktedir ve denetçilerin onayı olmaksızın elden çıkarılamamaktadırlar. Bu araçlara örnek olarak sabit tutar ödemeli birikimli vadesiz imtiyazlı hisse senetleri, uzun vadeli imtiyazlı hisse senetleri, daimi borçlanma araçları ve zorunlu dönüştürülebilir tahviller verilebilir.
- **İkincil Borçlar:** Komite ikincil borçların sabit vadeli olmaları ve tasfiye haricinde kayıpları karşılama özelliklerinin olmaması sebebiyle doğrudan sermaye kalemi olarak dikkate alınmalarının uygun olmadığına kanaat getirmiştir. Bu araçların, vadelerine en az 5 yıl kalmış olması, ana sermayenin % 50'si oranında olması ve uygun itfa düzenlemelerine tabi tutulmaları şartıyla, katkı sermayeye eklenebilmeleri mümkündür.

2.2.3. Sermayeden İndirilecek Değerler

Komite sermayenin bileşenlerinde ana ve katkı sermayeyi açıkladıktan sonra öz sermaye hesabı için bir de sermayeden indirilecek değerlerden bahsetmiştir. Bankanın sahip olduğu itibar, çalışanların emekleri ve müşteri kazandırma potansiyellerini içeren kısaca şerefiye olarak adlandırılan kalem sermayeden düşülmelidir. Bunun dışında normal uygulamada bankalar, sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesinde bağlı ortaklıkların bilançolarını konsolide etmelidir. Bu konsolidasyon işleminin yapılmadığı durumlarda, aynı sermaye kaynağının mükerrer kullanımını engellemek adına sermayeden indirilmesi ge-

rekmetektedir. Komite son olarak bankaların, diğer banka veya mevduat toplayan kurumların ödenmiş sermayesine ya da diğer sermaye araçlarına yapmış oldukları yatırımların sermayeden indirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sayede bankaların, grup dışı yatırımcılardan sermaye sağlamak yerine, grup içerisindeki diğer kuruluşlardan sermaye sağlaması teşvik edilmiş ve sorunlu bir durumun yayılmasına engel olunması amaçlanmıştır (BIS, 1988: 1-8).

2.3. Risk Katsayıları

Komite, bilanço içi ve dışı tüm varlıkları belirli bir risk katsayısına tabi tutarak SYR hesaplaması yapmıştır. Bu hesaplama sayesinde farklı bankacılık sistemleri karşılaştırılabilmekte, bilanço dışı varlıklar hesaba katılabilmekte ve bankaların, riskleri düşük likit varlıklar edinmeleri teşvik edilebilmektedir.

Komite, SYR hesaplaması yaparken, bankaların kredi risklerini göz önüne almış, faiz riski, kur ve piyasa riski gibi riskler ile ilgili düzenlemeleri ise ülkelerin kendi inisiyatiflerine bırakmıştır.

Ülkelerin G-10 ülkesi olan ve olmayan olarak ayrılmaları ülke risklerini tam olarak yansıtmadığı gibi AB üyesi ülkelerin farklı sınıflandırılmasına sebep olmuştur. AB’de tüm bankacılık uygulamalarının yeknesak olması gerektiğinden AB ve G-10 üyesi ülkeler ile sadece AB üyesi ülkeler arasında farklılıklar oluşmuştur. Bunlara mukabil komite farklılaştırmayı, OECD üyesi olan, IMF ile yaptığı kredi sözleşmelerinin gereklerini yerine getirmiş ülkeler ve OECD üyesi olmayan ülkeler olarak yapmıştır.

Komite toplamda 5 adet risk ağırlığı saptamış olup bunlar % 0, % 10, % 20, % 50 ve % 100’dür (BIS, 1988).

OECD’ye üye ülkelerin; hükümetlerinden ve bankalarından olan alacaklara uygulanacak risk katsayıları sırasıyla % 0 ve % 20 iken, OECD üyesi olmayan ülkelere olan alacaklar için % 100 risk ağırlığı öngörülmesi durumuna OECD Klüp Kuralı denmekte olup Basel I’in eleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Altıntaş, 2006: 69).

2.3.1. Bilanço Aktiflerine Uygulanan Risk Katsayıları

- Kasadaki nakit değerler ve altın, OECD'ye üye ülkelerin merkez bankalarından ve merkezi hükümetlerinden olan alacaklar, teminatında OECD'ye üye ülkelerin merkez bankalarının ve merkezi hükümetlerinin kefaleti veya bunlarca ihraç edilen menkul kıymetlerin bulunduğu alacaklar kredi riski taşımaz yani risk katsayısı % 0'dır.
- OECD'ye üye ülkelerde kurulu banka ve finans kuruluşlarından olan alacaklar ile çok uluslu banka ve mali kurumlardan olan alacakların katsayısı % 20'dir. Teminatında, OECD'ye üye ülkelerde kurulu banka ve finans kuruluşlarının ve ya çok uluslu banka ve mali kurumların kefaleti bulunan veya bunlarca ihraç edilmiş menkul kıymetler bulunan alacakların risk katsayısı yine % 20'dir.
- Teminatında gayrimenkul ipoteği bulunan alacakların risk katsayısı % 50'dir.
- Özel sektöre kullanılan krediler, OECD üyesi olmayan ülkelerdeki bankalara kullanılan ve vadesi bir yıldan daha uzun kredilerin, OECD üyesi ülkelerin dışındaki ülke merkezi hükümetlerine yabancı para cinsinden kullanılan kredilerin, kamuya ait ticari firmalara kullanılan kredilerin, bankanın kullandığı binaların, arazilerin, tüm araçlar ile diğer sabit varlıkların, gayrimenkul yatırımlarının, diğer bankalara temin edilen sermaye araçlarının ve tüm diğer varlıkların risk katsayısı ise % 100'dür.
- Yerli özel sektörden olan alacakların risk katsayısı ise % 0, % 10, % 20 veya % 50'dir. Bu konudaki ayırım komite tarafından ülkelerin kendi inisiyatiflerine bırakılmıştır (BIS, 1988: 21-22).

2.3.2. Bilanço Dışı Aktiflere Uygulanan Risk Katsayıları

Artış gösteren bilanço dışı aktiflerin kullanımına mukabil bankaların risklerinde de artış olmaktadır. Komitenin bu konudaki yaklaşımı, ilgili kalemlerin öncelikli olarak uygun dönüşüm katsayılarıyla çarpılıp sonrasında ise bilanço içi aktiflere uygulanan katsayılarla tekrar çarpılması şeklindedir. Komite bilanço dışı kalemler için 8 kategori belirlemiş ve bu

kategorilerle % 0, % 20, % 50 ve % 100 oranlarını eşleştirmiştir. Üye ülkeler kendi ülkelerinde kullanılan bilanço dışı kalemlere göre gerekli eşleştirmeleri kendileri yapacaklardır (BIS, 1988).

Türkiye’de tabi uygulanan indirgeme oranları, BDDK tarafından yayımlanan, bankaların kuruluş ve faaliyetleri hakkında yönetmeliğinin 21/1 maddesinde düzenlenmiştir (Altıntaş, 2006: 72).

Örneğin nazım hesaplarda incelenen ve gayri nakdi kredi özelliği taşıyan teminat mektupları öncelikle % 50 risk indirgemesine tabi tutulup daha sonra lehtarın ve varsa teminatın durumuna göre tekrar risk ağırlığına tabi tutulurlar. Teminat mektubu için alınan teminat hazine bonosunda ise nihai risk ağırlığı % 0 olacaktır.

Bir diğer şekilde bir banka, müşterisinin diğer bir bankadan aldığı nakdi krediye kefil olacaksa, nazım hesaplarda izlenecek olan bu taahhüdü için herhangi bir indirgeme yapılmaz ve % 100 üzerinden bilanço içi aktiflerin tabi tutuldukları ağırlıklandırma işlemine geçilir. Verilen bu garanti için teminata ipotek alınmışsa % 50 veya bu garantiyi vermek için bir OECD ülkesinde yerleşik başka bir bankanın kontrgarantisini alınmışsa, bu durumda % 20 risk ağırlığı uygulanır (Altıntaş, 2006: 72).

2.4. 1988 Basel SYR Hesaplaması ve Basel I Standardının Geçiş Dönemi

1988 yılında oluşturulan kriterlere bağlı olarak Basel Komitesi, sürecin 4 yıl içinde tamamlanmasını ve 1992 yılında SYR’nin % 8 olmasını istemektedir. Bu oran tavsiye niteliğinde asgari olup, ülke inisiyatiflerince gerekli durumlarda daha yüksek olarak belirlenebilecektir (BIS, 1988).

Basel I geçiş döneminin ayrıntılı olarak gösterimi Tablo 1’de yapılmıştır.

Tablo 1: Basel I Standardının Geçiş Dönemi

	Başlangıç	1990 Sonu	1992 Sonu
Asgari SYR	1987 Düzeyi	% 7,25	% 8
Hesaplama Yöntemi	Ana Sermaye + % 100 Katkı	Ana Sermaye + % 100 Katkı	Ana Sermaye + % 100 Katkı
Ana Sermaye İçindeki Katkı Sermaye	Toplam Ana Ser- mayenin Azami % 25'i	Toplam Ana Sermayenin Azami % 10'u	Yok
Katkı Sermaye İçindeki Karşılıklar	Limit Yok	% 1,5	% 1,25
Katkı Sermaye İçindeki İkincil Sermaye	Limit Yok (ülke inisiyatifi)	Limit Yok (ülke inisiyatifi)	Ana Sermayenin Azami % 50'si
Şerefiyeden Düşüşler	Ana Sermayeden (ülke inisiyatifi)	Ana Sermayeden (ülke inisiyatifi)	Ana Sermayeden

Kaynak: BIS, 1998: 28

Basel 1988 SYR'sinin hesaplanması için gerekli olan bilgilerin sıralanmasından sonra, hesaplama işlemi Tablo 2'deki gibi olacaktır.

Tablo 2 : 1988 Basel SYR Hesaplanması

A. Ana Sermaye (1. Kuşak) <ul style="list-style-type: none">
• Ödenmiş Sermaye
• Yedek Akçeler
• Kamuya Açıklanmış Rezervler (dağıtılmamış karlar)
B. Katkı Sermaye (2. Kuşak) <ul style="list-style-type: none">
• İhtiyari Rezervler
• Yeniden Değerleme
• Genel Karşılıklar
• Sermaye Benzeri Krediler

Tablo 2 (Devamı)

<p>C. Sermaye = (A+B)</p> <p>D. Sermayeden İndirilecek Kalemler</p> <ul style="list-style-type: none">
• Şerefiye
• Mali İştirakler <p>E. Sermaye Tabanı = (C-D)</p> <p>F. Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar</p> <ul style="list-style-type: none">
• Risk Ağırlığı % 0 Olanlar
• Risk Ağırlığı % 20 Olanlar
• Risk Ağırlığı % 50 Olanlar
• Risk Ağırlığı % 100 Olanlar <p>Asgari SYR = E/F = Toplam Sermaye / Kredi Riski ≥ % 8</p>

Kaynak: Değirmenci, 2003: 23

Tablo 2’de ayrıntılı olarak hesaplanışı gösterilen ve Cooke Rasyosu olarak da bilinen SYR, ana sermaye ve katkı sermaye toplamından sermayeden düşülecek değerlerin çıkarılması sonucu kalan öz kaynakların, toplam riske oranının % 8’e eşit ya da fazla olması gerekliliğini işaret eder.

2.4.1. 1988 Basel I SYR Hesaplamasına Bir Örnek

SYR hesaplamasında kullanılmak üzere basit bir banka bilançosu örneği Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3: Örnek Banka Bilançosu

AKTİF		PASİF	
Kasa	100	Mevduat	1000
Hazine Bonosu	400	Karşılıklar	150
Krediler	900	Sermaye	250
İpotek Kredisi	100	Ödenmiş Sermaye	200
Kısa Vadeli Krediler	800	Kar	50
Toplam	1400	Toplam	1400

Kaynak: TSPAKB, 2005: 9

Ana sermaye, ödenmiş sermaye ile kar toplamına eşittir. Ulusal düzenleyici otoritenin karşılıklar kalemini katkı sermaye olarak tanımladığı varsayımıyla, bu kalem ana sermayeyi de geçmediği için katkı sermaye karşılıklar kadardır.

Risk ağırlıklı varlıkları hesaplamak için öncelikle her aktif kalemine denk düşen risk katsayısını belirlemek gerekmektedir.

- Kasa hesabının risk katsayısı % 0 olarak belirlenmiştir.
- Hazine bonolarını ihraç eden ülke OECD üyesi farz edilirse, bu portföyün de risk katsayısı % 0'dır.
- İpotekli konut kredileri için risk katsayısı % 50 seviyesindedir.
- Kısa vadeli kredilerin özel sektöre açıldığı varsayımıyla, riski % 100 olarak alınmaktadır.

Bu şartlar altında:

$$\begin{aligned} \text{Sermaye} &= \text{Ana Sermaye} + \text{Katkı Sermaye} \\ &= (\text{Ödenmiş Sermaye} + \text{Kar}) + \text{Karşılıklar} \\ &= (200+50)+150 \\ &= 400 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar} &= \text{Kasa} \times \% 0 + \text{Hazine Bonosu} \times \% 0 + \text{İpotekli} \\ &\text{Kredi} \times \% 50 + \text{Krediler} \times \% 100 \\ &= 100 \times 0 + 400 \times 0 + 100 \times 0,5 + 800 \times 1 \\ &= 850\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{SYR} &= \text{Sermaye} / \text{Risk Ağırlıklı Varlıklar} \\ &= 400/850 = 0,47\end{aligned}$$

Sonuç olarak bankanın SYR'si % 47 olarak bulunmuştur (TSPAKB, 2005: 9).

2.5. 1996 Basel I'e Piyasa Riskinin Eklenmesi

1997 yılının sonundan itibaren, denetim otoritesinin onayıyla, bankalar sermaye maliyetlerini hesaplariken kredi riskleri yanında, piyasa risklerini de hesaba katacaklardır. Piyasa riski, bankaların bilanço içi ya da dışı pozisyonlarında piyasa fiyatlarında görülen değişiklikler sebebiyle karşılaştıkları kayıp riskleri olarak tanımlanmaktadır. Bu risklerin konusu faiz oranlarına bağlı enstrümanlar, ticari defterlerdeki hisse senetleri, yabancı para riski ve banka genelindeki emtia riskidir.

Birçok bankada ticari faaliyetler, standart bankacılık faaliyetlerinden ayrı olarak yürütüldüğünden ticari faaliyetleri tanımlamak kolayca mümkün olabilmektedir. Bu şekilde olmasa bile, ticari faaliyetler konuları sebebiyle kolayca tanımlanabilir olma eğilimindedirler. Komite, hatasız ve adil bir piyasa riski hesaplaması için bankaların ticari aktivitelerinin risklerine karşılık önlem amaçlı kullandıkları bilanço içi ya da dışı ticari olmayan enstrümanların da risk hesaplamalarına dahil edilmesi konusunda bankalara özgürlük tanımıştır (BIS, 1996: 1).

Piyasa riskinin hesaplanmasında, yerel denetçilerin seçimine bağlı olarak, standart yöntem ya da içsel modeller yöntemi olmak üzere 2 adet yöntem kullanılabilir (BIS, 1996: 3).

2.5.1. Standart Yöntem

Piyasa riskinin hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden biri olan standart yöntem; faiz riski, hisse senedi riski, yabancı para riski, emtia riski ve opsiyon riski olmak üzere 5 alt başlıkta incelenmektedir (BIS, 1996: 3).

2.5.1.1. Faiz Riski

Bu bölümde ticari defterdeki borç senetlerini bulundurma ve diğer tüm faiz ile ilişkili enstrümanları tutma ya da pozisyon almaya bağlı risk çerçevesi tanımlanmaktadır.

Asgari sermaye yeterliliği iki şekilde hesaplanmaktadır; bunlardan biri uzun ya da kısa pozisyondan bağımsız, her bir kalemin *spesifik riski* iken diğeri ise kısa ve uzun pozisyondan bağımsız portföy riskini ifade eden *genel piyasa riskidir*.

Spesifik risk, birbirinden ayrı kurumlar tarafından ihraç edilen ayrı tahvillerin fiyatlarındaki değişimlere karşı korunmak için tasarlanmıştır. Bu riskin hesaplanmasında çakışan enstrümanlar için netleştirme yapılması kısıtlanmıştır. Tahvil çıkaran kuruluş aynı olsa bile farklı tahviller arasında da kupon ödemesi, likidite ve geri çağırma nitelikleri açısından farklılıklar bulunması nedeniyle netleştirme işlemi yapılması engellenmiştir (BIS, 1996: 9).

Spesifik risk yükümlülüğü ile ilgili olarak komitenin ihraç eden kuruluşa bağlı olarak belirlemiş olduğu oranlar Tablo 4' teki gibidir.

Tablo 4: Spesifik Risk Sermaye Yükümlülüğü

Menkul Kıymet Türü	Vadeye Kalan Süre	Oran(%)
Kamu	-	0,00
Nitelikli	6 ay ve daha az olanlar	0,25
	6-24 ay arası olanlar	1,00
	24 aydan daha fazla olanlar	1,60
Diğer	-	8,00

Kaynak: Değirmenci, 2003: 23

Kamu kategorisinde, merkezi hükümet tarafından çıkarılan bonolar dahil olmak üzere tüm kağıtlar, hazine bonoları ve diğer kısa dönem enstrümanlar bulunmakta ve riski yok kabul edilmektedir. Nitelikli menkul kıymet kategorisi, kamu kuruluşları ve çok uluslu yatırım bankaları tarafından ihraç edilen menkul kıymetleri içermekle birlikte aşağıdaki şartları sağlayan menkul kıymetleri de içermektedir (BIS, 1996: 10).

- Yerel denetim otoritesince belirlenmiş en az iki derecelendirme kuruluşu tarafından yatırım yapılabilir notu almış menkul kıymetler (Örn. Moody's tarafından BAA ya da üstü ve Standard and Poors tarafından BBB ya da üstü).
- Yerel denetim otoritesince belirlenmiş bir derecelendirme kuruluşu tarafından yatırım yapılabilir notu almış ve bir başka derecelendirme kuruluşu tarafından da yatırım yapılabilir altı not almamış menkul kıymetler (Denetim otoritesinin gözetiminde).
- Denetim otoritesinin onayına tabi olmak şartıyla, derecelendirilmemiş; ama göreceli yatırım kalitesinde olduğu düşünülen ve tanınmış, borsaya kote edilmiş senetleri bulunan bir tarafa ait menkul kıymetler.

Son olarak diğer kategorisinde ise özel sektör firmalarının çıkarmış olduğu menkul kıymetler yer alır ve % 8 oran ile değerlendirilir. Bu grup için daha yüksek bir oran belirlemek ülkelerin inisiyatifindedir.

Genel piyasa riski ise, piyasa faiz oranlarındaki değişime bağlı olarak karşılaşılabilecek riski ifade etmektedir. Genel piyasa riskinin hesaplanmasında kullanılan iki yöntemden biri *vade merdiveni yöntemi* diğeri ise *durasyon yöntemi*dir. Her iki yöntemde de sermaye yükümlülüğü aşağıdaki dört bileşenin toplamından oluşmaktadır (BIS, 1996: 11).

- Ticari defterdeki net kısa ve uzun pozisyonlar.
- Aynı vade dilimleri içerisinde eşleşen pozisyonlardan, payı küçük olan.
- Farklı vade dilimleri içerisinde eşleşen pozisyonlardan, payı büyük olan.

- Uygun durumlarda opsiyonlardaki net pozisyon.

Vade merdiveni yönteminde, türev ürünler ve borç senetleri gibi kısa ve uzun pozisyondaki tüm faize duyarlı enstrümanlar, 13 (düşük kuponlu enstrümanlar için 15) vade dilimli vade merdiveninde eşleştirilir. Sabit oranlı enstrümanlar vadeye kalan süreye, değişken oranlı enstrümanlar ise yeni fiyatlandırma tarihine kadarki kalan süreye göre ayrılmalıdır (BIS, 1996: 11).

Genel piyasa riskinin hesaplanmasında kullanacağımız vade merdiveni yöntemine göre ilk önce banka bilançosunda yer alan 13 (ya da 15) vade diliminin her biri için uzun ve kısa pozisyonlar hesaplanır ve o vadeye karşılık gelen risk ağırlığı ile çarpılır, sonrasında ağırlıklandırılmış uzun ve kısa pozisyonlar arasında netleştirme işlemi (off setting) gerçekleştirilir (uzun pozisyonlar için pozitif, kısa pozisyonlar için negatif). Her bir vade diliminde netleştirilen toplam uzun veya kısa pozisyondan mutlak olarak küçük olan bulunup % 10 dikey sermaye yükümlülüğü (vertical disallowance) hesaplanır. Sadece kısa ve sadece uzun pozisyon bulunduran vade dilimleri için dikey sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz (BIS, 1996: 11).

Örnek olarak 1 aya kadar olan vade diliminde risk ağırlığı bulunmadığı için, konu vade diliminde ağırlıklandırılmış kısa ve uzun pozisyon sıfır olmaktadır. 3-6 ay arasındaki vade dilimi için 1.000.000 TL uzun ve 2.000.000 TL kısa pozisyon olduğu varsayımında, risk ağırlığının % 0.40 olması sebebiyle, ağırlıklandırılmış uzun pozisyon + 4.000 TL, kısa pozisyon ise – 8.000 TL olarak hesaplanır. Mutlak olarak düşük olan uzun pozisyon 4.000 TL üzerinden % 10 risk ağırlığı ile 400 TL dikey sermaye yükümlülüğü bulunur. Bu işlem her bir vade dilimi için tekrarlanır ve toplam dikey sermaye yükümlülüğü hesaplanmış olur (BIS, 1996: 12).

Buna ek olarak bankalar 2 aşamadan oluşan yatay netleştirme işlemini de yürütebilirler. Öncelikle her bir vadenin net pozisyonları içerisinde sonra da bu vade dilimleri arasında yatay netleştirme işlemi yapılmaktadır. Yatay sermaye yükümlülüğü de bu 2 aşamadan elde edilen tutarlar ile opsiyonlardaki net pozisyonun toplanmasıyla bulunmaktadır (BIS, 1996: 12).

Vade Merdiveni Yöntemi için vade dilimleri ve risk ağırlıkları Tablo 5’te gösterildiği gibidir.

Tablo 5: Vade Merdiveni Yöntemi: Vade Dilimleri ve Risk Ağırlıkları

% 3 ve Üstü Kupon Ödemeli	% 3’ten Az Kupon Ödemeli	Risk Ağırlıkları (%)	Varsayılan Getiri Değişikliği
1 ay ya da öncesi	1 ay ya da öncesi	0,00	1,00
1-3 ay	1-3 ay	0,20	1,00
3-6 ay	3-6 ay	0,40	1,00
6-12 ay	6-12 ay	0,70	1,00
1-2 yıl	1-1,9 yıl	1,25	0,90
2-3 yıl	1,9-2,8 yıl	1,75	0,80
3-4 yıl	2,8-3,6 yıl	2,25	0,75
4-5 yıl	3,6-4,3 yıl	2,75	0,75
5-7 yıl	4,3-5,7 yıl	3,25	0,70
7-10 yıl	5,7-7,3 yıl	3,75	0,65
10-15 yıl	7,3-9,3 yıl	4,50	0,60
15-20 yıl	9,3-10,6 yıl	5,25	0,60
20 yıl +	10,6-12 yıl	6,00	0,60
	12-20 yıl	8,00	0,60
	20 yıl +	12,50	0,60

Kaynak: BIS, 1996: 13

Vade Merdiveni Yöntemi için yatay netleştirme oranları ise Tablo 6’da gösterildiği gibidir.

Tablo 6: Vade Merdiveni Yöntemi: Yatay Netleştirme Oranları

Zaman Aralığı	Vade Dilimleri	Vade Dilimi İçerisinde	Bitişik Vade Dilimleri Arasında	1. ve 3. Vade Dilimleri Arasında
Zaman Aralığı I	0-1 ay 1-3 ay 3-6 ay	% 40	% 40	% 100
Zaman Aralığı II	1-2 ay 2-3 ay 3-4 ay	% 30	% 40	% 100
Zaman Aralığı III	4-5 yıl 5-7 yıl 7-10 yıl 10-15 yıl 15-20 yıl 20 yıl +	% 30		

Kaynak: BIS, 1996: 13

Genel piyasa riskinin hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden ikincisi olan *durasyon yöntemi* her bir pozisyonun fiyat hassasiyetini ayrı ayrı hesapladığı için çok daha doğru sonuçlar vermektedir. Bu yöntemde öncelikle her enstrümanın faizlerdeki % 0,6 ila % 1'lik değişime olan hassasiyeti hesaplanmakta, sonrasında ise belirlenmiş 15 vadeye kalan süre dilimleri çerçevesinde ağırlıklandırılmaktadır. Kullanılacak olan vade dilimleri ve varsayılan getiri değişiklikleri tablosu, Tablo 5'teki % 3 ten az kupon ödemeli kısımdaki gibidir. Her bir vade dilimi için % 5 dikey sermaye yükümlülüğü ve Tablo 6'daki verilerle zaman aralıkları arasındaki net pozisyonlar üzerinden yatay sermaye yükümlülüğü hesaplanır (BIS, 1996: 13).

Bu yöntemlerden ayrı olarak swap, forward, future vb. faiz türevi ve bilanço dışı enstrümanların da genel piyasa riski hesaplanmasında dikkate alınması gerekmektedir (BIS, 1996: 14).

2.5.1.2. Hisse Senedi Riski

Piyasa riskinin hesaplanmasında bankaların ticari defterlerinde hisse senedi bulundurmalarına bağlı olarak üstlendikleri riskler de kullanılmaktadır.

Hisse senedi riskinin hesaplanmasında da tıpkı borç senetlerinde olduğu gibi spesifik risk ve genel piyasa riski ayrımı bulunmaktadır. Spesifik riskin hesaplanmasında bankaların bireysel olarak ellerinde bulundurdukları kısa ve uzun pozisyonlu hisse senetlerin toplamı dikkate alınırken, genel piyasa riskinin hesaplanmasında piyasada bulunan tüm kısa ve uzun pozisyonlu hisse senetlerinin toplamı dikkate alınmaktadır.

Spesifik risk için elde tutulması gereken sermaye miktarı % 8 ancak yeterince çeşitlendirilmiş ve likit bir portföy söz konusu olduğunda bu oran % 4 olmaktadır. Çeşitlendirilmiş ve likit portföyleri belirlemek, yerel denetim otoritesinin inisiyatifine bırakılmıştır. Spesifik riskte olduğu gibi genel piyasa riskinde de tutulması gereken sermaye miktarı % 8'dir. Opsiyonlar dışında, hisse senedi fiyatlarından etkilenen hisse senedi türevleri ve bilanço dışı pozisyonlar da hesaplama sistemine dahil edilmelidir. Endeks sözleşmeleri ve arbitrajlar için ise fazladan % 2 sermaye ayrılması gerekmektedir (BIS, 1996: 19-20).

2.5.1.3. Yabancı Para Riski

Bankalar, bilançolarındaki yabancı para bulundurma riskini hesaplarırken, iki işleme ihtiyaç duyarlar. Bunlardan ilki tek bir yabancı para pozisyonunda maruz kaldıkları riski hesaplamak, diğeri ise bankanın sahip olduğu uzun ve kısa pozisyonların karışımının doğası gereği sahip oldukları riski hesaplamaktır. Altın rezervlerinin de yabancı paraya benzer şekilde işleme tabi tutulması gerekmektedir (BIS, 1996: 23).

Bankanın bir yabancı para cinsinden net açık pozisyonu o yabancı para cinsinden taşıdığı net günlük pozisyonunu, net gelecek pozisyonunu, garantilerini, gerçekleşmiş ama hedge edilmiş gelecekteki net gelir ve gider pozisyonunu ve o yabancı para cinsinden kar-zarar anlamına gelebilecek diğer tüm kalemlerin toplamını ifade etmektedir (BIS, 1996: 23).

Bu açık pozisyon hesaplanırken kazanılmış ancak henüz tahsil edilmemiş faizler ile gerçekleşmiş ancak henüz ödenmemiş giderler de dikkate alınacaktır. Beklenen faiz gelirleri ile giderlerin tutarları belli değilse dikkate alınmayacaktır. Gelecekteki yabancı para pozisyonları ve altın hesapları bugünkü değerleri ile dikkate alınacaktır (BIS, 1996: 24).

Bankanın sahip olduğu eşleşmiş yabancı para pozisyonları, döviz fiyatlarındaki değişimlere karşı koruma sağlasa da, SYR'nin korunmasında yeterince başarılı olamaz. Sermayesi yerli para cinsinden, yükümlülükleri ise yabancı para cinsinden olan bir bankanın SYR'si, yerli paranın değer yitirmesi sonucu, düşecektir. Yerli paranın değer kazanması durumunda, yerli parada kısa pozisyonda kalan bir bankanın pozisyonu kayba sebep olsa da SYR'sini koruyacaktır (BIS, 1996: 25).

Denetim otoritesinin tercihine bağlı olarak, bankalar sahip oldukları yabancı para portföylerinin ve altın rezervlerinin riskini hesaplamak için 2 yoldan birini seçeceklerdir. Bunlardan ilki tüm yabancı paralara aynı şekilde yaklaşan, kestirme yol yöntemidir (Shorthand). Bu yöntemde göre her bir yabancı paranın net pozisyonu günlük kurlar üzerinden referans kura dönüştürülür. Bankanın tüm net açık pozisyonu, toplam net kısa ya da uzun pozisyonun büyük olanına, kısa ya da uzun altın pozisyonunun eklenmesi ile bulunur. Konu pozisyonun % 8'i kadar yabancı para riski için sermaye ayrılması gerekecektir. İkinci yöntem ise içsel modeller yöntemidir (BIS, 1996: 25-26).

2.5.1.4. Emtia Riski

Piyasa riski hesaplanırken dikkate alınması gereken bir diğer risk ise emtia riskidir. Bankaların bilançolarında bulunan, altın hariç değerli metaller, tarım ürünleri, petrol gibi ikincil piyasada değerlendirilebilecek ve emtia olarak adlandırılan enstrümanlar emtia riski taşımaktadır.

Emtialardaki risk, döviz ve hisse senedi risklerinden daha karmaşık ve daha değişken olmakla beraber, emtia piyasası daha az likittir. Bu sebeple arz ve talepteki değişimlerin etkisi daha fazla olmakta ve daha fazla banka kayıplarına sebebiyet verebilmektedir.

Emtiaların ticareti anındaki, anlık fiyat değişimlerinden kaynaklanan doğrudan riskin en önemli risk olmasına karşın, bankaların vadeli ve türev ürünleri kullanmasına bağlı olarak maruz kaldıkları fazladan risk, fiyat değişiminden kaynaklı riskten daha büyük olabilmektedir. Bu şekilde benzer emtiaların fiyatlarının değişiminin sebep olduğu risk; faiz oranlarının değişiminden kaynaklı riski ve vadeli ürünlerin faiz oranlarına bağlı olmayan, fiyatlarındaki değişimden kaynaklı riski içermektedir (BIS, 1996: 27).

Emtia riskinin hesaplanmasında, emtia ticareti sınırlı olan bankalar için Vade Merdiveni Yöntemi, daha yoğun emtia ticareti olan bankalar için ise içsel risk ölçüm modelinin kullanılması uygun olacaktır (BIS, 1996: 27-28).

2.5.1.5. Opsiyon Riski

Bankaların opsiyon işlemlerinin oldukça çeşitli ve karmaşık olmasının yanında fiyat değişimlerine duyarlılıklarının ölçülmesindeki güçlükler sebebiyle denetçilerin birkaç yöntem arasından seçim yapma inisiyatifi kendilerine bırakılmıştır.

Sadece alıcı konumundaki bankalar için basit yöntemlerin kullanımı uygun görülürken, hem alıcı hem de satıcı konumunda olan bankalarda ise komite tarafından teknik ve ayrıntılı olarak açıklanan delta-plus ve senaryo yöntemi gibi daha karmaşık yöntemlerin kullanımı uygun görülmektedir (BIS, 1996: 32).

2.5.2. İçsel Modeller Yöntemi

İçsel modellerin kullanımı yerel denetim otoritesinin açık onayına tabidir. Farklı ülkelerdeki bankalar arasındaki ticari ilişki söz konusu olduğunda her 2 ülkenin denetim otoritelerinin onayı gerekmektedir. Bu onay için denetim otoritelerinin, asgari koşullar konusunda ikna olması gerekir (BIS, 1996: 38).

- Bankanın risk yönetim sistemi güvenilir ve bütünlük içinde olmalıdır.
- Kullanılacak modellerin sadece ticari alanda değil, aynı zamanda risk kontrol, denetim ve gerekli durumlarda arka ofisler için de kullanılıyor olması gerekmektedir.
- Modelin piyasa riskini etkin bir şekilde ölçüyor olması gerekmektedir.
- Modelin periyodik olarak gözlemlenmesi ve stres testlerinden geçiriliyor olması gerekmektedir.

2.5.2.1. Niteliksel (Kalitatif) Standartlar

Yukarıdaki asgari gereksinimleri sağlayan bankalar, aşağıda sıralanmış olan detaylı gereksinimleri de karşılamalıdır (BIS, 1996: 39-41).

- Bankanın, risk yönetim sistemini oluşturup, uygulanmasını sağlayacak bağımsız bir risk kontrol biriminin olması gerekmektedir. Bu birim tamamen bağımsız olup raporlarını doğrudan yönetim kuruluna sunmalıdır.
- Düzenli bir back-testing programı olmalıdır (portföyde beklenen değerler ile gerçekleşen değerler arasındaki karşılaştırmanın yapılıyor olması).
- Bankanın yönetim kurulunun ve üst düzey yöneticilerinin, risk kontrol sürecinin bankacılığın bir parçası olduğunu benimsemesi ve ihtiyaç duyulan kaynakların tahsis edilmesini sağlaması gereklidir.
- Bankanın içsel risk ölçme modeli, günlük risk yönetim süreciyle entegre edilmelidir.
- Risk ölçüm sistemi, içsel ticaret ve risk limitleri ile bağlantılı olarak kullanılmalıdır.
- Bankanın risk analizine ek olarak, risk ölçüm modelinin günlük verilerine dayalı, rutin ve sıkı stres testleri olmalıdır. Bu testlerin sonuçları üst yönetim tarafından periyodik olarak gözden geçirilmeli, yönetim ve yönetim kurulu tarafından da uygulamalara yansıtılmalıdır.
- Bankaların içsel politikalarının, kontrollerinin ve prosedürlerinin, risk ölçüm sistemlerinin işleyişiyle bağdaşması sağlanmalıdır.
- Bankanın iç denetim sürecinde, risk ölçüm sistemi bağımsız bir şekilde gözden geçirilmelidir. Bu gözden geçirme süreci bankanın ticari faaliyetlerini ve bağımsız risk kontrol ünitesini de içermelidir.

2.5.2.2. Piyasa Riski Faktörlerinin Tanımlanması

Bankaların içsel piyasa risk ölçüm sistemlerinin önemli bir parçası, bankanın ticari pozisyonunu etkileyen piyasa faiz oranı ve piyasa fiyatı gibi piyasa riski faktörlerinin tanımlanmasıdır. Piyasa riski ölçümleme sistemi içinde bulunan risk faktörleri, banka portföyünde bulunan bilanço içi ya da dışı riskleri karşılayabilecek şekilde tanımlanmalıdır. Bankaların içsel modelleri için risk faktörlerini belirleme konusunda bazı yetkileri olsa da komite; faiz oranlarındaki, döviz kurlarındaki, hisse ve emtia fiyatlarındaki değişikliklerin sebebiyet vereceği riskleri ölçmede kullanılacak risk faktörlerini belirten yönergeler sunmuştur (BIS, 1996: 42-43).

2.5.2.3. Niceliksel (Kantitatif) Standartlar

Modellerini belirleme konusunda tam esnekliğe sahip olan bankalar, sermaye maliyetlerini hesaplarken aşağıdaki minimum standartları dikkate almalıdır. Bankaların ya da denetim otoritesinin daha katı standartlar koyma yetkisi vardır (BIS, 1996: 44-45).

- Riske Maruz Değer (Value at Risk, VAR) günlük olarak hesaplanmalıdır.
- VAR hesaplanırken % 99 güven aralığı kullanılmalıdır.
- VAR hesaplanırken elde tutulan değerlerin 10 günlük değişimi dikkate alınacaktır. Yani değerlerin elde tutulma süresi en az 10 gün olmalıdır.
- VAR hesaplanırken kullanılan tarihsel gözlem periyodu en az 10 yıl olmalıdır.
- Bankalar veri setlerini en çok 3 ayda 1, piyasa fiyatlarının değişmesi durumunda ise daha sık güncellemelidir.
- Komitenin tavsiye ettiği hiçbir model yoktur. Bankanın tüm risklerini dikkate alan ve daha önce değinilen özellikleri taşıyan modellerden biri tercih edilebilir.

- Tercih edilen model, banka portföyünü etkileyen risklerin (faiz oranları, yabancı para, hisse senedi, emtia fiyatları, opsiyon riski) her birinin ayrı ayrı aralarındaki korelasyonu dikkate almalıdır.
- Her banka günlük bazda tutması gereken sermaye gereksinimini, bir gün önceki VAR rakamından, ya da son 60 işgünü süresince elde edilmiş günlük VAR değerlerinin ortalamasından büyük olanı kullanarak belirlemeli ve çıkan VAR değerini öngörülen çarpım faktörü (% 3) ile çarparak bulmalıdır.
- Bankalar başlı başına kendi değerlendirmeleri ile % 3 taban oranının üzerine, modele yapmış oldukları geriye yönelik testlerin sonuçlarına bağlı olarak 0-1 aralığında bir ekleme yapabilecektir.
- Modelleri kullanan bankalar, modellerin hesaba katmadığı faiz oranı ve hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişim gibi spesifik riskler için de ayrıca sermaye ayırmak durumunda olacaktır. Model yöntemini tercih etmiş olan bankaların, spesifik riskleri için ayırması gereken sermaye miktarı, standart yöntem kullanılarak hesaplanan tutarın yarısından az olmamalıdır.

2.5.2.4. Stres Testleri

Piyasa riskini belirlemek amacıyla içsel risk ölçüm modellerini kullanan bankaların, sıkı ve kapsamlı stres test programları olmalıdır. Konu testlerin niceliksel ve niteliksel boyutları mevcuttur. Bir yandan kayıplar rakamsal olarak ortaya konurken, diğer yandan banka sermayesinin söz konusu kayıpları karşılama gücünün ölçülmesi ve muhtemel risklerin azaltılmasına yönelik düzenlemelerin yapılması sağlanmaktadır (BIS, 1996: 46-47).

2.5.2.5. Harici Onay

Tüm bu modellerin işleyişi boyunca bağımsız bir denetime tabi olmaları gerekmektedir. Denetim boyunca modellerin yeterliliği araştırılmalı, opsiyon gibi karmaşık enstrümanların taşıdığı riskleri ölçmede etkinliği sınanmalıdır. Bağımsız denetim otoritesi, model kullanılarak hesaplanan kayıp ve kazançların tutarlılığını ve modelin işlevselliğini test etmelidir (BIS, 1996: 48).

2.5.3. Sermaye

1996 Basel Standardı ile getirilen bir değişiklik de sermaye tanımında olmuştur. SYR hesaplanırken daha önce sadece kredi riski dikkate alınırken, 1996 güncellemesi ile piyasa riski de hesaplama dahil edilmiştir.

1988 Basel Standardına göre toplam sermaye, ana sermaye (birinci kuşak) ve katkı sermaye (ikinci kuşak) toplamından sermayeden düşülecek kalemlerin çıkarılması ile bulunuyorken, 1996 Basel Standardı ile üçüncü kuşak sermaye olarak adlandırılan ve kısa vadeli sermaye benzeri kredilerden oluşan kalemler ile yeni bir SYR hesaplaması yapılmıştır. Bahsedilen bu üçüncü kuşak sermayenin hesaplamalara dahil edilebilmesi için, beklenmeyen kayıpları karşılama görevini yerine getiriyor olması ve yerel denetim otoritesinin onayından geçmiş olması gerekmektedir. Komitenin, konu sermayenin kullanılmasına ve sermayenin temel bileşeninin ana sermaye olarak kalmasına ilişkin getirmiş olduğu şartlar aşağıdaki gibidir (BIS, 1996: 7).

- Üçüncü kuşak sermaye piyasa riski için söz konusu olduğundan, kredi riski kaynaklı kayıpların karşılanmasında bir sermaye bileşeni olarak kullanılamaz.
- Üçüncü kuşak sermaye, piyasa riskine istinaden ayrılmış olan toplam ana sermayenin % 250'sinden fazla olamaz.
- İkinci kuşak sermaye, üçüncü kuşak sermayeye % 250 oranında ikame edilebilir. Aynı zamanda 1988 Basel Standardı ile gelen, ikinci kuşak sermaye en fazla ana sermaye kadar olabilir kuralı da ihlal edilmemelidir.
- İkinci ve üçüncü kuşak sermaye tutarları toplamı en fazla ana sermaye tutarı kadar olmalıdır.

1988 Basel Standardına göre hesaplaması Tablo 2'de gösterilmiş olan SYR'nin, Basel Standardına göre hesaplamasının 1988-1996 karşılaştırması ise Tablo 7'de gösterildiği gibidir.

Tablo 7: 1988-1996 Basel SYR Hesaplamasının Karşılaştırılması

1988 Basel SYR Hesaplaması	1996 Basel SYR Hesaplaması
<p>A. Ana Sermeye (1. Kuşak)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ödenmiş Sermaye • Yedek Akçeler • Açıklanmış Rezervler (Dağıtılmamış Karlar) <p>B. Katkı Sermeye (2. Kuşak)</p> <ul style="list-style-type: none"> • İhtiyari Rezervler • Yeniden Değerleme • Genel Karşılıklar • Sermaye Benzeri Krediler <p>C. Sermaye = (A+B)</p> <p>D. Sermayeden İndirilecek Kalemler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şerefîye • Mali İştirakler <p>E. Sermaye Tabanı = (C-D)</p> <p>F. Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Risk Ağırlığı % 0 Olanlar • Risk Ağırlığı % 20 Olanlar • Risk Ağırlığı % 50 Olanlar • Risk Ağırlığı % 100 Olanlar <p>Asgari SYR = E/F = Toplam Sermaye / Kredi Riski ≥ % 8</p>	<p>A. Ana Sermeye (1. Kuşak)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ödenmiş Sermaye • Yedek Akçeler • Açıklanmış Rezervler (Dağıtılmamış Karlar) <p>B. Katkı Sermeye (2. Kuşak)</p> <ul style="list-style-type: none"> • İhtiyari Rezervler • Yeniden Değerleme • Genel Karşılıklar • Sermaye Benzeri Krediler <p>C. 3. Kuşak Sermaye</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kısa Vadeli Sermaye Benzeri Krediler <p>D. Sermaye = (A+B+C)</p> <p>E. Sermayeden İndirilecek Kalemler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şerefîye • Mali İştirakler <p>F. Sermaye Tabanı = (D-E)</p> <p>G. Toplam Kredi Riskine Göre Ağırlıklandırılmış Varlıklar</p> <p>H. Toplam Piyasa Riskine Maruz Varlıklar</p> <p>Asgari SYR = F/(G+(12,5*H)) = Toplam Sermaye / Kredi Riski + Piyasa Riski ≥ % 8</p>

Kaynak: Değirmenci, 2003: 3

2.5.4. Türkiye’de Basel I

Yinelenen finansal krizler ve banka krizleri sonucunda, küresel dünyanın da etkisiyle, dünyaya entegre olmak durumundaki Türkiye’de de, Basel I sermaye yeterliliği stan-

dartları, ilan edildiği tarih olan 1988 yılında imzalanmış ve sonrasında kademeli olarak geçişler uygulanmıştır. Bu süreçte SYR 1989 yılında % 5, 1990 yılında % 6, 1991 yılında % 7 ve nihai olarak 1998 yılında % 8 olarak belirlenmiştir (Rybak ve Altan, 2008: 1418-1419). Bu güne kadar % 8 olarak gelen bu oran için BDDK'nın % 12 gibi bir hedefi de bulunmaktadır (Külahi ve diğerleri, 2013: 189).

1988'de yürürlüğe girmiş olan ve sadece kredi riskini içeren Basel I sermaye uzlaşısının Türkiye'de uygulanışı yukarıda belirtildiği gibidir. 1996'daki güncelleme ile eklenen piyasa riski ise, ilk olarak Şubat 2001'de yürürlüğe giren, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" ile SYR hesaplamalarına dahil edilmiştir (BDDK, 2005a: 2).

Basel I'in uygulanmaya başlanması ile bankaların risk kültürlerinin oluşturulması, risk kültürünün benimsenmesi, yöneticilerin ve banka sahiplerinin düzenlemelere uyum göstermesi, teknolojik altyapının tamamlanması ve personelin eğitilmesi önem kazanmaya başlamıştır.

1989 yılında uygulanmaya başlayan Basel I'in basit ve uygulanabilir olması ve uygulamada temel belirleyici noktanın OECD üyesi olup olmamaya göre değişkenlik göstermesi ve Türkiye'nin de OECD üyesi olması sebebiyle, uyum süreci oldukça kolay olmuştur (Külahi ve diğerleri, 2013: 189).

Türkiye ve dünyada Basel I uygulanmaya başlanmış; fakat bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir.

2.5.5. Basel I'e Yönelik Eleştiriler

Basel I, bankaların SYR'sini artırmış olmakla beraber zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler, konu uzlaşının yetersiz kaldığı yönünde ortak kanı oluşturmuş ve eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler aşağıdaki gibidir.

- SYR risk bazlı değil, likidite bazlıdır ²
- SYR, bankalar için büyük bir risk oluşturan kredi yoğunlaşmasını³ dikkate almamaktadır (Altıntaş, 2006: 76).
- Bütün firma kredilerine, aynı risk ağırlığı öngörüldüğünden bankaların yüksek getirili; ama yüksek riskli alanlara yönelmesi teşvik edilmektedir (Altıntaş, 2006: 76).
- SYR'yi tutturmak gerekli şart olarak görüldüğünden, bankalar bu oranı tutturmak için sermaye artırımına gitmiş, getirisini hesaplamadan faaliyetlerini genişletmiştir (Altıntaş, 2006: 76).
- SYR yükseltmek için, yüksek değerlemeye tabi tutulan duran varlıkların satışı durumunda gerçek değer ile aradaki fark zarara yol açabilecektir (Szego, 1999'dan aktaran: Altıntaş, 2006: 76).
- Basel I'de belirlenmiş olan % 8 SYR'nin neye istinaden belirlendiği bilinmemekte, neden daha düşük ya da daha yüksek bir rakam olmadığına dair net bir cevap alınamamıştır. Bu bir sorundur, zira SYR'si % 8 in altında olan bir bankanın batacakmış gibi muameleye maruz kalabilme ihtimali mantıklı gözükmemektedir (Altıntaş, 2006: 76).
- Banka riski sadece kredi ve piyasa riskinden ibaret olarak görülmüş, operasyonel ve likidite riskleri görmezden gelinmiştir (Yüksel, 2005: 2).
- Uzlaşının risk duyarlılığının yetersiz olarak görülmesi bir diğer eleştiri alan noktadır. 5 farklı risk ağırlığının uygulanacağı kalemlerin belirlenmesinde, ül-

---

² SYR hesaplanırken kullanılan veriler ile elde edilen sonuç, bankanın likiditesinin yüksekliğini gösterebilecekken, maruz kaldığı riski ifade etmekte yetersiz kalmaktadır.

³ Kredi yoğunlaşması, kredilerin belirli bir kişi, firma ya da sektörde toplanması durumudur.

kelerin OECD üyesi olup olmamasına göre değerlendirme yapılmıştır⁴ (Yüksel, 2005: 2).

- Uzlaşıda sadece tek yöntem kullanılmış, farklı şartlar altında ve farklı özelliklerdeki bankalar bu tek yönteme istinaden değerlendirilmiştir⁵ (Yüksel, 2005: 2).
- Önemli bir risk faktörü olan vade, uzlaşi içinde kendine yer bulamamıştır (Cengiz, 2013: 13).
- Risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riskleri değerlendirilirken, kredi riskindeki farklılıklar göz önüne alınmamış, sonuç olarak bankalar risk temelli sermaye oranlarını tutturabilmek için arbitraj yapmışlardır (TBB, 2000: 2).
- Mali piyasalarda meydana gelen hızlı değişim, işlemlerin karmaşıklaşması, çeşitlenmesi ve birbiri ardına gelen finansal krizler karşısında Basel I yetersiz kalmıştır (TBB, 2000: 2).
- İkincil ve türev piyasalardaki değişimler öngörülememiştir. Sermayesine oranla çok daha riskli yatırımlara girişen ve taşıdığı riski daha düşük gösterebilen bankalar, ilerleyen yıllarda çok daha önemli bankacılık krizlerinin yaşanmasına ya da derinleşmesine neden olmuştur (Ayan, 2007' den aktaran: Aba, 2012: 70).
- Kriterler yalnızca uluslararası düzeyde faaliyet gösteren büyük ölçekli bankaları kapsamıştır. (Aba, 2012: 70-71).
- Uluslararası ölçekteki bankaların, diğer ülke şubelerindeki muhasebe sistemleri farklılık gösterdiği için finansal tablolarda sorun çıkmıştır (Aba, 2012: 70-71).

---

⁴ OECD üyesi olup olmaması konusundaki değerlendirme Klüp Kuralı olarak anılmaktadır.

⁵ Bu durum "Herkese Tek Beden Elbise"- "One Size Fits All" yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BASEL II UZLAŞISI

Komite ilk olarak ortaya koyduğu 1988 yılındaki standartların ardından, 1996 yılında güncellemeler getirerek eleştirilere karşılık vermek istemiş olsa da gelişen piyasalar ve ortaya çıkan başkaca sorunlar nedeniyle komite yeni düzenlemeler yapma gereği duymuştur.

3.1. Basel II'nin Ortaya Çıkışı

Komite tarafından 1999 yılında, sermaye yeterliliğine ilişkin önerileri kapsayan ilk İstişare Metni (Consultative Paper, CP-1) yayımlanmıştır ve üye ülkelere sunulmuştur. Alınan eleştiri ve öneriler doğrultusunda, İkinci İstişare Metni Ocak 2001 ve Üçüncü İstişare Metni Nisan 2003'te (CP-2, CP-3) yayımlanmıştır. Komite, Basel II'ye geçilmesi durumunda meydana gelebilecek olası değişimleri tahmin edebilmek amacıyla üç kez Sayısal Etki Çalışması (Quantative Impact Study, QIS) yapmış ve QIS-3'ün ardından Haziran 2004'te sermaye yeterliliği hesaplamasında Basel I'in "Herkes Tek Beden Elbise" yönteminin terk edilmesi anlamına gelen "Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı" Basel II'yi yayımlamıştır (Yayla ve Kaya, 2005: 3-4).

3.2. Basel II'nin Temel İlkeleri ve Kapsamı

Yeni sermaye düzenlemesi, ilkinde göre önemli değişiklikler önermiştir. "Denetim Otoritesinin İncelenmesi" ve "Piyasa Disiplini" konularına önem vermesi sebebiyle bankalar ve denetim otoritesi açısından özel çaba gerektiren bir süreç haline gelmiştir (Yayla ve Kaya, 2005: 5).

Komitenin yeni düzenlemeyi yapmasındaki asıl hedef uluslararası bankacılık sisteminin sağlamlık ve tutarlılığını güçlendiren bir düzenleme oluşturmaktır (BDDK, 2004a: 13).

Komite, sermaye yeterliliğinin denetimi konusunda gelişmeye açık bir yaklaşımla düzenlemenin, piyasa ve risk yönetimi uygulamalarındaki değişimlere uyum sağlamasını amaçlamıştır. Komite bütün bu gelişimleri yakından izleme taraftarıdır. Bu amaca yönelik olarak Temmuz 2005’de Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Organizasyonu (International Organization of Securities Commissions, IOSCO) ile ortak olarak geliştirilen “The Application of Basel II to Trading Activities and The Treatment of Double Default Effects”⁶ başlıklı rehber yayımlanmıştır (BIS, 2006: 4).

Düzenlemenin kapsamı orijinal metinde maddeler halinde sıralanmış olup, burada toplu olarak anlatılacaktır.

Bu düzenleme, mükerrerliğin önüne geçip iştirakleriyle birlikte bankaların sermaye bütünlüğünün korunması adına uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bankalara konsolide bazda uygulanmıştır. Düzenlemenin uygulama alanına, tüm grubun riskini kapsamasını sağlamak için, bankacılık grubunun ana şirketi olan holding şirketi de tam konsolide bazda dahil edilmiştir. Bankacılık grupları ağırlıklı olarak bankacılık faaliyetleri yapan gruplar olup, bazı ülkelerde banka grupları banka olarak tescil edilebilmektedir. Bu düzenleme aynı zamanda, bankacılık gruplarının bütün kademelerinde yer alan, uluslararası alanda faaliyet gösteren tüm bankalarda da konsolide bazda uygulanmıştır.

Gözetim ve denetimin hedeflerinden biri olan mudileri koruma adına, sermaye yeterliliği hesaplamalarında belirlenen sermayenin kullanıma hazır olması gerekmektedir. Bu sebeple, denetim otoritesi bankanın yeterli sermayeye sahip olup olmadığını test etmelidir.

Yeni düzenlemenin önemli bir özelliği bankaların birbirlerine iştirakleriyle oluşan, banka gruplarını da ayrıca değerlendirmesidir. Yani yeni düzenlemede banka gruplarının hem bir bütün olarak hem de grubu oluşturan bankaların ayrı ayrı ele alınması ve sermaye gereksinimlerinin buna göre tanımlanması gündeme gelmiştir.

Bankaların diğer mali alanlardaki (sigorta vb.) ortaklıkları ile ticari şirketlerdeki ortaklıkları, kurulabilecek ilişkiler ile banka sermayesinin yapay olarak artırılmasına engel olabilmek için, ayrıca değerlendirilecektir. Bunu sağlamak için önerilen iki yol bulunmak-

---

⁶ Rehberde geçen “Double Default Effect” – Çifte Temerrüt – borçlu ve garantörün her ikisinin de yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda ortaya çıkan durumdur.

tadır. Bunlardan ilki banka gruplarını konsolide ederek ele almaktır. İkinci yol ise, bir bankanın tüm bağlı kurumlarındaki yatırımları ile önemli azınlık paylarının (stakes), defter değeriyle (book value) bankanın sermayesinden düşülüp, yalıtılmış (stand alone) bankayı esas almaktır (TBB, 2002).

Uluslararası bankaların dahil oldukları gruplara ait, bankacılıkla ilişkili ve diğer finansal tüm faaliyetler, konsolidasyon yoluyla mümkün mertebe kapsama dahil edilecektir. Bu sayede, tüm bankalar, menkul kıymet kuruluşları ve diğer mali kuruluşlar genel olarak tam konsolidasyona tabi tutulmuş olacaktır. Denetim otoritesi; tamamına sahip olunmayan bankalar, menkul kıymet şirketleri veya diğer mali kuruluşların konsolidasyonundan kaynaklanan azınlık paylarının konsolide sermayede muhasebeleştirilmesinin uygun olup olmadığını değerlendirecektir.

Denetim otoritesi, azınlık paylarının grup içindeki diğer şirketlerin kullanımına açık olmaması durumunda, sermayeye dahil edilebilecek olan azınlık payının tutarını belirleyebilecektir. Ortaklık paylarının; bankanın alacağına karşılık alındığı, geçici süreyle elde tutulduğu ve farklı yasal düzenlemelere tabi olduğu ya da başka bir nedenle yasal sermaye kapsamında konsolidasyonun zorunluluğu olduğu hallerde, bazı menkul kıymet şirketlerini veya denetime tabi diğer mali kuruluşları konsolide etmek anlamlı olmamakta ya da istenmemektedir. Bu gibi durumlarda, denetim otoriteleri arasındaki bilgi alış veriş önemli olmaktadır.

Bahsedilen şekilde konsolidasyon uygulanmaması durumunda, grubun bu şirketlerdeki tüm sermaye yatırımları bankanın sermayesinden düşülecek ve şirketin aktif ve pasifi ile üçüncü şahıs sermaye yatırımları banka bilançosundan düşülecektir. Denetim otoritesi, konsolide edilmeyerek sermayeden indirme yapmış olan kuruluşların yasal sermaye gereklerine uymasına sağlamalıdır. Denetim otoritesi, iştirakin sermaye açığını kapatmak için aldığı tedbirleri izlemeli ve açığın zamanında kapatılmaması durumunda sermaye açığının ana şirket konumundaki bankanın sermayesinden indirilmesini sağlamalıdır.

3.3. Basel II'nin Bileşenleri

Basel II üç yapısal blok üzerine inşa edilmiş olup bunlar; asgari sermaye gerekliliği, denetimsel gözden geçirme süreci ve piyasa disiplindir (BIS, 2001).

3.3.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Gerekliliği

Birinci yapısal blok, bankanın risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarıyla alakalıdır. Yeni düzenlemede de Basel I'deki gibi SYR oranı % 8 olarak korunmuş fakat hesaplama yönteminde paydada bulunan değerlerde değişikliğe gidilmiştir. Kredi riski daha detaylı tanımlanmış ve ilk defa Basel I'de olmayan operasyonel risk hesaplama dahil edilmiştir (Babusçu, 2005'den aktaran: Kaptan, 2008:17). SYR hesaplanması konusunda getirilen dikkat çekici bir değişiklik ise bankalara risk ölçümü için alternatif yaklaşımlar sunulmasıdır. Bunun nedeni ülkelerin bankacılık sistemlerinin birbirinden farklı olması ve bankaların gelişmiş risk yönetim sistemlerine dönük beklentilerinin farklı olmasıdır. Basel II'nin sunduğu yaklaşımlar daha karmaşık olmakla beraber, seçim yapma konusunda daha esnek davranmaktadır (Değirmenci, 2003: 38).

Basel I'deki SYR hesaplamasından farklı olarak eklenmiş olan operasyonel risk sonucu yeni hesaplama formülü aşağıdaki gibidir.

$$SYR = \text{Toplam Sermaye} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}) \geq \% 8$$

Basel II piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risklerin ölçülmesinde basit, orta ve ileri risk ölçüm yöntemlerini önermektedir. Bu yöntemler Tablo 8'deki gibidir.

Tablo 8: Basel II Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım

Tablo 8 (Devamı)

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
İleri	VAR Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	

Kaynak: BDDK, 2004b: 16

Basel II’de, piyasa riskinin hesaplanması konusunda 1996 yılında yapılan ve 1997 yılından beri uygulanmakta olan düzenlemede herhangi bir değişiklik yapılmadığından ve önceki bölümde konu ile ilgili açıklama yapıldığından bu bölümde bu konuya değinilmeyecektir.

3.3.1.1. Kredi Riski

Kredi riski, bankaların taşımakta olduğu en önemli risktir. Kredi alan müşterinin bankaya karşı taşıdığı ödeme yükümlülüğünü zamanında ya da hiç yerine getirmemesi durumunda ortaya çıkan risktir.

Basel II düzenlemesinde, kredi kullanan firmanın kredi riskinin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır. Bunlar *Kredi kullanan firmanın risk seviyesi* ve *kredi işleminin risk seviyesidir* Kredi kullanan firmanın risk seviyesi; firmanın bilançosu, gelir tablosu vb. finansal tablolarına yönelik analiz gibi niceliksel faktörleri ile şirket ortak ve yöneticilerinin geçmişi, yönetim, organizasyon ve iç kontrol yapısı, faaliyet alanları ve etkinliği, ürün ve hizmet gelişimi, dış ticaret, iş ilişkileri, rekabet durumu, pazar payı gibi niteliksel verilerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkarılan firma derecelendirme notu ile ifade edilmektedir (Gürleyendağ, 2006: 37).

Kredi işlem risk seviyesinin belirlenmesinde ise, kredi işleminin türü, vadesi, tutarı, kullanım amacı, teminatlar ve para birimi dikkate alınmaktadır (Gürleyendağ, 2006: 37).

Bankalar hem kredi portföylerinin hem de her bir kredinin taşıdığı riski yönetmek durumundadır. Bu çerçevede riskin etkin yönetilmesi için gerekli olan işlevler aşağıdaki gibidir (Ayan, 2007'den aktaran: Aba, 2012: 81).

- Kredi riskiyle ilgili uygun ortam oluşturulmalıdır.
- Kredilendirme süreci etkin bir biçimde sürdürülmelidir.
- Doğru bir kredi riski ölçümü ve izleme süreci sağlanmalıdır.
- Kredi riskinin kontrolünün sağlanmalıdır.

Basel II'de kredi risklerinin ölçümü için *Standart Yaklaşım* ve *İçsel Derecelendirme Yaklaşımı* kullanılmaktadır (TBB, 2006: 7).

3.3.1.1.1. Standart Yaklaşım ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Basel II'deki standart yaklaşımın getirmiş olduğu en büyük yenilik, ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları (External Credit Assessment Institutions, ECAI)⁷ tarafından ülkeler, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır. Standart yaklaşımdan farklı olarak, basitleştirilmiş standart yaklaşımda ülke risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları (Export Credit Agency, ECA) tarafından verilen notlar kullanılmaktadır (TBB, 2006: 8).

Benzer şekilde, Basel II'de kredi riski hesaplanırken, daha önceden kullanılan OECD Klüp Kuralı terk edilmiştir. Bu çerçevede, standart yaklaşımla kredi riskinin hesaplanmasında, alacakların tabi olacağı risk ağırlığı borçlunun ECAI tarafından almış olduğu derecelendirme notuna göre saptanmaktadır. Basitleştirilmiş standart yaklaşımda ise kredi riski hesaplamasında borçlunun ECA notları kullanılmaktadır. Ancak yine bazı konuların ülkelerin kendi inisiyatifine bırakılması söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda ülkeler, ken-

---

⁷ Standard & Poors, Moody's ve Fitch gibi.

di ülke hazinelerine ilişkin kaynağı ve kendisi ulusal para cinsinden olan risklere daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilmektedir. Örnek olarak, bireysel krediler için % 75, ikamet amaçlı konut kredileri için % 35 ve çok riskli olarak görülen takipteki alacaklar için ise % 150'ye varan risk ağırlıkları öngörülmüştür. Basel II standart yaklaşımında kullanılan risk ağırlıkları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Basel II önceki uzlaşya göre daha esnektir bu sebeple hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağını seçimi ulusal otoritelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Basel II'de denetim otoritesine daha fazla hareket alanı sağlandığından, söz konusu denetim otoritesine daha fazla sorumluluk yüklenmektedir. (Yayla ve Kaya, 2005: 6-7).

Tablo 9: Standart Yaklaşımında Kullanılan Risk Ağırlıkları

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke (%)	Bankalar Seçenek I (%)	Bankalar Seçenek II (%)	Şirket (%)
AAA / AA-	0	20	20	20
A+ / A-	20	50	50 (Uzun Vade) 20 (Kısa Vade)	50
BBB+ / BBB-	50	100	50 (Uzun Vade) 20 (Kısa Vade)	BB-'ye kadar 100
BB+ / BB-	100	100	100 (Uzun Vade) 50 (Kısa Vade)	BB-'nin altı 150
B-'den Aşağı	150	150	150	150
Derecelendirilmemiş	10	100	50 20 (Kısa Vade)	100
Gayrimenkul Teminatlı Krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, Ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100			

Kaynak: TBB, 2002: 5

Kredi riskinin ölçülmesinde kredi kuruluşlarına duyulan gereksinim, standart yaklaşımın zayıf ve eleştirilen noktası olmuştur. Bu sebeple komite yaşanabilecek sorunları or-

tadan kaldırmak amacıyla, derecelendirme kuruluşlarının sahip olması gereken katı kriterler belirlemiştir. Kredi kuruluşlarının aşağıda belirtilecek olan özelliklere sahip olup olmadığının denetlenmesi görevi ulusal denetçilere verilmiştir (BDDK, 2004a: 39-40).

- **Objektiflik:** Kredi derecelendirmeleri belirlenirken izlenecek yol basiretli ve sistemli olmalı, öznel bir şekilde yaklaşılmalıdır.
- **Bağımsızlık:** Karar verme ve kriter belirleme sürecini olumsuz etkileyebilecek, ekonomik ve politik baskılardan etkilenmiyor olması gerekmektedir.
- **Uluslararası Erişim / Şeffaflık:** Konu derecelendirme kuruluşunun yöntemi açıkça belirtmeli, herkes tarafından rahatça ulaşılabilir şekilde ilan edilmelidir.
- **Kamuya Açıklama:** Kuruluş, hesaplamalarda kullanmış olduğu yöntemi kamuya açıklamak durumundadır.
- **Altyapı ve İnsan Kaynağı:** Kuruluş, kredilendirme işleminin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için gerekli altyapı ve insan kaynağına sahip olmalıdır. Üst kademe ile alt kademe arasındaki iletişimin sağlıklı olması, oluşturulan katma değer de artmasını sağlayacaktır.
- **Kredibilite:** Güvenilirliğinin kanıtlanması gerekmektedir. Üçüncü kuruluşlar tarafından destekleniyor olması, özel ve gizli bilgilerin kötüye kullanımına engel olunabiliyor olması gerekir. Kuruluşun resmi geçerlilik kazanabilmesi için birden fazla ülkede firma kredilendirmesi yapmış olması da gerekmektedir.

Krediler yapısı gereği riskli olmakla birlikte, risklerin azaltılmasına yönelik olarak bankalar kredi riski azaltma (Credit Risk Mitigation, CRM) teknikleri uygulamaktadır. Bu kapsamdaki teknikler; teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi türevleridir. CRM Tablo 10'da gösterilmiştir (BDDK, 2004b: 18).

Tablo 10: Kredi Riski Azaltma

Azaltılmış Kredi Riski =	Kredi Riski	-	Kredi Riski Azaltma Teknikleri
	↓		↓
	<ul style="list-style-type: none"> • Krediler ve Alacaklar • Diğer Varlıklar • Bilanço Dışı İşlemler		<ul style="list-style-type: none"> • Teminatlar • Bilanço İçi Netleşme Anlaşmaları • Garantiler ve Kredi Türevleri

Kaynak: BDDK, 2004b: 18

Kredi riskinin azaltılmasına yönelik kabul gören teminatlar ise, önerilen değerlendirme yöntemlerinden basit yaklaşım ya da kapsamlı yaklaşımın kullanımına göre değişiklik göstermektedir. Söz konusu teminatlar aşağıdaki gibidir (Arslan, 2007: 59-60).

Basit yaklaşıma tabi teminatlar;

- Nakit vb. değerler
- Altın
- Borçlanma senetleri
- Uygun şekilde derecelendirilmiş menkul kıymetler
- Bir banka tarafından ihraç edilmiş olması, tanınmış bir borsaya kote olması, birincil borç niteliğinde olması şartıyla, derecelendirilmemiş menkul kıymetler
- Bir ana endekse dahil hisse senetleri
- Birim fiyatının günlük olarak açıkça kote edilmiş olması, basit ve kapsamlı yaklaşımda teminat olarak kabul gören ürünlere yatırım yapması şartıyla, yatırım fonlarıdır.

Kapsamlı yaklaşıma tabi teminatlar;

- Basit yaklaşımdaki teminatlar

- Bir ana endekse dahil olmayan ancak tanınmış bir piyasada işlem gören hisse senetleri (hisse senedine dönüştürülebilen tahviller dahil)
- Hisse senetlerine yatırım yapan yatırım fonları ve garantilerdir.

3.3.1.1.2. İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

İçsel derecelendirme yaklaşımı, bankalara kendi derecelendirme değerlerini oluşturma konusunda ve bunların muhtemel risklerin belirlenmesinde kullanımlarına olanak verir (Powell, 2004: 20).

İçsel derecelendirme yaklaşımları, temel içsel derecelendirme yaklaşımı (Foundation Internal Ratings Based, IRB) ve ileri düzey içsel derecelendirme yaklaşımı (Advanced IRB) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu yaklaşımlara göre kredi riskinin belirlenebilmesi için öncelikle alacakların sınıflandırılması gerekmektedir.

Bu çerçevede, içsel derecelendirme yaklaşımlarında, kredi veren banka öncelikle varlıklarını şirket, ülke, banka, perakende ve hisse senedi benzeri yatırımlar olmak üzere 5 farklı sınıfa ayırmaktadır. Örnek olarak kurumsal sınıf kendi içinde proje, obje, mal, gelir yaratıcı gayrimenkul ve ticari gayrimenkul olmak üzere 5 farklı özel borç verme alt sınıfına ayrılmaktadır. Perakende sınıfında ise bireysel krediler, ipotekli konut kredileri ve KOBİ kredileri bulunmaktadır.

İçsel derecelendirme yaklaşımlarında tutarlılık esastır. Bu sebeple söz konusu yaklaşımın tüm riskli aktiflere ve tüm iş alanlarına uygulanması gerekmektedir. Ancak veri kısıtlamaları sebebiyle banka tarafından aynı anda tüm varlık sınıfları için IRB'nin uygulanamaması durumunda, yerli denetim otoritesinin izniyle kademeli olarak uygulama yapılabilmektedir. Bir kere ileri düzey IRB yaklaşımını uygulayan bankanın, tekrar standart ya da temel içsel yaklaşıma dönebilmesi sadece bankanın iş alanında önemli bir değişiklik gerçekleşmesi gibi olağan üstü koşullarda yerel denetim otoritesinin onayıyla mümkün olabilmektedir (Yayla ve Kaya, 2005: 8-9).

İçsel derecelendirme yaklaşımlarında, kredi riski hesabı için gerekli 4 adet bileşen aşağıdaki gibidir (BIS, 2004a: 62-68).

- Temerrüt ihtimali (Probability of Default, PD)
- Temerrüt durumunda meydana gelebilecek kayıp (Loss Given Default, LGD)
- Temerrüt durumundaki risk (bakiye anlamında) tutarı (Exposure at Default, EAD)
- Vade (Maturity, M)

Yukarıdaki bileşenlerde bahsi geçen temerrüt konusu, hesaplamaların temeli olması sebebiyle önem arz etmektedir. Temerrüt; söz konusu olan alacağın, teminatların nakde çevrilmesi dışında tahsilatının mümkün olmaması, kredi ödemesinin 90 günden fazla gecikmesi, kredi mevduat hesaplarında (KMH) ödeme yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve müşteri limitinin riskinin altında kalması durumudur (Yetim ve Balcı, 2005: 128).

İçsel derecelendirme yaklaşımlarından olan temel IRB’de banka, portföyündeki müşteriler için PD’yi kendisi hesaplamaktadır. Diğer risk bileşenleri yerel denetim otoritesi tarafından veri olarak sunulmaktadır. İleri düzey IRB’de banka PD’nin yanında, LGD, EAD ve asgari standartları karşılamak koşuluyla M’yi kendisine ait içsel verilere dayanarak tahmin etmektedir. Söz konusu parametrelerin, Basel II tarafından verilen risk ağırlıklı fonksiyonlara uygulanmasıyla SYR belirlenmektedir. Tıpkı SA’da olduğu gibi IRB’de de risk azaltıcı teknikler kullanılabilir (Yayla ve Kaya, 2005: 10).

Bir bankanın kredi riskine maruz aktifler toplamı yani SYR’nin paydasın kredi riskine ilişkin bölümü, her bir riskli aktif için PD, LGD ve M kullanılarak hesaplanan risk katsayısı ile o enstrümana ait EAD tutarının çarpımlarının genel toplamı alınarak hesaplanmaktadır. İfade şekli aşağıdaki formülde gösterildiği gibidir (BIS, 2001b’den aktaran: Değirmenci, 2003: 42).

$$\sum \text{Risk Katsayısı (PD * LGD, M) * EAD} = \text{Risk Ağırlıklı Aktifler Toplamı}$$

İçsel derecelendirme yaklaşımlarında sermaye yeterliliği, tahmin edilen PD, LGD, M ve EAD’nin bir fonksiyonu olması sebebiyle, söz konusu parametrelerdeki değişimlerden doğrudan etkilenmektedir. Yüksek PD’ye, uzun vadeye veya yüksek LGD’ye sahip olan krediler daha fazla sermaye ihtiyacı doğurmaktadır (Yayla ve Kaya, 2005: 10).

Kredi riskinin hesaplanmasında temel ve ileri düzey IRB yaklaşımlarına geçen bankaların tutması gereken sermaye miktarları düşmekte, SYR oranı 8'den 7,6'ya inmektedir. Bu sayede bankaların bu yaklaşımlara geçmeleri teşvik edilmektedir (Değirmenci, 2003: 43). Bunun yanında bu yaklaşımları kullanabilmeleri için komite tarafından belirlenen asgari şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Burada ki amaç borçlunun durumunun doğru bir şekilde değerlendirilip riskin tutarlı ve doğru bir şekilde tahmin edilebilmesini sağlamaktır. Parametrelerin doğru tahmin edilmesi SYR'nin de doğruluğunu etkilemektedir. Konu parametrelerin bir bankada diğerinden farklı olarak yansıtılması sonucunda ortaya rekabet eşitsizlikleri çıkabileceğinden yerli denetçilerin bu parametreleri çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Kredi riski hesaplamasında gerekli PD tahmininin istatistiksel olarak yansız olabilmesi için borçlu bilgilerinin banka tarafından doğru alınması, bankanın bilgi sistemlerine eksiksiz ve doğru aktarılması, yerli denetçiler tarafından yapılacak yerinde ve uzaktan denetimlerde, doğru ve tutarlı bir şekilde elde edilebilir olması gerekmektedir (Yayla ve Kaya, 2005).

3.3.1.2. Operasyonel Risk

Komite Basel I'in aksine kredi riski yanında operasyonel risklere de yer vermekte ve banka açısından önemine vurgu yapmaktadır. Günden güne gelişen piyasalarla birlikte özellikle artan banka personel sayısı konu operasyonel riskin artışına davetiye çıkarmaktadır.

Operasyonel risk, yetersiz ya da başarısız içsel süreç (organizasyon), insan kaynağı (personel), sistemsel (teknolojik) ya da dış etkenlerden kaynaklı kayıplar olarak tanımlanır ve aşağıdaki gibidir (BIS, 2004a: 137).⁸

- İnsan kaynağı yani personel riski; personelin ihmali, kasıtlı ya da kasti olmayan suistimaller, zimmet gibi suçlardan kaynaklı bankaların uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları kapsar. Örnek olarak zimmetine para geçiren personel, bu işlemi mevcut hesaplar üzerinden yapmak durumunda olacağından, mudinin zararını karşılamak bankanın sorumluluğundadır. Bunun yanında bankacılık etiğine uygun olmayan, müşteri adına ondan habersiz işlem yapmak vb. işlemler so-

---

⁸ Bu kayıplar örneklenirken yazarın bankacılık tecrübesinde edindiği bilgiler de kullanılmıştır.

nucu doğabilecek tüm sorumluluk yine bankanın üzerindedir. Yoğun çalışma şartlarına bağlı olarak personelin yapmış olacağı hatalardan da yine banka sorumlu olmakta bu vb. tüm sorumluluklar bankanın operasyonel riskini artırmaktadır.

- Sistemsel yani teknolojik risk; teknolojik altyapı, kayıtlar, işlem hızı, “sistem yok” gibi tabirlerin sıkça yaşanması vb. hususlar konusunda doğabilecek sorunlar operasyonel riski oluşturmaktadır.
- İçsel süreç ya da organizasyon; bankada yapılması gereken işlemler, bu işlemlerin kimin tarafından yapılacağı ve kimin tarafından denetleneceği, sorun çıkması halinde nasıl bir davranış sergileneceği konuları yazılı olarak bulundurulmalıdır. Bu gibi konularda meydana gelecek aksamalar sonucunda ortaya operasyonel bir risk çıkmaktadır. Örneğin bankaya gelen ve bir başka kişinin hesap bilgilerini soran kişinin elinde talimatının olması ve hesap sahibinden konu ile ilgili teyit alınması gerekmektedir. Bu işlemlerin yapılmaması, önemsemeden bilgi verilmesi veya operasyonel adımların yeterince başarılı belirlenmemesi sebebiyle hatalara fazlasıyla maruz kalınması ve muhtemel yavaşlıktan dolayı müşteri memnuniyetsizliği söz konusu olmakta bu da bir operasyonel risk oluşturmaktadır.
- Dış etkenler; hükümetin ya da politikalarının değişmesinden kaynaklı riskler, doğal afet, hırsızlık, terör riskleri ya da dışarıdan alınan hizmetlerde meydana gelebilecek aksamaların sebebiyet vereceği risklerdir.

3.3.1.2.1. Operasyonel Riskin Ölçülmesi

Risklerin ölçülmesinde, gerekli ekonomik ve düzenleyici sermaye tahsisinin hesaplanmasındaki en önemli şart risklerin sayısallaştırılabilir olmasıdır. Bu ise zarar potansiyelinin tahminine ve zararın gerçekleşme olasılığının belirlenmesine bağlıdır. Ancak bu şartlar operasyonel riskin sadece bir bölümü için geçerlidir. Bu sebeple operasyonel risk tamamen sayısallaştırılamaz (Geiger, 2000’den aktaran: Boyacıoğlu, 2002: 54).

Sayıllaştırılabilen kısmı için komite 3 adet yaklaşım önermiştir. Bunlar *Temel Gösterge Yaklaşımı, Standart Yaklaşım ve İleri Ölçüm Yaklaşımları*'dır.

3.3.1.2.1.1. Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach, BIA)

Bu yaklaşımı kullanan bankalar, operasyonel risk için pozitif yıllık brüt gelirin (Gross Income, GI) α (alfa) ile gösterilen belirli bir yüzdesinin, son 3 yıl içindeki ortalama-sına eşit tutarda sermaye bulundurmalıdır. Yıllık brüt gelirin negatif veya 0 olduğu yıla ait rakamlar, bu ortalama hesabının hem pay hem de paydasının dışında tutulmalıdır. Konu sermaye yükümlülüğünü gösteren denklem aşağıdaki gibidir.

$$K_{BIA} = [\sum(GI_{1...n} \times \alpha)] / n$$

K_{BIA} : Temel gösterge yaklaşımı uyarınca bulundurulacak sermaye
GI : Son üç yılın yıllık brüt geliri (pozitif ise)
n : Son üç yıl içinde brüt gelirin pozitif olduğu yılların sayısı
 α : Sektör çapında gereken sermaye seviyesinin, sektör çapında gösterge seviyesine oranı olarak Basel Komitesinin tespit ettiği % 15.

Brüt gelir, net faiz geliri ile net faiz dışı gelirin toplamını ifade etmektedir (BIS, 2004a: 137-138). Ancak brüt gelir hesaplanırken; yatırım portföyünden sağlanan kar ve zararlar, faiz gider reeskontları, dışarıdan hizmet alımlarına ödenenler de dahil olmak üzere her çeşit operasyonel gider, vergi ve provizyon giderleri, olağanüstü gelir ve giderler, sigorta poliçelerinden elde edilen zarar tazminleri, hesaplama dahil edilmeyecektir. Bunun yanında yerel denetim otoritesinin, brüt gelir tanımlarını ülkedeki geçerli muhasebe kural-larına göre ayarlama inisiyatifi vardır (Altıntaş, 2006: 470).

3.3.1.2.1.2. Standart Yaklaşım (Standardised Approach, SA)

Bu yaklaşımda bankaların faaliyetleri; kurumsal finansman, alım satım ve satış, pe-rakende bankacılık, ticari bankacılık, mutabakat ve ödemeler, acentelik hizmetleri, varlık yönetimi ve perakende aracılık hizmetleri olmak üzere 8'e ayrılır.

Her faaliyet kolu içerisinde brüt gelir, faaliyetlerin ölçeğini dolayısıyla faaliyet kollarının her birinde operasyonel risklerin muhtemel ölçeğini belirleyen bir gösterge işlevini görür. Her faaliyet kolu için sermaye yükümlülüğü, brüt gelirin o faaliyet koluna tahsis edilen bir faktörle (Beta, β) çarpımı ile bulunur. β , belirli bir faaliyet kolundaki operasyonel risk kayıp deneyimi ile o faaliyet kolu için toplam brüt gelir seviyesi arasında sektör çapındaki mevcut ilişkiyi gösteren bir katsayıdır. SA’da, brüt gelir kuruluşun tüm faaliyetleri için değil, her faaliyet kolu için ayrı ayrı ölçülür. Örnek olarak, kurumsal finansman faaliyet kolunda kullanılan gösterge değeri, kurumsal finansman faaliyet kolunda yaratılan brüt gelirdir.

Toplam sermaye gereksinimi, faaliyet kollarının her birinde her yıla ilişkin hesaplanan yasal sermaye yükümlülüklerinin toplamının 3 yıllık ortalaması olarak hesaplanır.

Standart yaklaşıma göre Toplam Sermaye Yükümlülüğü (Total Capital Charge, TSA) hesabı aşağıdaki gibidir.

$$K_{TSA} = \{ \sum_{\text{yıl } 1-3} \text{Max} [\sum(GI_{1-8} \times \beta_{1-8}), 0] \} / 3$$

K_{TSA} : Standart yaklaşıma göre sermaye yükümlülüğü

GI_{1-8} : 8 faaliyet kolunun her biri için, belirli bir yılda yıllık brüt gelir

β_{1-8} : 8 faaliyet kolunun her biri için, komite tarafından belirlenmiş, sermaye gereksinimini, brüt gelir düzeyiyle ilişkilendiren sabit bir oran

Yukarıda bahsedilen ve iş kollarına göre değişen sabit beta değerleri ise Tablo 11’deki gibidir

Tablo 11: Beta Değerleri

İş Kolları	Beta Değerleri
Kurumsal Finansman (β_1)	18
Alım Satım ve Satış (β_2)	18
Perakende Bankacılık (β_3)	12
Ticari Bankacılık (β_4)	15
Ödeme ve Mutabakat (β_5)	18

Tablo 11 (Devamı)

İş Kolları	Beta Değerleri
Acentecilik Hizmetleri (β_6)	15
Varlık Yönetimi (β_7)	12
Perakende Aracılık (β_8)	12

Kaynak: BIS, 2004a: 140

Operasyonel risk ölçüm yaklaşımlarında, standart yaklaşımın alt kategorisinde bir de *Alternatif Standart Yaklaşım (The Alternative Standardised Approach, ASA)* bulunmaktadır.

Mükerrer riske engel olma gibi gelişimler sağlayacağı konusunda ulusal denetim otoritesinin ikna edilmesi şartıyla bir bankanın ASA kullanmasına izin verilebilir. Bir kere bu yaklaşımı kullanan bankanın tekrardan standart yaklaşıma dönmesi için denetim otoritesinin onayına ihtiyaç vardır. Büyük piyasalarda faaliyet gösteren, risklerini çeşitlendirmiş büyük bankaların ASA kullanması öngörülmez.

ASA'da operasyonel risk sermaye yükümlülüğü/yönetimi, perakende bankacılık ve ticari bankacılık dışında, SA ile aynıdır. Konu faaliyet kolları için maruz kalınan risk göstergesi olarak brüt gelirin yerine krediler ve avanslar, bir m sabit faktörü ile çarpılarak kullanılır. Perakende ve ticari bankacılık için β değerleri Tablo 11'de de görüldüğü üzere standart yaklaşımdaki gibidir.

ASA'da bankaların istemeleri durumunda, perakende ve ticari bankacılık sonuçlarını % 15 β değeri kullanarak toplayabilirler. Aynı şekilde, brüt gelirlerini diğer 6 faaliyet koluna ayıramayan bankalar, bu 6 faaliyet koluna ilişkin toplam brüt gelirlerini % 18 β değeri kullanarak toplayabilirler.

Perakende bankacılık (Retail Banking, RB) (ticari bankacılık ile aynı) için ASA aşağıdaki gibi hesaplanır (BIS, 2004a: 139-140).

$$K_{RB} = \beta_{RB} \times m \times LA_{RB}$$

K_{RB} : Perakende bankacılık için sermaye yükümlülüğü

β_{RB} : Perakende bankacılık için β değeri

LA_{RB} : Perakende krediler ve avanslar tutar toplamının son 3 yıldaki ortalaması

m : 0,035

3.3.1.2.1.3. İleri Ölçüm Yaklaşımları (Adv. Measurement Approaches, AMA)

AMA sayesinde bankalar, operasyonel risk sermaye yükümlülük hesaplarını, kendi içsel ölçüm yöntemlerine göre yapabilmektedir. Bu yaklaşımı kullanma yetkisine ancak Basel II'nin kalitatif ve kantitatif standartlarına sahip bankalar, denetim otoritesinin iznine tabi olarak, sahiptir (Altıntaş, 2006: 473).

AMA kullanmak isteyen bankaların, SA'daki koşullara ek olarak, sağlamaları gereken kalitatif ve kantitatif standartlar aşağıdaki gibidir (BIS, 2004a: 142-144).

- Bankanın operasyonel risk yönetim çerçevesini tasarlaması için bağımsız bir operasyonel risk yönetim fonksiyonu olması gerekmektedir. Bu fonksiyon, operasyonel risk yönetim kontrollerine ilişkin; risklerin ölçüm yönteminin ve raporlama sisteminin tasarlanıp uygulaması, ölçme, izleme ve kontrol edip gereğinde azaltma amacına yönelik stratejiler geliştirmesi gibi banka düzeyinde geçerli politikalar ve prosedürler belirlemekten sorumludur.
- Bankanın operasyonel risk ölçüm sistemi, bankanın günlük risk yönetimi süreçlerine yakından entegre edilmeli, sistem çıktısı bankanın operasyonel risk sürecini izleme ve kontrol etme sürecinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.
- Maruz kalınan operasyonel riskler, üst yönetim ve yönetim kuruluna düzenli olarak raporlanmalıdır. Sorunların çözümlerine yönelik prosedürler belirlenmelidir.
- İç ve dış denetim otoritesi operasyonel risk yönetim sisteminin raporlarını düzenli olarak denetlemelidir.

- Operasyonel riske ilişkin analitik yaklaşımların sürekli olarak geliştirilmesinden dolayı komite, yasal sermaye hesaplamasında gerekli operasyonel risk ölçütünü bulmak için kullanılabilecek yaklaşım veya dağılım varsayımları konusunda spesifik bir belirleme yapmamıştır. Hangi yaklaşım uygulanırsa uygulansın banka, kullandığı operasyonel risk ölçütünün, kredi riskine ilişkin IRB'dekine denk (bir yıl elde tutma süresine ve % 99,9 güven aralığına denk) bir sağlamlık standardına uyduğunu göstermelidir.
- Bankaların, asgari sermaye gereksinimini sadece beklenmeyen kayıplara dayandırabilmek için beklenen kayıp risklerini ölçüp, muhasebeleştirebildiklerini ispat etmeleri gerekmektedir (Altıntaş, 2006: 474).
- İleri yöntemlerin dayandırıldığı içsel kayıp verileri asgari 5 yıllık gözlem içermelidir (Altıntaş, 2006: 474).

AMA'ya göre bir bankanın sermaye yükümlülüğü hesaplaması aşağıdaki gibidir (BIS, 2001b: 8-9).

- Bankanın faaliyetleri birkaç iş koluna bölünür, operasyonel kayıp türleri tanımlanır ve iş kollarına uygulanır.
- Her bir iş kolu/kayıp türü kombinasyonu için denetçiler tarafından her iş kolunun maruz kaldığı operasyonel risk boyutunun bir göstergesi olan zarara maruz kalma göstergesi (Exposure Indicator, EI) belirlenir.
- EI'ye ek olarak, her bir iş kolu/kayıp türü kombinasyonu için bankalar tarafından kendi içsel zarar verilerine dayalı olarak zararın gerçekleşme olasılığını (Probability of Loss Event, PE) temsil eden bir parametre ve bunun yanında, olayın gerçekleşmesi halinde maruz kalınabilecek zararı (Loss Given That Event, LGE) temsil eden bir parametre hesaplanır. EI, PE, LGE parametreleri çarpılarak, her bir iş kolu/kayıp türü kombinasyonu için beklenen zarar (Expected Loss, EL) hesaplanır. Formüle dökülmüş hali aşağıdaki gibidir.

$$EL = EI \times PE \times LGE$$

- Denetçiler tarafından, her bir iş kolu/kayıp türü kombinasyonu için EL'yi sermaye yükümlülüğüne dönüştüren bir faktör (Gama Faktörü, γ) belirlenir. Belirli bir banka için toplam sermaye yükümlülüğü, her bir iş kolu/kayıp türü kombinasyonu için hesaplanan sermaye yükümlülüklerinin toplamına eşittir. Formüle dökülmüş hali aşağıdaki gibidir.

$$K = \sum_i \sum_j [\gamma(i,j) \times EI(i,j) \times PE(i,j) \times LGE(i,j)]$$

i: Faaliyet Kolu; j: Risk Türü

İleri ölçüm yaklaşımlarının kullanımı için gerekli koşullar yukarıda belirtildiği gibi iken, bazı durumlar için kısmi kullanım imkanı da bulunmaktadır.

Bir bankanın, faaliyetlerinin bir kısmı için AMA diğer faaliyetleri için de BIA ya da SA kullanmasına aşağıdaki yükümlülüklerle uyması koşuluyla izin verilecektir (BIS, 2004a: 149).

- Bankanın tüm global ve konsolide edilmiş işlerinin dahil edilmiş olması gerekmektedir.
- Bir bankanın AMA kapsamındaki tüm işleri kalitatif kriterlere uygun olmalı, daha basit diğer yaklaşımların kullanıldığı işler için de o yaklaşımların kriterlerinin sağlanmış olması gerekmektedir.
- AMA uygulama tarihinde, bankanın operasyonel risklerinin önemli bir kısmının AMA kapsamında olması gerekir.
- Banka AMA'ya büyük oranda geçmeyi hedeflediği zaman programını da içeren bir planı denetçilere ibraz eder. Bu planın zaman içinde AMA yaklaşımına geçmenin fizibilite ve pratiğine dayanması dışında başka bir sebebe dayanmaması gerekir.

3.3.1.2.2. Operasyonel Risk Azaltma

Operasyonel riskler karşısında bankalar söz konusu riskleri sınırlamak ya da hedge etmek için bir dizi önlemleri devreye sokabilir. Bu önlemlerin bazılarının sadece problem olduğunda değil, sürekli devrede olması yerinde olacaktır. Doğal afet vb. olayları engellemek için banka yönetiminin elinden bir şey gelmese de, söz konusu bir afet durumunda neler yapılabileceği konusunda hazırlıklı olunmalıdır. Bankaların operasyonel risklerini kontrol edemedikleri iş kollarından çekilmesi de bir alternatif olarak bulunmalıdır. Operasyonel riskler sadece bankaların değil, denetim otoritesinin de üzerinde hassasiyetle durması gereken bir konudur.

Operasyonel risklerin azaltılması ya da koruma satın alınması için gerekli önlemler aşağıdaki gibidir.

- İç kontrol ve denetim kalitesi artırılmalıdır.
- İçsel süreçler iyileştirilmelidir.
- Sistem güvenliğinin artırılması ve yedekleme önlemleri alınmalıdır.
- İnsan kaynaklarının kalitesi artırılmalıdır.
- Eğitim artırılmalı, kurum kültürü ve bilinci geliştirilmelidir.
- Acil durum planları hazırlanmalıdır.
- Dışarıdan hizmet satın alınmalıdır (outsourcing).
- Sigorta yaptırılmalıdır.

Yukarıda maddeler halinde sıralanan önlemlerden sadece outsourcing ve sigorta operasyonel risklerin banka dışına transfer edilmesine (hedge) olanak tanır. İhtiyaç duyulan bazı hizmetlerin dışarıdan alınması bankanın asli görevine odaklanmasını sağlayarak fayda sağlayacaktır; ancak ilgili kurumların özenle seçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde

ilgili kurumun operasyonel riskleri üstlenilmiş olacak ve itibar kaybı riskine de maruz kalılabilecektir.

Operasyonel risklere karşı sigorta satın alınması oldukça sık kullanılan bir yöntemdir, ancak söz konusu her risk için sigorta yapmak mümkün olmamaktadır; çünkü operasyonel risklerin ölçümü konusunda bankaların yaşadığı sıkıntıları sigorta şirketleri de yaşamaktadır. Bankaların geniş bir kısım riski için uygun sigorta poliçeleri bulunmakla beraber ödenen prim oranında korunma sağlanmakta bu sebeple yetersiz prim ödemesi durumunda risklerin tamamının karşılanması mümkün olamamaktadır (Altıntaş, 2006: 477-478).

Sigortanın etkisi toplam operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün % 20'si kadar olabilecektir (BIS, 2004a: 204).

3.3.2. İkinci Yapısal Blok: Denetsel İnceleme

Basel II denetim otoritesine çok büyük sorumluluk yüklemekte ve aşağıdaki maddelerde de bu durum açıkça ifade edilmektedir (BIS, 2004b'den aktaran: Altıntaş, 2006: 84).

- Basel II sadece uyulması zorunlu veya uyulup uyulmadığı kontrol edilmek suretiyle denetimi yapılabilecek bir kurallar bütünü değildir.
- Basel II risk yönetimini, sermaye yeterliliğini, piyasa disiplini ve finansal istikrarı geliştirme amacı güder.
- Basel II'ye geçişten önce var olan denetim sisteminin yeterince gelişmiş olup olmadığının iyi ölçülmesi gerekmektedir.
- Basel II'nin uygulanabilmesi için iyi yetişmiş personel ve risk bazlı denetim anlayışının bulunuyor olması gerekmektedir.
- Yukarıda bahsedilen hususların sahipliği hakkında şüpheler varsa, Basel II'ye geçiş yerine, "Etkin Bankacılık Denetimi için Temel İlkeler" konusunun üzerine yoğunlaşılması gerekir.

Denetim otoritesinden, bankaların riskleri ile orantılı olarak kendi sermaye ihtiyaçlarını ne kadar iyi belirlediklerini değerlendirmeleri ve gerekli durumlarda müdahale etmeleri beklenmektedir.

3.3.2.1. Denetsel İncelemenin İlkeleri

Komitenin, denetim otoritesinin incelemesine ilişkin olarak belirlemiş olduğu 4 adet kriter bulunmaktadır ve bu kriterler komitenin daha önce belirlemiş olduğu “Etkin Bankacılık Denetimi için Temel İlkeler” in tamamlayıcısı niteliğindedir.

Söz konusu 4 ilke aşağıdaki gibidir (BIS, 2004a: 159-165).

1. *İlke: Bankalar, risk profillerine uygun olarak toplam sermaye yeterliliklerini belirlemeli ve sermaye seviyelerinin devamlılığını sağlayacak stratejiye sahip olmalıdır.*

Sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesine yönelik etkili bir sürecin 5 stratejisi bulunmaktadır (BIS, 2004a: 159-165).

- *Yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin gözetimi;* bankaların yönetim kurulları, muhtemel risklerin saptanması ve önlemlerin alınması, risk alma kapasitesinin belirlenmesi, sermaye yeterliliğinin sağlanması gibi konularda gerekli adımların atılmasını temin etmeli ve bu adımların kontrolünün sağlanması yönünde önlemlerini almalıdır.
- *Sağlam sermaye değerlendirmesi;* bankanın önemli risklerinin tanımlanması, ölçülmesi ve raporlanması sağlanmalıdır. Mevcut sermaye risk düzeyi ile ilişkilendirilmeli, yönetim sürecinin bütünlüğünü sağlayan iç kontrol ve teftiş süreçleri oluşturulmalıdır.
- *Risklerin kapsamlı olarak değerlendirilmesi;* bankaların karşı karşıya oldukları tüm riskler bu süreçte dikkate alınmalıdır. Komite, tüm risklerin tam ve kesin olarak ölçülemeyeceği gerçeğini kabul etmekte; fakat risklerin ölçümü için bir sürecin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bankalar, ilk olarak bireysel

borçlulara veya diğ er taraflara yönelik olarak yapılan işlemlerden kaynaklanan kredi riski ile portföy kredi riskinin değ erlendirebilmelerini sağlayacak yöntemlere sahip olmalıdır. İkinci olarak kredi riskini oldu ğ u gibi hassasiyetle bankanın operasyonel risklerini de dikkate almalıdır. Operasyonel riskler tanımlanmalı, değ erlendirilmeli, izlenmeli ve kontrol edilip azaltılmalıdır. Üçüncü olarak piyasa riskini tanımlama ve önlem almaya yönelik stres testlerinin yapılması sağ lanmalıdır. Dördüncü olarak faiz riskini ve beş inci olarak da likidite riskini hesaplamalıdır. Bir kriz anında ihtiyaç duyulabilecek likiditenin sağ lanması büyük önem arz etmektedir. Son olarak komite, bu risklerini dış ında kalan ve ölçülmesi kolay olmayan itibar riski ve stratejik risk gibi diğ er risklerin ölçümünde de asgari ç abanın gösterilmesini beklemektedir.

- *İzleme ve raporlama;* banka, riskleri uygun ve dü zğ ün biçimde raporlamalı, bunu üst yön etime sunmalıdır.
  - *İç kontrol incelemesi;* sermaye değ erlendirme sürecinin etkili olabilmesi için, etkin ve başarılı bir iç kontrol sistemi büyük önem taş ımaktadır. Kontrol ve denetim süreçlerinin oluşturulup, uygulanmasının sağ lanması yön etim kurulunun sorumluluğ undadır.
2. *İlke: Denetim otoritesi, bankaların sermaye yeterliliğ i değ erlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte sermaye yeterliliğ i izleme ve sağ lama yeteneklerini de incelemeli ve değ erlendirmelidir. Bu sürecin sonuçlarından tatmin olmaması durumunda, denetim otoritesi uygun denetsel adımları atmalıdır.*

Denetim otoritesi; bankanın sermaye yeterliliğ i, risk pozisyonu, sermaye seviyesi ve sermayenin niteliğ i konularındaki değ erlendirmelerine ilişkin süreci düzenli olarak incelemelidir. Denetim otoritesi tarafından yapılan düzenli incelemelerde aşağı da belirtilen yöntemlerin çeş itli kombinasyonlarından faydalanılabilir.

- Yerinde inceleme ve soruşturma yapılmalıdır.
- Uzaktan/dış arıdan inceleme yapılmalıdır.

- Banka yönetimi ile müzakereler yapılmalıdır.
- Dış denetçilerin çalışmalarının değerlendirilmesi gerekir.
- Periyodik raporlama yapılmalıdır.

Analiz yöntemleri ya da varsayımlarındaki hataların sermaye gereksinimi üzerindeki etkisinin büyük olması sebebiyle, her bir bankanın içsel analizlerinin denetim otoritesi tarafından ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir.

3. *İlke: Denetim otoritesi bankalardan asgari sermaye yükümlülüğünün üzerinde bir sermaye ile çalışmalarını beklemeli ve bu şekilde çalışmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.*

Birinci yapısal blok rejimi çerçevesinde her bir bankayı etkileyen belirsizlikler için tutulması gereken asgari sermaye miktarı, söz konusu bankalar için güvenlik sağlayacaktır. Fakat bankaların sahip oldukları konumlarının zaman içinde değişiyor olması ve kendi iç dinamiklerinden kaynaklı bir takım sorunlarla muhatap olmaları sebebiyle, asgari sermaye yükümlülüğü üzerinde bir sermaye bulundurmaları denetim otoritesi tarafından telkin edilmeli ve denetlenmelidir.

4. *İlke: Denetim otoritesinin, bankaların risk profillerine göre belirlenmiş olan sermayenin asgari seviyenin altına düşmesini önlemek için erken müdahalede bulunabilmesi gerekir. Denetim otoritesi, sermayenin korunmadığı ya da eksilen tutarın yerine konmadığı durumlarda bankadan hızlıca düzeltici önlemlerin alınmasını istemelidir.*

Yukarıda belirtilen durumun söz konusu olması halinde, denetim otoritesinin bazı önlemleri alması söz konusu olabilir. Bu önlemler; bankanın izleme yoğunluğunun artırılması, temettü (kar payı) ödemelerinin kısıtlanması, bankanın sermayeyi eski haline getirecek bir planın hazırlanmasını sağlaması ve bankanın acilen sermaye artırımında bulunmasının sağlanmasıdır. Denetim otoritesinin mevcut konjoktüre bağlı olarak uygun gördüğü araçları kullanma yetkisine sahip olması gereklidir.

3.3.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Üçüncü yapısal blok, birinci ve ikinci yapısal blokta belirtilen konuların tamamlayıcısı niteliğindedir.

Bankalar, mali durumları hakkında ki bilgileri, yatırımcıların doğru ve zamanında bilgilendirilmesi amacıyla kamuoyuna açıklamalıdır. Olağanüstü bir durum söz konusu olmadığında, bankalar kamuoyu bilgilendirmelerini periyodik olarak altı ayda bir yapmak zorundadırlar. Kamuoyuna açıklanması gereken bilgiler; tüm kamuoyuna mutlaka açıklanması gereken bilgileri içeren temel bilgiler ve sadece bazı kuruluşların öğrenmesi gereken bilgileri içeren, tamamlayıcı bilgiler olmak üzere iki gruptadır. Temel bilgiler ise; bankaların, kamuoyunu, ana sermaye, katkı sermaye ve üçüncü kuşak sermaye düzeyleri, sermayeden düşülen kalemleri ve toplam kullanılabilir sermaye tutarları hakkında bilgilendirmelerini içeren nicel bilgilendirme ve bankaların hesaplamalar sırasında kullandıkları muhasebe yöntemleri ya da risk ölçüm modelleri gibi uygulamaya yönelik niteliksel bilgileri içermektedir (Değirmenci, 2003: 46-47).

3.4. Türkiye’de Basel II ve Bankacılık Üzerindeki Etkileri

Basel II’nin nihai metni Haziran 2004’te yürürlüğe girmiş, bir çok gelişmiş ülkede 2007 yılında uygulanmaya başlanmış, ülkemizde ise uygulamaya başlama tarihi olarak 2008 yılı planlansa da, global kriz ve teknik altyapının yetersiz olması nedeniyle, sürekli ertelenmiş ve Temmuz 2012’ye kadar sarkmıştır.

Basel II sistemi BDDK’nın daha önceden yayımladığı yönetmelik ve tebliğler ile birlikte 1 Temmuz 2012’den itibaren tüm unsurlarıyla hayata geçmiştir (Aslan, 2012, 16).

BDDK Basel II’ye ilişkin 3. İstişare Metni (CP-3) hakkında görüşlerini Basel Komitesine bildirmiş ve bu görüşler büyük oranda dikkate alınmıştır.

G-10 ülkesi dışında kalan ülkelerin de katıldığı ilk etki çalışması olan QIS-3’e 2002’de sektörde önemli bir paya sahip 6 banka ile katılım sağlanmış ve nihai değerlendirme toplantısı 10-11 Mart 2003 tarihleri arasında İstanbul’da BDDK’nın ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Yine Mart 2003’te BDDK yetkilileri ve bankaların risk yönetiminden

sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla TBB bünyesinde *Basel II Yönlendirme Komitesi* tesis edilmiş ve komite ayda bir kez toplanarak Basel II'ye geçişe yönelik çalışmalar yapmıştır.

QIS-3 deneyiminden faydalanarak Temmuz 2003'te aktif büyüklüğü açısından sektörün % 95'ini temsil eden 23 bankanın katılımıyla yerel bir sayısal etki çalışması (QIS-TR) yapılmıştır.

QIS-TR sonucuna göre Basel II bankaların sermaye yeterliliklerini bir miktar azalmaktadır, bunun yanında Türkiye'de bankacılık sisteminin SYR'sinin yüksek olması sebebiyle olumsuz etki oranı büyük olmamaktadır. QIS-TR çalışmasına göre, katılımcı 23 bankanın konsolide edilmiş SYR'si % 28,8'den % 16,9'a gerilemektedir. % 8 SYR olması gerekliliği düşünüldüğünde, azalmış oranın asgari tutarın 2 kat seviyesinde bulunduğu görülmektedir. Bu azalmanın sebebi ise yabancı para cinsinden hazine bono ve tahvillerinin Basel II'de yüksek sermaye yükümlülüğüne tabi olması, Basel II ile operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün de eklenmiş olmasıdır. Şirketlere verilen krediler için gerekli sermaye miktarında da bir miktar artış olmuştur (BDDK, 2005b: 4-5).

Basel II ABD ve Avrupa bankalarının uygulamalarını baz aldığı için, Türkiye'deki bankalar da bu yapıya adapte olmaya çalışmıştır. SYR hesaplamalarında söz konusu ülke bankaları örnek alınmış, bu sayede daha gelişmiş bir standarda kavuşma sağlanmıştır. Risklerin ve SYR'nin hesaplanması için gerekli verilerin doğru olarak elde edilmesini sağlayacak muhasebe sisteminin oluşması sağlanmıştır. Basel II'nin teminat olarak kabul ettiği enstrümanlar tercih edilmiş, risk odaklı fiyatlama yapılmıştır. Risk ağırlığındaki azalma sebebiyle bireysel kredilere yoğunlaşma artmış, IRB'yi kullanmak isteyen bankalar, en az 3 yıllık kredi ve operasyonel kayıp veri tabanı oluşturmak durumunda olduklarından, sağlıklı veri tabanı oluşturmaya yönelik çalışmalarını artırmışlardır. Basel II'nin gerektirdiği risk ölçüm hesaplamalarını yapabilmek için sahip olduklarından daha gelişmiş bir altyapı oluşturmak durumunda kalmışlardır.

Gelişmiş ve yetişmiş insan kaynakları yanında, gerekli teknolojik altyapının oluşturulması için gerekli olan maliyetlerde de artış meydana gelmiştir. Bankaların muhtemel risklerini ortaya koymak ve bu sayede dayanıklılığını artırmak için gerekli olan risk odaklı

denetim sistemi getirilmiştir. Komitenin Basel II ile ortaya koyduğu şeffaflık ve kamuoyunu bilgilendirme kriterleri sayesinde bu yönde gelişmeler olmuş, bankaların çok daha sağlam olması sağlanmıştır. Artan sermaye gereksinimi sebebiyle, risk azaltma için gerekli olan türev piyasaların kullanımı artmıştır. Basel II ile gelmiş olan operasyonel risk kavramı sayesinde, finansal sektörde artış gösteren bu risklere karşı alınan önlemler artmıştır. Basel II'nin risk potansiyeline göre tutması gereken sermaye miktarına vurgu yapıyor olması, riskli bankaların kendini güvenceye alma çabası bankaların kırılabilirliklerini azaltmıştır (Avcıbaşı, 2008: 60-64).

3.5. Basel I ve Basel II'nin Farklılıkları

Basel I ile Basel II arasındaki farklar aşağıdaki gibidir (Değirmenci, 2003: 37).

- Basel I'de sadece kredi ve piyasa riskleri dikkate alınırken, Basel II'de kredi riskinin kapsamı artırılmış, operasyonel risk eklenmiş ve SYR riske daha duyarlı hale getirilmiştir.
- Basel I'de kredi riskine ilişkin katsayıların belirlenmesinde OECD üyesi olan ve olmayan ülke ayrımı kullanılırken, Basel II'de kredi riskinin ölçümünde kredi derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği dereceler kullanılmıştır.
- Basel I'de tek bir risk ölçüm yöntemi kullanılırken, Basel II'de her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin kullanılması ve bankaların kendi iç risk ölçüm yöntemlerini kullanması teşvik edilmiştir.
- Basel I'de tüm finansal kurumlara aynı şekilde yaklaşılırken, Basel II'de risk yönetiminin önemi vurgulanmış ve banka yetkilileri risk yönetiminden sorumlu kılınmıştır.
- Basel I'de sadece SYR vurgusu yapılmış, Basel II'de ise SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplini ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

3.6. Basel II'ye Yönelik Eleştiriler

Basel I'de olduğu gibi Basel II için de bazı eleştiriler söz konusu olmuştur. Bu eleştiriler aşağıdaki gibidir.

- Bankalar para arzının daha çok olduğu ve ekonominin iyiye gittiği dönemlerde kredi miktarını artırma, tersi bir konjunktürde ise azaltma eğilimindedir ve bu da daralan ekonomi açısından kötü etki yapar. Basel II içinde bulunan SA ve içsel yöntemlerin bu etkileri daha da kötüleştireceği yönünde eleştiriler olmuştur. SA'da kredi derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notlara itimat edilmektedir; ama bu kuruluşların hesaplamaları doğru yapmamış ya da siyasi karar vermiş olmaları ihtimali de gözden kaçırılmamalıdır. 1997 yılında Güney Asya'da ortaya çıkan kriz öncesinde söz konusu derecelendirme kuruluşları bu ülkelere yüksek not vermiş, krizin ortaya çıkmasının ardından verdikleri notları düşürüp, krizin daha da derinleşmesine sebep olmuşlardır. Benzer şekildeki sorun içsel yöntemlerde de baş göstermektedir; çünkü önceki verilere göre şekillenecek temerrüt hesaplamalarının bankaları ekonomik devresel hareketleri takip etmeye mecbur edeceği, sonuç olarak da hesaplanan sermaye gereğinin devresel hareketlerle yöndeş olmasının, devresel hareketlerin hem süresinin uzun olmasına hem de şiddetinin artmasına sebep olacağı dile getirilmiştir. Yani krizleri önleme amacı güden kurallar bütünü, krizin daha da derinleşmesine sebebiyet verebilecektir (Altıntaş, 2006: 97-98).
- Basel II'de bankalar için piyasaya duyarlı risk yönetim sistemi geliştirmeleri konusunda bir teşvik söz konusudur. Bu sistemlerde risk dıştan gelen bir unsur olarak değerlendirilir. Buna rağmen kriz dönemlerinde bankaların benzer şekilde hareket etmeleri krizi içselleştirip şiddetini artırmaktadır. Örneğin mali bir varlığın fiyatında düşüş meydana geldiğinde, bankaların bu malı ellerinden çıkarmaları, konu malın fiyatının daha da düşmesine sebebiyet verecektir. Bu gibi sürü psikolojisine uygun hareketler sistematik riski ve buna bağlı oluşacak kriz olasılığını artırmaktadır (Danielsson ve diğerleri, 2001: 6).

- Derecelendirme kuruluşları tarafından üretilen derecenin sermaye yeterliliğinde esas alınması, kamu otoriteleri tarafından belirlenecek sermaye yeterliliklerinin derecelendirme kuruluşları tarafından belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu sayede, derecelendirme kuruluşları bir şekilde denetim otoritesinin yerine geçmiş gibi olmaktadır. Derecelendirme kuruluşları için gerekli şartlar ise sadece büyüklerin ayakta kalmasına olan tanımakta ve kurulması muhtemel yerel derecelendirme kuruluşlarına engel olunması anlamı taşımaktadır. Yeni yerel derecelendirme kuruluşları faaliyete geçse bile, şartlar karşısında tutunamayacak ve büyük üçlü (Moody's, S&P, Fitch) tarafından satın alınarak konu üçlünün tek el bir güç olmasına sebebiyet verecektir (Çelik, 2004: 55-56).
- Derecelendirme konusundaki bir diğer eleştiri ise düşük dereceli ülke, banka ve kurumların risk ağırlığının, derecesiz olanlara göre daha yüksek olmasıdır. Bu durum derecesinin düşük olabileceği tahmininde bulunan ülke, banka ya da kurumların derecelendirme yaptırmaktan kaçınmalarına ve derecelendirme yapanların cezalandırılmış gibi olmasına sebep olabilecektir (Çelik, 2004: 57).
- Özellikle içsel ve ileri yönetimlerin teknik seviyesinin yüksek olması sebebiyle hem bankaların hem de denetim otoritesinin gerekli iş gücünü sağlaması ya da mevcut personeli eğitmesi oldukça zorlu bir süreçtir. Zorlu olmasının yanında çok büyük oranlarda yatırım gerekliliği de orta ve düşük ölçekli bankaların, büyük bankalarla olan rekabet gücünü iyiden iyiye azaltmaktadır (Altıntaş, 2006: 99).
- Tüm risk modelleme teknikleri yeterli veriye ihtiyaç duymaktadır. Operasyonel risk için ise bu tarz yeterli bir veri seti yoktur. Bunun yanında en kaliteli verilerle bile olsa bir sonraki senenin operasyonel riskini tahmin etmek oldukça güçtür. “Ne tür kayıplar dikkate alınmalıdır ?”, “Operasyonel riskler nasıl alt bölümlere ayrılmalı ya da düzenleme hangi operasyonel risk türleri için geçerli olmalıdır ?” gibi sorular ortaya çıkmaktadır (Danielsson ve diğerleri, 2001: 13).
- Piyasa disiplini sağlamaya yönelik kamuyu aydınlatma ile ilgili olarak öngörülen yükümlülüklerin aşırı olduğu görüşü yaygındır. Bir taraftan bu yükümlü-

lüklerle bağlantılı bürokratik maliyetler özellikle küçük ve orta ölçekli bankalar için ciddi bir nitelik taşımakta, diğer taraftan kamuya açıklanan teknik ve stratejik bilgiler kötü niyetli olarak kullanılabilme ihtimali taşımaktadır (Giese 2002'den aktaran: Boyacıoğlu, 2002: 78).

- Bankalar, yaptıkları ampirik çalışmalar ile risk ağırlığını azaltmak amaçlı teminatların yüksek gösterildiğini bunun da Basel II'nin amaçlarına gölge düşürdüğünü savunmaktadır (Giese 2002'den aktaran: Boyacıoğlu, 2002: 78).
- Gelişmekte olan ülkelerin risk katsayılarının daha yüksek olması, yatırımların gelişmiş ülkelere yönlendirilmesi anlamı taşımaktadır. Oysa yatırımlarını aynı anda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde değerlendiren bir yatırımcının riski, sadece gelişmiş ülkelere yatırım yapan yatırımcılardan daha azdır. Uzlaşa bu durumu dikkate almamaktadır (Griffit-Jones 2002'den aktaran: Değirmenci, 2003: 53).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BASEL 2,5 DÜZENLEMESİ

2008 global finansal krizi sonrasında Basel Komitesince Basel II’de eksik görülen bazı alanlarda kısa vadeli çözüme yönelik bir takım değişiklikler yapılmıştır.

Temmuz 2009’da yayımlanan “Basel II Çerçevesinde İyileştirmeler”, Basel II Piyasa Riski Çerçevesindeki Değişiklikler” ve “Alım Satım Hesaplarındaki İlave Riskin Hesaplanmasına İlişkin Rehber” isimli dokümanlar ile değişiklikler yapılmış, bu değişiklikler Basel 2,5 adıyla anılmaya başlamıştır. Özünde ise Basel II’de yapılan bir takım değişiklikleri ifade etmektedir.

4.1. Basel 2,5’un Ortaya Çıkışı

Piyasa riskine ilişkin en son düzenleme Basel Komitesi tarafından 1996 yılında, 1988’e ek olarak yapılmış olup Basel II’de bu konu ile ilgili önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

Temmuz 2005’te Basel Komitesi ile IOSCO, alım satım hesaplarının sermaye rejimindeki bazı değişiklikler üzerinde uzlaşarak, spesifik riski ölçen ve temerrüt riski için sermaye tutan bankaların VAR modellerindeki temerrüt riskine ilave olarak bazı yeni yükümlülükler getirmiştir. Bunun yanında 2008 global finansal krizi sürecinde, gelişmiş ülkelerdeki bankaların alım satım hesaplarında önemli zararlar oluşmuş ve kaldıraç etkisinin artmasıyla da piyasa riski hesaplarında krizden edinilen tecrübeler doğrultusunda yeni değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Son olarak Basel II’de menkul kıymetleştirme pozisyonları için eksik yönlerin görülmesi ve özellikle yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının, menkul kıymetleştirme pozisyonlarına göre çok daha riskli olduğunun görülmesi sebebiyle Basel 2,5 kapsamında menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yükümlülüğünün hesaplanması çerçevesinde ciddi değişiklikler yapılması elzem görülmüştür.

4.1.1. Birinci Yapısal Blok

Yeniden menkul kıymetleştirme durumunda, menkul kıymetleştirmeye konu edilen varlıkların da menkul kıymetleştirme riskine sahip olmasından ötürü, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarına menkul kıymetleştirme pozisyonlarından daha yüksek risk ağırlığı uygun görülmüştür. Ancak, daha önceden yeniden kıymetleştirme pozisyonu için bir tanım yapılmadığından, değişiklik çerçevesinde bir tanımlama getirilmiştir.

Yeniden menkul kıymetleştirme; risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirmeye denir.

Yapılan değişiklikle, standart yaklaşımda menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan risk ağırlıkları değişmezken, yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu için daha yüksek risk ağırlıkları belirlenmiştir.

Yapılan değişiklikle, bankaların menkul kıymetleştirme pozisyonları için Basel II standartları kapsamında kredi derecelendirme kuruluşlarının derecelendirme notlarını kullanabilmeleri, belirli operasyonel yükümlülükleri yerine getirmelerine bağlanmıştır. Aksi halde bankaların bu pozisyonlarını öz kaynaklarından düşmeleri gerekmektedir. Bu sayede bankaların sadece kredi derecelendirme kurumlarının notlarına güvenmemeleri ve kendi analizlerini de gerçekleştirmeleri amaçlanmıştır.

Basel 2,5 kapsamında, piyasa riski çerçevesinde bazı temel risklerin yeterli bir şekilde ölçülebilmesini sağlamak için Basel Komitesi tarafından bazı eklemeler yapılmıştır. Bunlar,

- Menkul kıymetleştirilmemiş kredi ürünleri için ilave risk sermaye yükümlülüğü (Incremental Risk Charge, IRC) getirilmiştir.
- Menkul kıymetleştirilmiş ürünler için bankacılık hesaplarına uygulanan sermaye yükümlülüğün alım satım hesapları için de uygulanması uygun görülmüştür.
- VAR'a eklenmek üzere, strese tabi VAR hesaplanması getirilmiştir.

4.1.2. İkinci Yapısal Blok

2007’de başlayan finansal kriz, bankaların risk yönetiminde birçok alanda ciddi zayıflıkların olduğunu göstermiştir. Krizin başladığı dönemden itibaren uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan krizin kaynaklarına ilişkin raporlar da bunu desteklemiştir.

Basel 2,5 ile ikinci yapısal blokta yapılan değişikliklerin amacı bankalara ve denetim otoritesine, ileride karşılaşılabilecek risklerin en iyi şekilde tanımlanması ve yönetimi ile içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreçlerinin bu riskleri uygun şekilde kapsamaları konusunda yol gösterici bir rehber ortaya koyarak yardımcı olmaktır.

İkinci yapısal blokta yapılan değişiklikler ile risk yönetiminin geliştirilmesi amaçlanmış ve risk yönetimi; *genel risk yönetimi* ve *spesifik risk yönetimi* olmak üzere iki açıdan ele alınmıştır. Bu konuların kapsamı aşağıdaki gibidir.

Genel risk yönetiminde;

- Yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin gözetimi
- Politika uygulama usulleri, limit ve kontrollerin tesisi
- Riskin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve raporlanması
- İç kontrol ve iç denetim

Spesifik risk yönetiminde;

- Risk yoğunlaşması
- Bilanço dışı riskler ve menkul kıymetleştirme riski
- İtibar riski ve dolaylı destek
- Değerleme uygulamaları

- Likidite riski yönetimi ve gözetimi
- Sağlıklı stres testi uygulamaları
- Sağlıklı ücretlendirme uygulamaları

4.1.3. Üçüncü Yapısal Blok

Üçüncü blok olan piyasa disiplini, piyasa katılımcılarının bankaların sermaye yeterliliğini değerlendirmesine yardımcı olmaktadır. Piyasa disiplininde yapılan revizyonlar ile bankaların menkul kıymetleştirme riskleri hakkında daha fazla bilgi edinilmesi, bankaların yorumlarına daha fazla yer verilmesi, bu risklerle ilgili daha net tanımların ortaya konulması sağlanarak piyasadaki belirsizliklerin giderilmesi hedeflenmiştir.

4.2. Türkiye’de Basel 2,5 ve Etkileri

Basel 2,5’da Basel II gibi 1 Temmuz 2012’de resmi gazetede ilan edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Basel 2,5 düzenlemelerinin Türk Bankacılık Sistemine etkileri sınırlı düzeyde olmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi söz konusu düzenleme, Basel II’nin piyasa riski hesaplama yöntemlerine ait eksik tarafların geliştirilmesi ile menkul kıymetleştirme pozisyonlarından kaynaklanan sermaye gereksiniminin belirlenmesine odaklanmıştır.

BDDK mevzuatına göre piyasa riskine esas tutar, risk ölçüm modelleri veya standart yöntem ile belirlenmekte olup, risk ölçüm modellerinin kullanımı onaya tabidir. Risk ölçüm modelleri kullanımı için hiçbir banka BDDK’ya başvuruda bulunmamıştır. Bunun yanında, global krizin sebebi olarak gösterilen standart altı mortgage piyasasında yaygın bir şekilde kullanılan menkul kıymetleştirme işlemleri de ülkemizde çok kullanılmamaktadır. Bu nedenlerle, Basel 2,5 düzenleme önerilerinin Türkiye için bir etkisi olmamıştır.

4.3. Basel 2,5’a Yönelik Eleştiriler

Basel 2,5 değişiklikleri 2007-2008 krizinin ardından cevabi nitelikte bir değişiklik olarak oldukça hızlı, riskler yeterince iyi analiz edilmeden hayata geçirilmekle, açık olmakla eleştirilmiş ve Basel III hazırlıklarının devam ettiği süreçte, Basel 2,5 değişiklikleri-

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BASEL III UZLAŞISI

Dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük krizlerden biri olan 2008 krizi, dışarıdan bakıldığında oldukça detaylı gözükse, finansal düzenlemelerin yetersizliği tartışmalarını gündeme getirmiştir. Geçmiş Basel uzlaşılarında olduğu gibi, konu krizin ortaya çıkardığı eksiklikleri gidermek amacıyla Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleri gündeme gelmiştir (BDDK, 2010: 1).

5.1. Basel III'ün Ortaya Çıkışı

- Amerikan yatırım bankalarından birisi olan Lehman Brothers Eylül 2008'de iflasını duyurmuştur.
- ABD'deki diğer büyük yatırım bankaları banka holding şirketlerine dönüştürülmüştür.
- İpotek şirketleri, Fannie Mae ve Freddie Mac ulusallaştırılmıştır.
- Amerikan sigorta şirketi, American International Group (AIG) iflasın eşiğine gelmiştir.
- Fortis parçalanmış ve satılmıştır.
- İzlanda'nın en büyük ticari bankasının ardından ülkenin bankacılık sistemi çökmüş, birçok ülke bankalarına ciddi destekler vermek zorunda kalmıştır.

Yukarıda bahsi geçen olaylar henüz kriz durumları için yeterince önlemin alınmadığını ve mevcut sistemin ciddi eksiklerinin olduğunu ortaya koymuştur (BDDK, 2010: 2).

Finansal krizler çok maliyetli ve sıkıntılı geçmeye başlamıştır. Bankacılık sektörünün gelecekte ortaya çıkabilecek krizlere karşı daha dayanaklı olmasını sağlamak amacıyla; likidite, sermaye kalitesinin artırılması, ekonomik döngünün hesaba katılması ve sermaye yükümlülüğünün artırılması gibi önemli reformların gerekliliği dile getirilmiştir. Bu nedenle Basel Komitesi tarafından hazırlanan reform takvimi Ekim 2009'da Pittsburgh'da düzenlenen G-20 liderler zirvesinin en önemli konularından biri olmuştur. 12 Eylül 2010'da söz konusu reformlar, Basel Komitesi tarafından kamuoyuna bir basın açıklaması ile bildirilmiştir. Söz konusu reformlar krizin yayılmasını engellemek amacıyla bankalara özgü yükümlülüklerin kapsamının genişletilmesi ile sınırlı kalmamış, sistematik risklerin telafisine yönelik ilave yükümlülükleri de içermiştir (BDDK, 2010: 3-4).

5.2. Basel III'ün Temel Prensipleri

Basel II'nin eksikliklerinden yola çıkarak, faydası olacağı düşünülen çalışmalara girişilmiş ve bunlar Basel III'ün çerçevesini oluşturmuştur.

5.2.1. Daha Nitelikli Sermaye

Bankalar ekonomideki yerinin çok büyük olması vesilesiyle, muhtemel olumsuz şartlara karşı dik durabilmek mecburiyetindedirler. Birçok faaliyet riskine maruz kalan bankaların, sağlıklı bir şekilde ayakta kalabilmeleri için ellerinde bulunan en büyük güç sermayeleridir. Bankaların sermayeleri ne kadar çoksa, faaliyetleri konusunda sahip oldukları esneklik ve güç o kadar fazla olacaktır (BSAD, 2012: 19).

Basel III, banka sermayesinin kalitesini önemli ölçüde artırmaktadır; fakat gözlemler daha çok sermaye miktarına odaklandıkları için bu önemli özelliği gözden kaçırma eğilimindedirler. Daha iyi yani nitelikli sermaye ise, bankaların daha güçlü olması anlamına gelen "Kayıp Karşılama Sermaye" (Loss Absorbency Capital)⁹ ile sağlanabilir (Caruana, 2010: 2).

---

⁹Kayıp Karşılama Sermayesi (Loss Absorbency Capital) : Banka tarafından ihraç edilen ve vadesine en az 12 ay kalan tahvillerin sahipleri de banka hissedarı gibi tanımlanmaktadır. Bankaların sermayeleri ile bu tür borçların toplamı kayıp karşılama sermayesi olarak tanımlanmaktadır (TSPAKB, 2013: 17).

Gerçekleştirilen düzenlemelerle ana sermaye ya da çekirdek sermaye (common equity) bünyesinde ödenmiş sermaye gibi en kaliteli sermaye kalemlerinin kalması sağlanmış, imtiyazlı hisselerle tekabül eden sermaye gibi diğer bazı sermaye kalemleri ise ana sermaye hesaplamasında indirim kalemi olarak dikkate alınmıştır (BDDK, 2010: 2).

5.2.2. Niceliği Artırılmış Sermaye

Sermayenin daha nitelikli olması her zaman yeterli gelmez. Muhtemel bir kriz iyice ortaya çıktığında, bankacılık sektörü için daha fazla sermayeye ihtiyaç duyulacaktır (Caruana, 2010: 2).

Çekirdek sermaye oranı, ana sermaye oranı ve toplam yasal sermaye oranı artırılmıştır. Bu kapsamda çekirdek sermaye oranı % 7'ye, ana sermaye oranı % 8,5'a kademeli olarak yükseltilecektir. Ancak ana sermaye oranının % 8,5 seviyesinde belirlenmesi bir asgari seviye olmaktan çok, kar dağıtımını gibi konularda bankaların rahat hareket edebilmelerini sağlamak amaçlı tespit edilmiştir (BDDK, 2010: 2).

Bankaların risk profillerine göre asgari seviyelerinin üzerinde yeterli sermayeye sahip olmaları önemlidir. Denetim otoritesi için ikinci yapısal blok, daha sıkı sermaye tabanı gerektirdiği için yeni Basel III kriterleri önemli bir unsur olmaya devam edecektir (Caruana, 2010: 2-3).

5.2.3. Sermaye Tamponu Oluşturulması

Bankaların taahhütlerini yerine getirmeleri konusunda aksamaların yaşanmasına, buna bağlı olarak da meydana gelebilecek sistematik risklere engel olunması amacıyla, sermaye tamponu oluşturulması uygulaması getirilmiştir.

Sermaye tamponu sayesinde ekonomide meydana gelebilecek iniş çıkışlara karşı bankaların daha güçlü olmasının sağlanması amaçlanmıştır. Böylece bankaların, küresel ekonomide meydana gelebilecek dalgalanmalardan, mümkün mertebe etkilenmemesi sağlanacaktır (Caruana, 2010: 4).

Ekonomik çevrimlerin pozisyonuna göre tutulması gereken sermaye düzeyi % 0-2,5 arasında ilaveye tabi tutulabilecektir (BDDK, 2010: 2).

5.2.4. Risk Bazlı Olmayan Kaldıraç Oranı

Yüksek kaldıraç oranlarının da körüklediği küresel krizler sonucunda bu konuda da önlem alma ihtiyacı duyulmuştur.

Belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari oranın tesis edilmesi planlanmaktadır. Öngörülen kaldıraç oranı kademeli olarak % 3 seviyesine kadar getirilmek istenmektedir. Başka bir deyişle Tier 1 olarak da ifade edilen ana sermayenin 33 katına kadar bir bilanço imkanı sunulmuş olacaktır (BDDK, 2010: 3).

5.2.5. Likidite Düzenlemeleri

Asgari seviyeleri % 100 olacak şekilde 2018 yılına kadar geçiş süreci içeren Likidite Karşılama Oranı (Liquidity Coverage Ratio, LCR)¹⁰ ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio, NSFR)¹¹ isimli iki adet oranın düzenlemelere dahil edilmesi planlanmıştır.

Yukarıda adı geçen prensiplerin uygulamaya geçişi için 2013-2019 dönemi düşünülmüştür (BDDK, 2010: 3).

5.3. Basel III'ün Getirdiği Yenilikler

5.3.1. Sermaye

- Önceki düzenlemede yer alan katkı sermaye, ana sermayenin % 100'ünü geçemez hükmü ve Tier 3 olarak da ifade edilen, üçüncü kuşak sermaye uygulaması kaldırılmıştır.

---

¹⁰ LCR: Bankaların, belirleyecekleri senaryolar doğrultusunda, 30 günlük süre içerisindeki net nakit çıkışlarını karşılayabilecek yeterlilikte olmaları gerekmektedir. Bankaların yüksek kaliteli likit varlıklarının, net nakit çıkışına oranına LCR denilmekte ve bu oranın ≥ 1 olması beklenmektedir (BIS, 2013: 6).

¹¹ NSFR: Mevcut istikrarlı fonlama miktarının, ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama miktarına oranı ifade eder ve aynen LCR gibi bu oranında ≥ 1 olması beklenir (BIS, 2014: 3).

- Ana sermaye içinde yer alan ve zarar karşılama potansiyeli yüksek olan unsurlar Çekirdek Sermaye (Common Equity) olarak adlandırılmıştır. Çekirdek Sermaye; ödenmiş sermaye, dağıtılmamış karlar, kar (zarar), diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri ile bu toplamdan düşülecek değerlerden oluşmaktadır.
- Finansal kuruluşlara yapılan ve eşik değeri aşan yatırımları, mortgage servis hizmetlerini ve ertelenmiş vergi aktifini içeren düzenleyici ayarlamalar (sermayeden indirilen değerler ve ihtiyati filtreler) kademeli olarak, 2014'ten başlamak üzere 2018 yılına kadar % 20, % 40, % 60, % 80 ve nihayet % 100'ü çekirdek sermayeden düşülecektir. Bu geçiş sürecinde kalan kısımlar için eski uygulamalar geçerli olacaktır.
- Basel III ile birlikte, ana sermayenin çekirdek sermaye içerisinde yer almayan veya katkı sermaye içerisinde değerlendirilmeyecek olan sermaye bileşenlerinin 2013'te % 90'ı tanınmış olup her yıl tanıma oranı % 10 düşürülerek toplam 10 yıl içerisinde söz konusu unsurlar tamamen sermaye bileşeni olmaktan çıkarılacaktır (BDDK, 2010: 5).

5.3.2. Sermayeye İlişkin Oranlar

- Basel III ile birlikte asgari çekirdek sermaye oranı¹² 2013-2015 arasında % 2'den % 4,5'a çıkarılacaktır. Aynı dönemde birinci kuşak sermaye oranı da % 4'ten % 6'ya çıkarılacaktır.
- Basel III ile getirilen sermaye tamponu; çekirdek sermayeye, birinci kuşak sermayeye ve toplam sermayeye kademeli olarak 2016-2019 arasında nihai olarak % 2,5 seviyesine ulaştırılması planlanmaktadır. Sermaye Koruma Tamponunun (Capital Conservation Buffer) sağlanamaması durumunda, bankalar faaliyetlerine olağan olarak devam edebilecek; fakat aynı zamanda bankaların kar dağıtımına değişen oranlarda kısıtlama getirilecektir. Bankaların Sermaye Koruma Tamponu için tuttuğu sermayenin, denetim otoritesi tarafından belirlenmiş olan % 2,5'lük orandan düşük olması halinde, bu iki oran arasındaki farka bağlı ola-

¹² Asgari Çekirdek Sermaye Oranı = Çekirdek Sermaye/Risk Ağırlıklı Varlıklar (BDDK, 2010: 6).

rak kar dağıtımını üzerinde değişen oranlarda kısıtlamalar yapılması planlanmaktadır.

- Bir diğer koruma tamponu ise, ülke şartlarına ve tercihlerine bağlı olarak, konjonktürün gerektirmesi halinde, oranı % 0 ile % 2,5 arasında değişen Döngüsel Sermaye Tamponudur (Countercyclical Buffer). Konu tampon, çekirdek sermayeden ya da zararı tam karşılama kapasitesi olan diğer sermaye bileşenlerinden ayrılmalıdır. Döngüsel sermaye tamponunun ekonominin büyüme hızına bağlı olarak artırılıp, azaltılmasıyla hızlı kredi büyümesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir (BDDK, 2010: 6).

5.3.3. Kaldıraç Oranı

- Sermaye oranlarını destekleyici nitelikte, şeffaf, basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranı getirilmiştir. Söz konusu oran ana sermayenin belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktifler toplamına bölünmesi suretiyle bulunacak olup 2017 yılının ilk yarısına kadar sürecek olan paralel uygulama döneminde % 3 oranı test edilecektir. Sonuçları dikkate alınarak son hali verilmiş olan kaldıraç oranı 1 Ocak 2018'den itibaren birinci yapısal blok'a dahil edilecektir (BDDK, 2010:7).

5.3.4. Likidite Oranları

- Yeni düzenleme ile birlikte, Likidite Karşılama Oranı (LCR) ve Net İstikrarlı Fonlama Oranı (NSFR) uygulamaları getirilmiş olup gerekli oran ≥ 1 olacak şekildedir.
- Bankanın kaliteli likit varlıklarının tutarı, 30 gün içerisinde çıkabilecek net nakit tutarını¹³ bire bir karşılar nitelikte olması gerekmektedir.
- Orta ve uzun vadede bankaların pasif yapılarını güçlendirerek daha istikrarlı ve güvenilir bir fonlama sağlamak üzere NSFR getirilmiştir.

---

¹³ Net Nakit Çıkışı: 30 gün içerisindeki nakit çıkışları ile 30 gün içerisindeki nakit girişleri arasındaki farktır.

- NSFR = Mevcut İstikrarlı Fonlama Tutarı¹⁴/ İhtiyaç Duyulan İstikrarlı Fonlama Tutarı¹⁵
- LCR için 2011-2015, NSFR için ise 2012-2018 yılları arası gözlem periyodu olarak belirlenmiş, gözlem periyodunun ardından anılan oranlar için asgari standartların ilan edileceği belirtilmiştir (BDDK, 2010:7).

Son olarak Basel III'ün aşamalı olarak kullanılmaya başlanması Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12: Geçiş Dönemleri¹⁶

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kaldıraç Oranı	Denetmenin İzlemesi		2013-2017 Arası Paralel Çalışma 2015'de Açıklamann Başlaması					1.Yapısal Blokla Yer Değiştirme	
Minimum Çekirdek Sermaye Oranı			3,5	4	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Sermaye Koruma Tamponu						0,625	1,25	1,875	2,5
Minimum Çekirdek Sermaye + Sermaye Koruma Tamponu			3,5	4	4,5	5,125	5,75	6,375	7,0
Minimum 1. Kuşak Sermaye			4,5	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Minimum Toplam Sermaye			8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Minimum Toplam Sermaye + Koruma Tamponu			8,0	8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5
1.Kuşak Çekirdek Sermaye veya 2. Kuşak Çekirdek Sermaye Olarak Nitelendirilmeyen Sermaye Araçları			2013'de Başlayıp 10 Yılı Aşkın Sürede Aşamalı Olarak Devreye Girecek						

¹⁴ Mevcut İstikrarlı Fonlama Tutarı: Birinci ve ikinci kuşak sermaye de dahil olmak üzere bankanın pasifinde yer alan kalemlerin vade ve kalitelerine göre belirlenir.

¹⁵ İhtiyaç Duyulan İstikrarlı Fonlama Tutarı: Bankanın aktifinde yer alan kalemlerin vadelerine ve kalitelerine göre değişen oranlarda dikkate alınması suretiyle belirlenir.

¹⁶ Gölgelendirmeler geçiş dönemlerini gösterir – Tüm tarihler 1 Ocaktan itibaren – Rakamlar % cinsindedir.

Tablo 12 (Devamı)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Likidite Karşılama Oranı	Gözlem Dönemi Başlıyor				Asgari Standart Tanıtımı				
Net İstikrarlı Fonlama Oranı		Gözlem Dönemi Başlıyor						Asgari Standart Tanıtımı	

Kaynak: BSAD, 2012: 24

5.4. Basel III'e Yönelik Eleştiriler ve Endişeler

- 13 Eylül 2010'da Basel III adıyla yeni düzenlemelerin duyurulması borsada olumlu etkiye sebep oldu ve Wall Street rahat bir nefes aldı. Beklenenden daha yüksek miktarda olan sermaye yükümlülüğünü, büyük bankalar cömert vergi mükellefleri sayesinde, yerine getirecektir. Ancak reel ekonominin büyük bir kısmını besleyen yerel ve daha küçük ölçekli bankalar zaten mevcut sermaye miktarını tutturmakta zorlanırken, yeni düzenleme ile daha da sıkıntıya düşecektir. Yeni düzenlemeler 2008'deki bankaların çökmesi durumunun yeniden yaşanmasına engel olması amacıyla planlanmış olsa da, bu asıl amacını yerine getirme konusunda başarısız olmuştur (Brown, 2010: 1). Basel I ve II'de sunulmuş olan sermaye yeterlilik rasyosunun sağlanmış olmasının yeterli gelmediği Lehman Brothers örneğinde de gözükmektedir. Konu şirket iflasını açıklamadan 5 gün önce Eylül 2008'de minimum sermaye yeterlilik oranının Basel Standartları üzerinde ve % 11 olmasına rağmen, hisse fiyatları düştüğünde konu oranın öngördüğünden çok daha hızlı bir şekilde karşı taraf güveninde azalma olmuştur (Matai, 2010: 1).
- 2008 krizinden sonra, kredi eksikliği sebebiyle ekonomi zor durumda kalmıştır. Harcamalar kısılmış, maaşlar ödenemez duruma gelinmiştir. 2010'da yapılan tarihteki en büyük parasal genişleme bile bu sorunu tam olarak çözmeye yetmemiştir. Merkez bankalarının bankaları olan BIS, bankalar üzerindeki sermaye

yükümlüğü baskısının, kredilerin azalmasına ve buna bağlı olarak ekonominin durgunlaşmasına sebebiyet verdiğini kabul etmiştir, buna rağmen Basel III ile ana sermaye oranı 2013 yılında % 4,5 iken 2019 yılına kadar % 6 seviyesine gelecektir. Ayrıca bankaların % 2,5 sermaye tamponu oluşturma zorunlulukları da getirilmiştir (Brown, 2010: 1-2).

- Basel III ile birlikte oluşması muhtemel “Denetim Arbitraji” konusunda endişe duyulmaktadır. Daha sıkı uygulamalar getiren her yeni uygulamada olduğu gibi, Basel III ile birlikte, ülkeler arasında mevzuattan kaynaklanan yasal boşluklar bulunarak denetim arbitraji imkanından yararlanmak için bankaların yoğun bir faaliyet göstereceği beklenmektedir. Daha önceki düzenlemelerde olduğu gibi bu düzenleme içinde bütün dünyanın ortak bir amaç doğrultusunda düzenlemeleri uygulaması bu endişeyi ortadan kaldıracaktır (BDDK, 2010: 15).
- Bir diğer endişe, yeni kuralların adaptasyon süreci ve piyasa tarafından kabul edilme seviyesidir. Yeni kuralların maliyetini düşürmek amacıyla, Basel III’te adaptasyon süreci görece uzun ve kademeli bir zamana yayılmıştır. Bu uygulama maliyeti azaltacaktır; ama bu kadar uzun bir geçiş süreci yeni kurallara çabuk uyumu zorlaştırabilecektir (BDDK, 2010: 15-16).
- Basel III’ün uygulanma sürecine ilişkin endişelerden belki de en önemlisi, bankaların yeni standartlara uyum için geliştirecekleri strateji ve kararların ülke ve dünya ekonomisine etkilerine ilişkindir. Bankalar tarafından sermayenin artırılması, kar payının dağıtılmayarak daha az sermaye gerektiren bankacılık faaliyetlerine geçiş gibi faaliyet alanlarının değiştirilmesi, kaldıraç oranının azaltılması uygulamalarını içerebilir. Bankaların bu konuda verecekleri kararların, faaliyette buldukları ülkelerin ve dolayısıyla küresel çapta bankacılık sektörünün yapısını ve işlevini de önemli oranda etkileyeceği açıktır (BDDK, 2010: 16).
- Basel III konusundaki bir diğer eleştiri ise, Wall Street suistimalleri sebebiyle yerel ve küçük ölçekli bankaların yeni düzenlemeler ile cezalandırılıyor olması durumudur. Konu küçük ölçekli bankalar krizi tetiklemekte etkili olmadığı gibi,

yardımlardan da faydalanamamaktadır. Yeni getirilen kurallara uyum sağlamak zorunda bırakılan bu bankalar zor durumda kalacaktır (Brown, 2010: 3).

5.5. Basel III'ün Dünya Bankacılık Sektörüne Yansımaları

Basel III'ün Türk Bankacılık Sistemi üzerindeki etkilerinden önce Avrupa ve Amerika'da nasıl etkiler gösterdiği ya da muhtemel etkileri konusunda bilgilendirme yapmak yerinde olacaktır. Dünya üzerindeki çeşitli ülke, kurum, kuruluş ve şahısların söz konusu etkiler için ülkelere göre çeşitli görüşleri bulunmaktadır. Bu görüşler iyi ve kötü taraflarıyla aşağıdaki gibi derlenmiştir.

- 2019 itibariyle Basel III'ün getirdiklerinin uygulandığı varsayımıyla ve bankaların muhtemel düzeltmelerinden önce, vergi öncesi öz kaynak verimliliğinde krizden önceki % 15 olan seviyeden, % 3,7 ile % 4,3 oranında düşmeler meydana gelecektir. Alt sınır olan % 3,7 NSFR'yi içermezken, üst sınır olan % 4,3 ise içermektedir. Bunun yanında NSFR için istişarelerin halen devam etmekte olduğunu ve sonuçlandığında bu oranın daha az etkileyici olacağı tahmin edilmektedir (EMEA, 2010: 1).
- Etkiler yavaş yavaş hissedilecektir. Yapılan çeşitli geçiş dönemlerindeki hesaplamalar sonucunda, öz kaynak verimliliğindeki azalma 2013 yılı için % 0,3 olurken, 2016 yılında % 2,1 olacağı tahmin edilmektedir (EMEA, 2010: 1).
- Basel III borçlular ve ulusal ekonomiler için daha geniş ölçüde olmakla beraber, küresel bankacılık sektörü için önemli bir düzenleme içermektedir. Sermaye ve likidite standartları, finansal istikrara katkıda bulunması için geliştirilmiş olsa da, sermayenin borç almaktan daha pahalı olması sebebiyle, bir miktar maliyet oluşturması söz konusudur (Bank of Canada, 2014: 54).
- Basel III geçiş aşaması ve geçişi tamamlandığında uzun dönemde, potansiyel ekonomik maliyetler söz konusu olabilecektir şöyle ki; bankalar daha fazla sermaye ve likidite gereksinimlerinin oluşturacağı maliyetlerden kurtulabilmek için, mevduat faizlerini azaltma, kredi faizlerini yükseltme ve tahsil edilen masrafları artırma yoluna gidebilecektir (Bank of Canada, 2014: 55).

- Basel III ile birlikte gelen yeni düzenlemede, artan sermaye gereksinimi, özellikle ana sermaye gereksiniminde meydana gelen artış, sermaye tamponu ve likidite yaklaşımlarının, bankaların öz kaynak verimliliklerinde düşüşe sebep olması muhtemeldir. Bankaların bu değişikliğe nasıl tepki verecekleri net olarak belli olmamakla birlikte etkilerin, mevduat oranlarında azaltma, personel sayı ve maaşlarında azaltma ya da ürün fiyat marjlarını değiştirme şeklinde tezahür etmesi söz konusu olacaktır. Belki yeni tedbirler, söz konusu olacak maliyetlere dayanabilmeyi sağlayacaktır fakat mevcut imkanlar dahilinde artan maliyetlerini müşterilerinden karşılayamayan bankaların verimliliklerinde düşme meydana gelecektir (Norton Rose Fulbright, 2010: 3).
- Basel III küçük ya da büyük ölçekli tüm Amerikan bankaları için özellikle ana sermaye miktarında olmak üzere, sermaye artırımını konusunda uygulanacaktır. Bu değişim bankaları, risk ağırlıklı varlıklarını azaltmaları yönünde, verimliliklerini artırarak yatırımcılarını cezp etmeleri amacıyla, risklerini ya da pozisyonlarını azaltmaya dönük teşvik etmektedir. Etkiler şu an için tam olarak bilinmemekte; fakat görünen o ki, banka kredilerinde ortaya çıkacak azalma, finans sektörünün daha az denetimli kısımlarına yönelmeye sebep olacaktır ([http:// www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/](http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/)).
- Basel III uzun dönem için olumlu sonuç verecektir, konu düzenlemenin getirmiş olduğu artan sermaye yükümlülüğü ile bankalar, ellerindeki kaynakları idareli kullanma yönünde, teşvik edilmiş olacaktır. Uzun dönem istikrarı sağlaması durumunda da ekonomik düzelme için ilaç olacaktır ([http://www . bankdirector . com /index .php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/](http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/)).
- Basel III'ün reel etkileri düşünüldüğü gibi olmayacaktır. Önerilen risk ağırlıklandırılmalar, bankaların belirli varlık kalemlerinde saklama yapmalarına ve buna bağlı olarak bankaların öz kaynak verimliliklerini korumak amaçlı fiyatlarında yükselmeye sebep olacaktır. Bu durumun ışığında, konut kredilerinde daha yüksek fiyatlamaya şahit olunacaktır. Nihayetinde talepte meydana gelecek azalmalarla, büyümede yavaşlama söz konusu olacaktır ([http://www . bankdirector . c o m/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/](http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/)).

- Müşterilerin gelecek için yatırım yapmaya ve ellerindeki gelirleri ihtiyatlı kullanmaya teşvik ediliyor olması gibi, Basel III’te bankaları ellerindeki sermayenin kullanımını konusunda yaratıcı olmaya teşvik edecektir (<http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/>).

Yukarıda bahsedilen, kurum, kuruluş ve kişilerin yanında, Basel III’ü hazırlayıp sunan Basel Komitesinin de görüşlerine yer vermek yerinde olacaktır.

Basel Komitesine göre Basel III’ün zorunlu kıldığı sermaye oranlarındaki artış, bankalar için uzun dönemde daha fazla maliyet oluşturmayacak, kısa dönemde ise “az miktarda” olacaktır. Bu kararına dayanak ise, belirli koşullar altında, bir şirketi finanse etmenin maliyetinin¹⁷ şirketin borç ve sermayeye dayalı finansal yapısından bağımsız olduğunu iddia eden Moigliani-Miller teorisidir (Gual, 2011: 10).

5.6. Basel III’ün Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları ve Bankacıların Konu Hakkındaki Görüşleri

Basel III’ün dünya üzerindeki muhtemel yansımalarından sonra, Türkiye üzerindeki etkilerine de değinmek yerinde olacaktır.

Türk Bankacılık Sektörünün sermaye yapısı incelendiğinde, öz kaynaklar içerisindeki sermaye benzeri kredi oranının düşük olduğu, çekirdek sermaye kalemlerinin (ödenmiş sermaye, kar yedekleri, dağıtılmamış karlar) ise daha yüksek olduğu görülecektir. Haziran 2010 tarihli öz kaynakları oluşturan kalemlerin dağılımı Tablo 13’deki gibidir.

Konu tablodaki verilere göre ana sermaye kalemi toplam öz kaynakların % 91,2’sini oluşturmakta ve katkı sermaye % 9,9 gibi bir oranda gerçekleşmektedir. Ana sermayenin en önemli kalemleri olan, ödenmiş sermaye ve yedek akçeler sırasıyla, öz kaynakların % 37,3 ve % 50,4’ünü oluşturmakta olup sektörün yüksek kalitede sermaye ile çalıştığına işaret etmektedir (BDDK, 2010: 11).

---

¹⁷ Burada bahsedilen şirketi finanse etmenin maliyeti, sermayenin ağırlıklandırılmış ortalama maliyeti olarak anlaşılmalıdır. Başka bir deyişle, borç alma maliyeti ile sermaye tutma maliyeti arasındaki ortalama farktır.

Tablo 13: Öz Kaynakları Oluşturan Kalemlerin Dağılımı (Haziran 2010)

Öz Kaynak Kalemleri	Tutar (Bin TL)	Oran (%)
Ana Sermaye	113.055.045	91,2
Ödenmiş Sermaye	46.297.649	37,3
Yedek Akçeler	62.430.683	50,4
Diğer	4.326.713	3,5
Katkı Sermaye	12.320.900	9,9
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0
Sermayeden İndirilen Değerler (-)	1.392.234	1,1
Toplam Öz Kaynak	123.983.711	100

Kaynak: BDDK, 2010: 11

Basel III ile üçüncü kuşak sermaye öz kaynak hesaplamalarından çıkarılmıştır. Türk Bankacılık Sektöründe konu kalem kullanımda olmadığından, sektörün bu değişiklikten etkilenmesi söz konusu değildir (BDDK, 2010: 11).

% 8 belirlenmiş olan SYR'ye ek olarak Türkiye'de % 12 olarak hedeflenmiş konu oran sayesinde Türk bankaları bu konuda da sıkıntı yaşamayacaktır (BDDK, 2010: 12).

Türk Bankacılık Sektörünün SYR'si 2010 Haziran itibariyle %19,2'dir ve bu oran yasal sınırın ve hedefin oldukça üzerindedir. Bunun yanında, sektörün aktif ve öz kaynak karlılığı 2010 yılı ikinci çeyreğinde sırasıyla % 2,6 ve % 19,1 düzeyindedir. Söz konusu oranların Basel III ile getirilen standartların üzerinde olması sebebiyle bu konuda da Türk Bankacılık Sistemi sorun yaşamayacak gibi görünmektedir. Bunun yanında 2010 yılı itibariyle aylık vade dilimi için hesaplanmakta olan likit oran¹⁸ Basel III ile gündeme gelen LCR ile büyük ölçüde uyum sağlamaktadır (BDDK, 2010: 12). 2010 yılı için likit oran, LCR için yasal seviye olan % 100 'ün üzerinde ortalama % 125 civarlarında gerçekleşmiştir (TCMB, 2010: 32).

Basel III kapsamında, likidite ve sermaye tamponu ile ilgili hususlarda yapılan değişiklikler, daha önceden BDDK tarafından Türkiye için uygulanan proaktif önlemler ile

¹⁸ Asit Test Oran olarak da bilinen likit oran, likit varlıkların, likit yükümlülüklerle oranını ifade eder.

büyük ölçüde uyum göstermekte olduğundan¹⁹ konu kapsamındaki değişikliklerin fazlaca bir etki yapması beklenmemektedir (BDDK, 2010: 12).

Yukarıdaki paragrafta bahsi geçen öz kaynak kalemleri 2014 itibariyle Tablo 14'deki gibidir.

Tablo 14: Öz Kaynakları Oluşturan Kalemlerin Dağılımı (Mart 2014)

Öz Kaynak Kalemleri	Tutar (Bin TL)	Oran (%)
Ana Sermaye	199.629.000	84,9
Ödenmiş Sermaye	59.715.000	25,3
Yedek Akçeler	134.393.000	57,1
Diğer	5.521.000	2,3
Katkı Sermaye	36.567.000	15,5
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0
Sermayeden İndirilen Değerler (-)	1.084.000	0,4
Toplam Öz Kaynak	235.112.000	100

Kaynak: TCMB, 2014: 32-34

2014 yılı için SYR % 15,7 iken, aktif karlılık % 1,4, öz kaynak karlılığı % 13 olmuştur (BDDK, 2014: 41).

Basel III'ün etkileri konusunda bir de dışlama etkisi söz konusu olabilecektir. SYR'nin yükseltilmesiyle aktifte plasman alanlarının daralması ya da birbirinin alternatifi plasman alanlarının arasındaki dağılımın değişmesi ihtimali ortaya çıkabilecektir. SYR'nin konu etkiyi gösterebilmesi için, oranının asgari düzeylerde seyrediyor olması gerekecektir. Oysa Türk Bankacılık Sektöründe SYR Basel III standartlarının üzerinde olduğu gibi, daha yüksek olan kanuni standartların da üzerindedir (BDDK, 2010: 13).

Basel III'ün analizi ve Türk Bankacılık Sektörü açısından muhtemel etkileri, bankacılar ve ilgili kişiler tarafından aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır.

Aktif Bank Genel Müdür Yardımcısı Dr. İhsan Uğur Delikanlı'nın konu hakkındaki görüşleri şöyledir (Delikanlı, 2011: 1-8):

¹⁹ Bu sayede 2008 kriz döneminde Türkiye Bankaları Avrupa ve Amerika'daki bankalar kadar sorun yaşamamışlardır.

“...Basel III düzenlemelerini incelediğimizde temelde bu düzenlemelerin global finansal kriz sürecinde yaşanan sıkıntılara tepki bazlı oluşturulduğunu görüyoruz. Hepinizin bildiği Temmuz 2009’da piyasa riskindeki aksaklıkların giderilmesine ilişkin çalışma ile menkul kıymetleştirme yaklaşımlarından kaynaklanan problemleri gidermeye odaklı yaklaşımlar Basel Bankacılık Denetim Komitesince krize ilk tepki olarak ortaya çıkan dokümanlar durumundadır. G-20 tarafından verilen görevler dikkate alınarak ise Aralık 2009’da kapsamlı bir reform paketi açıklanmıştır. Bu paketin ana unsurları bankacılık sektöründe kırılmanın azaltılması ve uluslararası bir likidite riski ölçüm ve izleme mekanizması oluşturulmasıdır. Bankacılık sektöründe kırılmanın azaltılması çalışması, sermayenin nicelik ve niteliğinin artırılması, risk kapsamının genişletilmesi, bir kaldıraç oranı tesis edilmesi ve ters döngüsel bir sermaye çerçevesi oluşturulması hususlarına odaklanmaktadır...”

Basel III uzlaşmasının son halinde çekirdek sermaye yeterliliği oranı % 4,5, sermayenin korunması tamponu % 2,5 ve ters döngüsel sermaye tamponu da azami % 2,5 olarak belirlenmiştir...”

Türk Bankacılık Sektörü 2000-2001 krizi sonrası yüksek bir sermaye yeterlilik seviyesini sürdürmektedir. Global finansal kriz sürecini sorunsuz atlatan sektörümüz kriz sonrası süreçte hızlı bir kredi büyümesi gerçekleştirmiş ve bu süreçte sektörün SYR’si % 19 seviyesinin biraz altına gerilemiştir. Türk Bankacılık Sektörü için diğer bir olumlu gösterge ise hiçbir bankanın SYR’sinin % 12’nin altında bulunmamasıdır. Söz konusu rasyonun, operasyonel risk için sermaye gereksinimini de kapsadığını bir kez daha hatırlatmakta fayda olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, Basel III düzenlemelerinin uygulaması öncesi bankacılık sektörümüzün önemli bir sermaye tamponuna sahip olduğu açıkça görülmektedir... Hiçbir bankamızda Basel III düzenlemeleri sonrası önemli düzeyde sermaye ihtiyacı ortaya çıkmayacağını öngörüyoruz. Basel III ile birlikte önemli değişikliğe giden sermaye kalemleri incelendiğinde, ülkemiz bankalarının sermayelerinin % 90’a yakın bölümünün çekirdek sermaye içerisinde yer alan (common equity) ödenmiş sermaye ve dağıtılmamış karlar gibi unsurlardan oluştuğu görülmektedir. Bu durum bankalarımız için önümüzdeki süreçte önemli bir avantaj sağlamaktadır...

Basel III sonrası SYR’nin % 14’ler seviyesinde kalacağını, büyüme hızının daha da artması durumunda bile söz konusu rasyonun % 12,5 seviyesinde gerçekleşeceğini söyleyebiliriz... Yürürlükteki mevcut likidite düzenlemesi kapsamında haftalık ve aylık olmak üzere iki farklı vade dilimine ilişkin olarak yabancı para ve toplam likidite yeterlilik rasyolarının tutturulması gerekmektedir...

Yabancı para likidite rasyosunun asgari olarak % 80 toplam likidite yeterlilik rasyosunun ise % 100 olması gerekmektedir. Bunlara ilave olarak belirlenen stok likidite yeterlilik rasyosunun da % 7 seviyesinde tutturulması gerekmektedir...Söz konusu düzenleme BCBS tarafından Basel III kapsamında oluşturulan “ Liquidity Coverage Ratio” ile önemli ölçüde paralellik arz etmektedir. Dolayısıyla Basel III kuralları için belirlenen geçiş sürecinde pek çok ülke likidite konusunda sıfırdan düzenleme hazırlamak ve sektörünü yeni kurallara uyumlu hale getirmek durumunda olduklarında ülkemizde bu alanda sağlam bir altyapı olduğunu söyleyebilirim.

Cari uygulamamızda Basel III ile getirilen Net İstikrarlı Fonlama Rasyosuna (NSFR) benzer bir rasyo bulunmamaktadır. Bahse konu oranın yapısal olarak özellikle mevduata dayalı fonlamaya önem vermesi ve kısa dönemli piyasa kaynaklarına aşırı bağımlılığı caydırmayı hedeflemesi göz önünde bulundurulduğunda, Türk Bankacılık Sektörü için standart rasyo olarak uygulanmaya başlanmasının önünde ciddi bir engel bulunmamaktadır.

Basel Bankacılık Komitesi Basel III uzlaşısı ile risk bazlı olmayan bir kaldıraç uygulaması getirmiştir. Bu oranın ana sermaye üzerinden % 3 olarak tutturulup tutturulamayacağı 2017 yılına kadar devam eden uzun bir geçiş süreci boyunca test edilecek ve gerekli olması durumunda bu rasyo kalibre edilecektir. Kaldıraç rasyosuna ilişkin olarak normal piyasa koşulları varsayımı altında önümüzdeki 3 yıla ilişkin gerçekleştirdiğimiz projeksiyon çalışması sonuçları sektörün 2013 yılına kadar kaldıraç oranının % 8’lerden % 7’ler seviyesine gerileyeceği görülmektedir. Söz konusu oran minimum gereksinim olan % 3’ün oldukça üzerindedir. Burada finans alanında kullanılan klasik kaldıraç tanımına dönecek olursak, Basel III düzenlemeleri ile 33 kat kaldıraç sağlanmasına izin verilebilirken, bankalarımızda söz konusu oranın 3 yılda 12 kattan 14,5

kata yükselmesini bekliyoruz. Bu sonuçlar kaldıraç sınırının Türk Bankacılık Sektörünü kısıtlamaktan ne kadar uzak olduğunu gösteren önemli göstergeler konumundadır.”

Garanti Bankası yönetim kurulu üyesi Dr. M. Cüneyt Sezgin, Basel III ile getirilmiş olan kaldıraç oranı düzenlemelerinin, zaten Türkiye’de büyük oranda uygulanmakta olduğunu söylemiştir. BDDK tarafından 2013 Temmuz ayında yürürlüğe sokulmuş olan “Bankaların Kaldıraç Düzeyinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı”nın getirmiş olduğu önlemler sayesinde Basel III’ten önce söz konusu oran için önlemler alınmıştır. Bu sebeple, Basel III ile gelen kaldıraç oranı Türk Bankacılık Sektörü için bir yenilik değildir. Türk Bankacılık Sektöründe bankaların ana sermayelerinin yeterince yüksek olması, riske duyarlı aktiflerin çok büyük seyretmemesi ve yakın vadede önemli bir artışın beklenmemesi sebebiyle kaldıraç rasyosunun tutturulmasının sektör açısından önemli bir sorun teşkil etmeyeceğini belirtmiş ve şu ifadeleri kullanmıştır (Sezgin, 2013).

“Kaldıraç rasyosu hesaplama mantığı gereği, risk azaltım teknikleri, riske duyarlı ayarlamaları içermemekte olup, bu haliyle bankaların sermaye yeterliliği rasyolarına tamamlayıcı bir gösterge olacaktır. Basel uygulamasında da bu çerçevede bir bütün olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır.”

Akbank hazineden sorumlu genel müdür yardımcısı Kerim Rota’nın konu hakkındaki görüşleri şöyledir (Rota, 2013).

“Türk Bankacılık Sistemi; yüksek sermaye yeterliliği, güçlü risk yönetimi, etkin denetim ve iç kontrol sistemi, sağlam öz kaynak yapısı, yüksek likidite düzeyi, düşük kaldıraç oranı ve mevduat kaynaklı fonlama yapısı sebebiyle, Basel III kararlarının uygulanması sürecinde sorun yaşamayacak. Dolayısıyla, Basel III kriterlerine hazır ve uyumlu olan bankacılık sistemi reel ekonomiyi destekleyerek ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına sağlıklı bir ivme kazandıracak.”

Denizbank ekonomik araştırma ve strateji grup müdürü Ercan Ergüzel “Türkiye’de bankacılık sistemi 2008 krizine global standartların iki katından fazla sermaye ile girdiği için Türkiye, Kanada ve Avustralya’yla beraber OECD ülkeleri arasında bankacılık sisteminde sorun çıkmayan 3 ülke arasında yer aldı” ifadesinin yanında, kaldıraç oranının % 8 seviyelerinde seyretmeye devam ettiğini dile getirirken söyle dedi (Ergüzel, 2013).

“Şimdi Basel II ile uyumlu bir şekilde bilanço dışı yükümlülükleri de dikkate alan yeni bir kaldıraç oranı düzenlemesiyle Türk Bankacılık Sektörünün başarısının arkasındaki en önemli faktörlerden biri olan sermaye gücünün önümüzdeki yıllarda da aynı şekilde devam etmesi hedefleniyor.”

Deniz Bank şube müdürü Gökhan Taşpınar’ın konu hakkındaki görüşleri şöyledir (Taşpınar , 2013).

“... Türk Bankacılık sisteminin sermaye yeterlilik oranı ve çekirdek sermaye yeterlilik oranı arasındaki farkın ABD ve Avrupa’daki bankalara göre daha düşük olması beklenmektedir. 2008’de yaşanan global krizde Türkiye, OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine gereksinimi olmayan tek ülke konumundadır.

Basel III uygulamalarının temel esasları incelendiğinde özellikle “likidite” ve “sermaye (tamponu)” ile ilgili düzenlemelerin, BDDK tarafından kriz öncesinde alınan, “proaktif önlemler” ile önemli ölçüde benzeştiği görülmektedir. Bu da BDDK’nın yol haritası çerçevesinde Türk Bankacılık Sisteminin Basel III uygulamaları ile ilgili önemli bir sorun yaşamayacağını göstermektedir.

Basel III uygulamaları arasında yer alan “döngüsel sermaye tamponu” ve “sermaye koruma tamponu” uygulamalarının Basel III’ ün ilave sermaye ihtiyacı doğurmasına koşut olarak belirli bir dönem zarfında bankaların öz kaynak karşılıklarını olumsuz etkileyeceği varsayılrsa da orta ve uzun vadede bu belirtilen tedbirlerin ekonomik büyümeye pozitif katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte olası kriz dönemleri için karşılık ayrılması dolayısıyla ortaya çıkacak ilave sermaye ihtiyacı, kredi maliyetini artıracak, bankacılık sisteminin karlılık oranında bir azalışa sebebiyet verecektir.

Basel III ile birlikte çok daha güçlü sermaye yapısına sahip bir bankacılık sisteminin makro ekonomik dengeler üzerinde olumlu etki yaratacağı aşıkardır.

Basel III kararları finans sektörüne daha şeffaf bir yapı kazandıracak ve bu süreç makro ve mikro düzeyde sistematik riskin sınırlandırılmasına yardımcı olacaktır.

Basel III sürecinin belki de en önemli etkisi kayıt dışı ekonominin daraltılmasında kendini gösterecek bu da bankacılık gözetim ve denetim sisteminin daha etkin çalışma çabasını beraberinde getirecektir.

Aktif-Pasif yönetiminin etkin şekilde uygulanması suretiyle piyasa riski yönetimi ile arasındaki bağlantı ve bilgi akışı güçlü hale gelecektir.

Bankaların risk iştahı ve risk algılamalarında önemli değişiklikleri beraberinde getirecektir. Bankaların ticari ve kurumsal nitelikte müşterilerinin kurumsallaşma sürecinde olumlu bir gelişme yaşanmasına yardımcı olarak, bankaların aktif kalitesinin iyileşmesine yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, Türk Bankacılık Sisteminin yeterli düzeyde sermaye desteğine sahip olması, çağdaş risk yönetimi, etkin denetim ve iç kontrol sistemi ile sağlam öz kaynak yapısı, yüksek likidite düzeyi, düşük kaldıraç oranı ve mevduat kaynaklı fonlama yapısı sebebiyle Basel III kararlarının uygulanması sürecine ilişkin önemli bir problem yaşanmayacağı kanaatindeyim. Ve aynı zamanda Basel III kriterlerine hazır güçlü bir bankacılık sisteminin destekleyeceği reel ekonominin ise sürdürülebilir kalkınmaya sağlıklı bir ivme kazandıracacağı görüşündeyim.”

Bankacılık geçmişi de bulunan Prometeia’da ülke müdürü Sn. Serhat Yücel, Basel III uygulaması ile birlikte sermaye ihtiyacında artış olabileceği ve fakat bu ihtiyacın karşılanmasının mevcut konjonktür dahilinde mümkün olamayabileceği bu sebeple bankaların sermaye ihtiyacını azaltıcı yönde önlemler almaya gidebileceğini vurgulamıştır. Türkiye’deki mevcut durum düşünüldüğünde kaldıraç oranının pek bir etkisi olmayacağı görüşü dile getirilmiştir.

Serhat Bey’in Basel III ile birlikte gelen LCR ve NSFR hakkındaki görüşleri ise şöyledir (Serhat Yücel ile kişisel görüşme, 10 Kasım 2014)

“Bankalarımızı LCR oranında beklenen 100%’ü karşılamakta zorlanabilecekler. Özellikle kredi kartlarının durumu önem arz ediyor. Yerel otoritede bir yumuşama (kademeli geçiş) veya bankaların bilançolarında bir dönüşüm beklenebilir. Tabi burada anladığımız kadarı ile bankalar öncelikle Excel gibi nispeten ilkel yöntemler ile ve bol varsayımla hesaplamaya başlayacaklar. Ancak, varsayımların artması sonuçlarında daha kötü görünmesi demek. Öte yandan NSFR’yi kestirmek henüz uygulamaya geçmemiş olması nedeni ile güç. Tabi dikkat çekici başka bir konu daha var. Bildiğimiz kadarı ile 2015 yılı ikinci yarısında Türkiye’deki regülasyon Basel komitesi tarafından detaylı bir Basel uygunluğu testinden geçecek. Tabi Basel III’te bu kapsamda. Gene bilindiği üzere Basel komitesi tarafından yayınlanan LCR Türk Bankacılık Sistemindeki LCR arasında bir takım farklılıklar var. Bu farklılıkların, Basel uygunluğu konusunda nasıl bir etkisi olacağını kestiremiyorum ama neticede 2015 ikinci yarısında lokal regülasyonda, Basel regülasyonuna yaklaşmak kapsamında meydana gelebilecek potansiyel farklılıkların da irdelenmesi gerekli diye düşünüyorum. “

Türkiye Halk Bankası A.Ş. dış işlemler uzmanı Sn. Sinan Durmuşalioğlu’nun kendisine yöneltilmiş olan sorular çerçevesindeki görüşleri ise şöyledir (Sinan Durmuşalioğlu ile kişisel görüşme, 10 Eylül 2014).

“Türkiye 2004 yılında ilan edilen Basel II uyum kriterleri için aşamalı bir geçiş sürecini takip etmiş Basel II kriterlerini Temmuz 2012’de uygulamaya koymuştur.

Türk Bankacılık Sektörü , 2001 Bankacılık Krizi sonrası hayata geçirilen yapısal reformlar sonucu, 2008 Global Finansal Krizi sonrası da güçlü yapısını korumuştur. Türk bankacılık sektörünün, sermaye yeterlilik oranı ve toplam aktif başına düşen sermaye oranı bakımından en yüksek orana sahip ülkeler arasında olduğu söylenebilir. Bu nedenlerle de, Türk Bankacılık Sektörünün Basel III uyum kriterlerine uyum konusunda önemli problemler yaşamayacağı tahmin edilebilir.

Basel III düzenlemesiyle ana sermaye ya da “common equity” olarak adlandırılan çekirdek sermaye ile en kaliteli sermaye kalemlerinin yer alması sağlanmıştır. Ayrıca bazı sermaye kalemleri ise Tier 1 “ana sermaye” hesaplamasında indirim kalemi şeklinde alınmıştır.

Her zaman sadece ‘daha iyi sermayenin yeterli olamayabileceği için, finansal krizlerin tekrarlanmaması adına bankacılık sektöründe daha fazla sermaye ihtiyacı da vardır. Bu nedenle, risklerin azaltılması için komitenin reform paketinde, asgari çekirdek sermaye gereksinimi (common equity requirement) % 2’den % 4,5’a yükseltilmektedir. Buna ilave olarak bankaların gelecekte ortaya çıkabilecek riskli ekonomik durumlara karşı, % 2,5’luk bir sermaye tamponu da bulundurmaları gerekecektir. Dolayısıyla toplam çekirdek sermaye gereksinimi % 7’ye ulaşmış olacaktır. Alım satım portföylerine, türevlere ve sekürütizasyona yönelik faaliyetler 2011’in sonu itibarıyla bu yüksek sermaye gereksinimi ile yapılmaya başlanmıştır. Varlık tabanına dayalı ödenmiş sermaye konusunda da yeni düzenlemelere gidilmiş, 2009’da Basel Komitesi ticaret defteri ve karmaşık yapıları ürünler için gerekli sermayeyi artırmıştır.

Minimum sermaye yeterlilik oranı koşulunun niteliksel ve niceliksel olarak yükseltilmesinin dünya bankacılık sistemine olacak temel ilk etkileri, doğal olarak bankaların batmasının zorlaşacak olması ve buna ek olarak kredi ve varlık balonlarının oluşmasının zorlaşacak olmasıdır. Öte yandan, toplam kredi hacmi ve banka bilanço büyüklüklerindeki artış hızının çok yavaşlayacağı da aşıkardır.

Toplam kredi / GSMH oranı yüksek ülkelerde tasarruf oranlarının da dolayısıyla bir artış sürecine girecek olması da kaçınılmaz görünmektedir. Bankaların kredilerinin de ülke bonoları ve reel ekonominin sorunsuz ve özellikle de büyük şirketlerine (ve de bireysel tüketici kredilerine) yönelecek olması da büyük olasılık dahilindedir. Bu da öncelikle ülkelerin emlak fiyatlarında önümüzdeki on yılın daha az coşkulu geçmesine neden olabilecektir. Sermaye tamponunun uygulamaya konması ekonominin yüksek büyüme dönemlerindeki kredi artış hızını baskı altına alacak ve sermaye gereksinimindeki döngüsellik azalacaktır. 2008 krizi sonrasındaki duru-

ma benzer şekilde, devletlerin sermaye enjeksiyonu yapma durumunda kalma ihtimalleri azalacaktır. Sermaye gereksinimindeki döngüsellığı azaltmaya dönük uygulanacak sermaye tampionunun genel olarak ekonomik aktivitedeki döngüsellığe de yumuşatıcı (azaltıcı) etki yapması beklenebilir.

Basel I, Basel II ve Basel III kriterlerinin tamamının dönemin büyük bankacılık krizleriyle karşılaşması tesadüf değildir. Bir sonraki krizi önlemeye dönük çalışmaların gelecekteki krizlerin oluşmasını zorlaştıracığı, krizlerin derinliğini azaltacağı ve krizlerin oluşma sıklığını azaltacağı beklenebilir.

Ülkemiz bankacılık sistemi genelinde kurumsal olarak yeterince profesyonel bir yapıya sahip olmadığı risk yönetimi uygulama ve yapılarının daha profesyonelleşeceği, bu alanda master ve doktora yapmış daha profesyonel ekip ve kadroların bu konuya adanmış departmanlarda istihdam edilmesi beklenebilir.

Ülkemiz bankalarında alım satım hesapları (trading book) bilançolarda önemli bir yer kaplamamaktadır. Yine, türev ürünler ve sekürütizasyon da, bankamız bilançolarında çok yaygın değildir.

Ülkemiz bankalarında sermaye kaldıracı yüksek değil fakat artmaktadır. Bankacılık sektörünün karlılığında bir azalma meydana geldiği takdirde 2002-2014 arasında sektörün kredi hacminde görülen artış hızının hem işin doğası hem de Basel III ile artan yükümlülükler nedeniyle azalacağı aşıkardır.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Globalleşen dünyada, bugüne kadar yaşanmış ve yaşanması muhtemel yeni krizler sebebiyle ülkeler tarafından kabul görecektir olan, belirli standartlar üzerine hareket eden uluslararası bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca yönelik olarak merkez bankalarının bankası rolündeki BIS, 1975 yılından itibaren Basel Komitesi altında faaliyet göstermeye başlamıştır.

Globalleşme sonucu ülkelerin herhangi birinde meydana gelebilecek bir soruna sadece o ülkeyi ilgilendirmemekte, zincirleme şekilde diğer ülkeleri etkilemekte ve büyük dünya krizlerine sebebiyet verebilmektedir.

Dünya üzerinde hüküm sürmekte olan ekonomik sistem göz önüne alındığında, bankaların bu sistemde oynadıkları rol sebebiyle, maruz kalabilecekleri kredi, operasyon ve piyasa riskleri sonucu yaşayacakları krizlerin, tüm ülkeleri derinden etkileyeceği aşikardır. Krizler karşısında ülkelerin bireysel olarak mücadelesi bir yere kadar ilerleme kaydetirse de uluslararası çapta yeknesak kurallara bağlı bir mücadelenin çok daha iyi sonuç vereceği ortadadır.

Uluslararası denetim süreci Basel I ile başlamış, uygulanmaya başlamasının ardından eksiklikleri görülmüş, yapılan müzakereler ve kazanılan tecrübeler ile Basel II ve Basel 2,5 yürürlüğe sokulmuştur. Basel III için ise 2019 yılına kadarlık bir uygulama süreci uygun görülmüştür.

Basel uygulamaları doğrudan yaptırımı olmayan tavsiye niteliğindeki kararlardır. Bu sebeple bankaların bu kararları ciddiyetle uygulamaları çoğu durumda kendi inisiyatifine bırakılmıştır. Netice itibarıyla bazı bankalar Basel I'den itibaren uygulamaların açık kalan taraflarını lehlerine kullanma eğiliminde olmuştur. Bankalar sermaye gerekliliğini yerine getirmiş olsa bile sermaye kaliteleri düşmüş, likidite sorunları yaşamıştır. Görülen bu eksiklikler ve gelen eleştirilere bağlı olarak, Basel III'e kadar giden süreç ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki paragrafta bahsedilen sebepten ötürü, uygulama süreçlerinde suistimaler söz konusu olmuş, yerel denetim otoriteleri duruma yeterince eğilmemiş bu da yine aslında öncelikle bankaların kendilerine zarar vermiştir. Avrupa'daki birçok banka stres testlerinden geçememiş ve krizler sonucu batmıştır.

Türkiye'de 2001 yılında bankacılık krizi meydana gelmiş ve bu tarih Türkiye'de bankacılık açısından bir dönüm noktası olmuştur. Aynı yıl Basel 1996 düzenlemeleri Türkiye'de uygulamaya sokulmuş, BDDK ise bu konuda kararlılığını göstermiş ve Basel'in koyduğu % 8 SYR oranına karşılık % 12'lik bir hedef belirlemiştir. Bu sayede Türkiye'de bankacılık güçlenmiş ve 2008 krizinden fazla etkilenmeyerek çıkabilmiştir. Basel Kriterlerine uyulurken, yerel denetim otoritesinin de desteği ile iyi bir sonuç çıkabileceğinin ispatı bizzat Türkiye'dir.

Eksiklikleri dikkate alınarak ilerlenen Basel süreci, bankaların yukarıda bahsedilen sebeplere de bağlı olarak stres testlerinden geçememiş ve batmış olmalarına rağmen, genel olarak bankacılık sektörünün ve finansal sistemin güçlenmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun yanında ekonomik istikrarın ve şeffaflığın artmasında da önemli rol oynamıştır. Uluslararası bankaların zorunlu olarak içine girdiği yoğun iletişim sayesinde, dünya ekonomisi daha da canlı bir hal almıştır.

Basel I ile başlayan süreçte odaklanılan SYR risk bazlı olmak yerine likidite bazlı olmuş, kredi ve piyasa riskleri göz önüne alınırken, operasyonel riskler göz ardı edilmiştir. Gelen eleştiriler ve görülen eksiklikler üzerine öncelikle 1996 yılı Basel I'e operasyonel riskler eklenmiş sonrasında Basel II'de bu konular ele alınmış kredi risklerinin kapsamı genişletilmiş, SYR hesaplanması daha şeffaf hale getirilmiştir. Basel III ile gelen son noktada ise niteliği ve niceliği artırılmış sermaye yanında, likidite ve kaldıraç oranlarında meydana gelen değişiklikler söz konusu olmuştur.

Basel III ile 2019 yılına kadarki süre için kademeli geçiş öngörülmüş ve dünya üzerinde çeşitli beklentiler oluşturmuştur. Örneğin artan sermaye gereksiniminin öz kaynak verimliliğinde azalma meydana getireceği, sermaye tutmanın maliyeti sebebiyle, bankaların mevduat faizlerini düşürme, kredi faizlerini ise artırma eğiliminde olacakları düşünülmektedir. Bunun yanında uzun dönemde, bankaların en önemli güç unsurlarından biri olan

ana sermayenin nicelik ve nitelik olarak yükselmesine istinaden, bankalar çok daha güçlü, krizlere dayanabilecek yapıda olacağı düşünülmektedir. Konu hakkında BIS'in görüşü de Basel III ile birlikte zorunlu tutulan sermaye artışı kısa dönemde bankalar için bir miktar maliyet oluşturacak olsa da uzun dönemde böyle bir durumun söz konusu olmayacağı yönündedir.

Basel III konusunda Türkiye ele alındığında ise dünyaya nazaran çok daha iyimser bir tablo ortaya çıkmaktadır. SYR, Basel'in belirlemiş olduğu % 12'lik oranı geçerek, % 14 seviyelerine ulaşmıştır. Basel III ile kaldırılmış olan 3. kuşak sermaye zaten Türk Bankacılık Sisteminde bulunmadığından bundan etkilenmesi söz konusu olmamaktadır. Bankaların sermayeleri daha çok ana sermayeden oluşmakta, katkı sermaye oranı düşük kalmaktadır. Bu gibi veriler ışığında, uzmanlar Basel III'ün dünyada beklendiği şekilde kötü bir etki yapacağını düşünmemektedirler.

Mevcut durum ve yorumlar değerlendirildiğinde, dünya bankaları yanında Türk Bankalarının ciddi anlamda başarılı ve avantajlı oldukları görülmektedir.

Kriz döneminden sonra büyümenin de etkisiyle verilen kredi miktarlarındaki artışa bağlı olarak geçmiş yıllarda % 19 seviyelerinde olan SYR % 14 seviyelerine gelmiştir. SYR'nin Basel'in şart koştuğu oranının çok üzerinde olması sebebiyle bu durum şu an için sorun olmaktan uzaktır. Bununla beraber geleceğin sebep olacağı belirsizlik göz önüne alınarak karlılık ve maliyet hesapları doğrultusunda oranı korumak adına bankaların sermaye artırımına gitmeleri yerinde olacaktır.

Henüz devreye girmemiş olan NSFR konusunda çok başarılı tahminler yapmak mümkün olmamaktadır. Bunun yanında, Türk Bankacılık Sistemi Basel III'ün zorunlu tuttuğu hesaplamalara yakın hesaplamalar yapıyor olsa da, onay alamama ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Bu durumda tüm sistemin buna uygun olacak şekilde revize edilmesi gerekecektir.

Diğer Basel uygulamalarında devreye sokulmuş stres testleri henüz Basel III için uygulanmamış olduğundan, Basel III'ün etkileri konusundaki görüşler de revize edilebilecektir.

Sonuç olarak, kriz döneminde Türkiye'deki bankalar dünya bankalarının aksine devlet desteğine ihtiyaç duymamıştır. Yüksek kalitede sermaye yapısına ve yüksek SYR'ye sahip olmasının yanında her durumun öngörülmesi mümkün değildir. Bu sebeple artan kredilere bağlı olarak düşüş eğiliminde olan SYR konusunda bankaların sermaye artırımına gitmeleri yerinde olacaktır. Sermaye bankaların gücünü ifade eden fakat yatırıma doğrudan yönlendirilebilen bir araç olmadığından bankalar için sermaye artırımının bir maliyeti olduğu da aşikardır. Buna mukabil, mevcut konjonktüre göre öz kaynak verimliliği ve verilen kredi miktarındaki dengenin iyi sağlanması gerekmektedir.

Varlık alımlarına son veren FED'in gelecek yıllarda da likiditeyi kısma yönünde hareket edeceği öngörüsüyle bankaların yurtdışından kredi alma konusunda zorluk yaşamaları muhtemel olsa da yurtdışı bankalardan sağlanan kredilerin aktiflerdeki payı çok yüksek olmadığından bu durumun sorun yaratmayacağı söylenebilecektir.

Basel III ile getirilen sermaye niceliği konusunda kayda değer bir etki beklenmediği sonucuna önceki paragraflardaki gerekçelerle ulaşılmıştır. Sermayenin niceliği konusundaki değerlendirilmenin ardından, sermayenin niteliği konusundaki değişimler ile ilgili de bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır.

Daha önce belirtilmiş olduğu gibi bazı bankaların, yeterli sermaye miktarına sahip oldukları gözüküyor olsa da nitelik açısından yeterliliğe sahip olmadıkları ortaya çıkmış ve bu durum Basel III kriterlerinin hazırlanmasında etkili olmuştur. Dünyadaki bankalar için böyle bir şey söz konusu olsa da Türkiye'deki bankalar için söz konusu değildir; çünkü zaten Türkiye'de bankaların sermayeleri sadece nicelik olarak değil nitelik olarak da üst düzeyde ve likidite riski taşımayacak şekildedir.

Basel III ile gelen LCR'ye benzer bir oran olan likit oran geçmiş yıllarda % 125 seviyelerinde iken, Kasım 2014 itibarıyla ortalama % 110 seviyelerine doğru gerilemiştir. Bu düşüşe sebep olarak TCMB, aktiflerdeki payının oranı % 40'larda olan türev işlemlerdeki azalış ile nakit değerlerdeki azalış eğilimini göstermiştir. Buna karşın türev işlemlerde son aylarda toparlanma olduğu belirtilmektedir. Bu oranda meydana gelen düşüşe rağmen bankaların likidite konusunda sorun yaşamadıkları görülmektedir. Oranın yasal sınır olan % 100'ün üzerinde olması bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de yerel denetim otoritesi olan BDDK, geçmiş yıllardan edinilen tecrübe ile bankaları yeterince denetlemiş ve proaktif davranabilmiştir. Bu sayede TCMB’nin bankalara fazladan müdahale etmesine gerek duyulmamış, merkez bankası bilançosu bozulmadan kriz döneminden çıkmıştır.

Basel III’ün muhtemel sonuçları arasında olabilecek dışlama etkisinin Türkiye için geçerli olmayacağı düşünülebilir. Artan niceliksel ve niteliksel sermaye yükümlülüklerine rağmen, daha önce de değinildiği gibi zaten Türkiye’de zorunlu oranların ve şartların üzerinde seyreden veriler bu gibi bir durumun ortaya çıkmasına uygun değildir. Ancak SYR oranının alt limite iyice yaklaşması durumunda bankaların söz konusu oranı tutturabilmek adına kredi vermekten imtina edebilecekleri düşünülse de bankaların sermaye artırımına gitmeleri ile bu sorun aşılabilecektir. Konjonktürel olarak düşünüldüğünde de, banka aktiflerinde yani kredilerdeki düşüşün nedeninin SYR konusundaki hassasiyet değil, büyüme oranlarındaki azalma olduğu anlaşılacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aba, Emel (2012), **Basel II Uzlaşısı İle Birlikte Bankalarda Risk Derecelendirme Sistemi ve Uzlaşısı Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Afşar, Muharrem (2011), “Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, 6 (2), 143-171.
- Akyüz, Seda (2012), **Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi Kapsamında Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Muhtemel Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alessi, Christopher (2012), “The Basel Committee on Banking Supervision”, **Council on Foreign Relations (CFR)**, <http://www.cfr.org/banks-and-banking/basel-committee-banking-supervision/p28694#p1> (10.01.2014).
- Allen Bill ve diğerleri (2012), “Basel III: Is The Cure Worse Than The Disease”, **International Review of Financial Analysis**, 25, 159-166.
- Alsan, Murat (2012), “Basel II Dönemi Başladı”, **CFO World Dergisi**, 16-17, <http://www.kpmg.com/TR/tr/Issues-And-Insights/Haberler-ve-Etkinlikler/Documents/Basel-II-Donemi-Basladi.pdf> (24.04.2014).
- Altıntaş, M. Ayhan (2006), **Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Altun, Salih (2011), **Basel II Risk Yönetimi ve KOBİ'lere Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aramaz, Dilek Sultan (2008), **Basel II Kriterlerinin KOBİ'lere Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aras, Güler (2007), "Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları", **Deloitte CEO/CFO Serisi**, 1-24, <http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/yayinlar/Base%20II%20B%20D%20E%20R%20Y.pdf>, (06.01.2014).
- Atiker, Mustafa (2005), "Basel I ve Basel II", **Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Bilgi Raporu**, 2005-41/08, 1-16, http://www.kto.org.tr/d/file/BASEL_rapor.pdf (06.01.2014).
- Avcıbaşı, Fatma Tuğba (2008), **Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aykut, Cenani (2008), "Basel II Standartları", **Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Ekonomik Sorunlar Dergisi**, 30, 1-10.
- Balin, J. Bryan (2008), "Basel I, Basel II, and Emerging Markets: a Nontechnical Analysis", **The Johns Hopkins University School of Advanced International Studies (SAIS)**, 20036, 1-17.
- BCBS (1988), **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**, <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf> (23.12.2013).
- BCBS (1996), **Amendment to The Capital Accord to Incorporate Market Risks**, <https://www.bis.org/publ/bcbs119.htm> (23.12.2013).
- BCBS (2001a), **Operational Risk**, <http://www.bis.org/bcbs/publications.htm?a=1&from=01012000&mp=any&pi=title&page=2> (05.10.2013).
- BCBS (2001b), **The New Basel Capital Accord**, <http://www.bis.org/publ/bcbsca03.pdf> (23.12.2013).

BCBS (2004), **Implementation of Basel II: Practical Considerations**, [http:// www. Bis.org/publ/bcbs109.pdf](http://www.Bis.org/publ/bcbs109.pdf) (18.04.2014).

BCBS (2004), **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards a Revised Framework**, <http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf> (10.01.2014).

BCBS (2006), **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards a Revised Freamework Comprehensive Version**, <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf> (17.12.2013).

BCBS (2012), **Core Principles for Effective Banking Supervision**, [http://www .bis .org/publ/bcbs230.pdf](http://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf) (29.01.2014).

BCBS (2013), **A Brief History of Basel Committee**, <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf> (18.12.2013).

BCBS (2013), **Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools**, <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf> (03.01.2014).

BCBS (2013), **Frequently Asked Questions on Basel III Monitoring**, [http:// www. bis.org/bcbs/qis/biiiimplmonifaqfeb13.pdf](http://www.bis.org/bcbs/qis/biiiimplmonifaqfeb13.pdf) (05.10.2013).

BCBS (2014), **Basel III: The Net Stable Funding Ratio**, <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf> (24.09.2014).

BDDK (2004), **Basel II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**, <https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1254QIS-TR.pdf> (10.01.2014).

BDDK (2005), **10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)**, https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/125010_Soruda_Basel-II.pdf (09.01.2014).

BDDK (2007a), **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Gözden Geçirilmiş Düzenleme**

(**Türkçe Çeviri**), http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1249_Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf (23.12.2013).

BDDK (2007b), **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon**, <https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/3370Basel-IIKapsamli.pdf> (08.04.2014).

BDDK (2010), **Sorularla Basel III**, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/8742_sorularla_basel_iii_29_11_2010_.pdf (03.01.2014).

BDDK (2012), **Sorularla Basel 2,5**, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/10800sorularla_basel_ii5.pdf (03.01.2014).

BDDK (2012), **Finansal Piyasalar Raporu**, 28, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/11902fpr_aralik2012_29032013bb.pdf (28.10.2014).

BDDK (2014), **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**, 2014/2, https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/13131tbs_genel_gorunumu_2014.pdf (28.10.2014).

Blundell-Wignal, Adrian ve Atkinson, Paul (2010), “Thinking Beyond Basel III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity”, **OECD Journal: Financial Market Trends**, 2010(1), 1-23.

Brown, Ellen (2010), “Basel III: Tightening The Noose on Credit”, **Web of Debt**, <http://www.webofdebt.com/articles/basel3.php>, (05.10.2014).

Bulut, Belam (t.y), “Basel III ve Getirdikleri”, **Kobitek**, http://kobitek.com/basel_iii_ve_getirdikleri, (06.10.2014).

Caruana, Jaime (2010), “Basel III: Towards a Safer Financial System”, **BIS Speeches**, 1-6, <http://www.bis.org/speeches/sp100921.pdf> (25.10.2014).

- Cengiz, Efsane (2013), **Basel I-II-III Sermaye Uzlaşısı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chami, Ralph ve diğerleri (2003), “Emerging Issues in Banking Regulation”, **IMF Working Paper**, 03(101), 1-25.
- Chouinard, Eric ve Paulin, Graydon (2014), “Making Banks Safer: Implementing Basel III”, **Bank of Canada Financial System Review**, 53-59.
- Çelik, Faik ve Kızıl, İhsan (2008), “Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 9 (1) 2008, 19-34.
- Çelik, Pelin (2004), **Bankaların Risk Derecelendirmesi**, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finans Kuruluşlar Genel Müdürlüğü.
- Çölgezen, Petek (2013), **Possible Effect of Basel III Accord on Turkish Banking System**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Daniels, Son ve diğerleri (2001), “An Academic Response To Basel II”, **Economic & Social Research Council Special Paper Series**, 130, 1-17.
- De Ghengi, Luigi L. (29.08.2012), “How Will Basel III Impact Banks”, **Bankdirector**, [http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-bank/\(07.10.2014\)](http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-bank/(07.10.2014)).
- Değirmenci, Nihal (2003), **Sermaye Yeterliliği Konusunda Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, Uzmanlık Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.
- Delikanlı, İhsan Uğur (2011), “Basel III: Uluslararası Bankacılık ve Finans Sisteminin Yeni Mimarisi ve Türk Bankalarına Etkileri”, **BDDK Konuşma ve Sunumlar**, [http](http://www.bddk.gov.tr)

://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/9812iir_konusmametnif.pdf
(03.01.2014).

Ege, Özlem (2010), **Basel II'nin Kobiler Üzerine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elmas, Bekir ve Yaşar, Öz (2009), “ Bankaların Yeni Risk Düzenlemeleri Kapsamında Basel II ve Kobiler”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2009 13(1), 391-402.

Ergüzel, Ercan (25.03.2013), “Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor”, **Sabah Gazetesi**.

Fleethwood, Rob (29.08.2012), “How Will Basel III Impact Banks”, **Bankdirector**, <http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/>
(07.10.2014).

Gedik, Hakkı ve Eraksoy, Gökhan (2014), “Implementation of The Basel III Capital Accord in Turkey”, **Gedik & Eraksoy**, 1-3, http://www.gedikeraksoy.com/Implementation_of_Basel_III_Capital_Accord_February_2014.PDF (13.10.2014).

Geyikçi, Umut Burak (2013), **Basel Kriterleri Çerçevesinde Kredi Derecelendirme Model Önerisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Giese, Guido (2002), “Kritik und Verbesserungsvorschlaege fur Den Basel II Akkord”, (Çev. Melek Acar Boyacıoğlu), **Bankacılar Dergisi**.

Gökçen, Belgin (2012), **2001-2010 Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gual, Jordi (2011), “Capital Requirements Under Basel III and Their Impact on The Banking Industry, **La Caixa Economic Papers**, 07 Aralık 2011, 1-24.

Gürel, Eymen ve diğeri (2012), “Basel III Kriterleri”, **Bankacılık ve Sigortacılık Araştırma Dergisi**, 1(3-4), 16-28.

Gürleyendağ, Serkan (2006), **Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Harle, Philipp (2010), “Basel III and European Banking: Its Impact, How Banks Might Respond, and Challenges of Implementation”, **McKinsey Working Papers on Risk**, 6, 1-32.

Hightower, Jonathan (29.08.2012), “How Will Basel III Impact Banks”, **Bankdirector**, <http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/> (07.10.2014).

Işıl, Harun (2012), **Basel III: Türk Bankacılık Sektöründe Tüketici Kredisi Riski Üzerine Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İskenderoğlu, Lerzan (1988), “**Uluslararası Para Sisteminin Sorunları ve İyileştirme Çalışmaları**”, 8807, 1-31, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/6a545fe4-c3f7-4362-bfeb-4b29417b9dc4/8807tur.pdf?MO D=AJPERES&CACHEID=6a545fe4-c3f7-4362-bfeb-4b29417b9dc4> (14.01.2014).

Kaderli, Yusuf ve diğeri (2013), “Basel III ve Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun KO-Bİ’lerin Muhtemel Finansman Sorunu Üzerindeki Etkileri”, **Ege Akademik Bakış**, 13(4), 505-513.

Kahraman, Cüneyt (2008), **Kurumsal Yönetim Anlayışının Özel Sermayeli Bankaların Yapısı ve İşleyişi Üzerine Etkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaptan, Derya (2008), **Basel II Kriterleri ve Bankacılık Sektöründe Basel II Eğitimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kara, Ömer (2009), **Bankalarda Operasyonel Risk**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karabıyık, Lale ve Anbar, Adem (2006), “Basel II’nin Gelişmekte Olan Ülkelere Olası Etkileri”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, 32, 1-12.

Kaya, Murat (2007), **Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve Kobiler Üzerine Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kidder, Lee (2003), “Basel II: Road Block or Opportunity”, **Mortgage Banking**, 63 (12), 93-94.

Lyons, Greg (29.08.2012), “How Will Basel III Impact Banks”, **Bankdirector**, <http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/> (07.10.2014).

Nuccio, Mark (29.08.2012), “How Will Basel III Impact Banks”, **Bankdirector**, <http://www.bankdirector.com/index.php/issues/legal/how-will-basel-iii-impact-banks/> (07.10.2014).

Olğaç, Yasemin (2012), **Otel İşletmelerinde Basel II Uzlaşısı’na Uyum Süreci: İstanbul’da Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Polat, Cevahir (2011), **Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Polat, Yalın Yiğit (2011), **Basel II’ye Göre Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Derecelendirmesi ve Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Powell, Andrew (2004), “Basel II and Developing Countries: Sailing Through The Sea of Standards”, **World Bank Policy Research Working Paper**, 3387, 1-51.

Rota, Kerim (25.03.2013), “Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor”, **Sabah Gazetesi**.

Rybak, N.Tatsiana ve Aktan, Bora (2008), “Basel Sermaye Uzlaşısı Kapsamında Türk Bankacılık Sektöründeki Nihai Gelişmeler”, **Journal of Yaşar University**, 3 (10), 1417-1429.

Rymanowska, Paulina (2006), **The Basel I and The Basel II Accords, Comparison of The Models and Economical Conclusions**, Virije Üniversitesi Matematik Departmanı.

Sarıgül, Haşmet (2012), **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarının Basel I-II-III Kriterlerine Uygunluğunun Ölçülmesi (Bir Araştırma)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sezgin, M.Cüneyt (25.03.2013), “Türk Bankacıları Basel III Korkutmuyor”, **Sabah Gazetesi**.

Sungur, Gökhan (2012), **Basel Kriterleri ve KOBİ’ler Tarafından Algılanmasına Yönelik Uygulama Çalışması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Taşpınar, Gökhan (02.02.2013), “Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri” **Dünya Gazetesi**, <http://e-dergi.marmara.edu.tr/marufacd/article/view/5000006338> (05.10.2014).

TCMB (2014), **Finansal İstikrar Raporu**, 11, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b3118f7c-cd44-4883-86cc-68fa682ca2e1/Fir_TamMetin11.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=b3118f7c-cd44-4883-86cc-68fa682ca2e1 (05.11.2014).

- TCMB (2014), **Finansal İstikrar Raporu**, 18, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495/Fir_TamMetin18.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=7671f600-17d4-41df-8734-c92596399495 (05.11.2014).
- Terzi, Tuğçe (2011), **Basel Kriterlerinin KOBİ Kredileri Üzerindeki Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turgut, Ahmet (2007), “Bankalar ve KOBİ’ler için Dönüm Noktası: Basel II Standartları”, **Kmu Dergi**, 29-44.
- TBB (2002), **Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi**, <http://www.tbb.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/arastirma-ve-sunumlar/2003---2002/278> (09.01.2014).
- TBB (2006), **Basel II Çalışma Raporları**, 58-Eylül 2006, İstanbul, Bankacılar Dergisi, <http://www.tbb.org.tr/dosyalar/dergiler/dokumanlar/58.pdf> (09.01.2014).
- TBB (2012), **Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği: Türkiye İçin Alternatif Bir Öneri**, 282, İstanbul, Tor Ofset.
- Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2005), **Basel II Sermaye Yeterliliği**, 31, İstanbul, Printcenter, http://www.tspakb.org.tr/tr/Portals/0/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/AIM_Yayin_ve_Raporlar_Aylik_Yayinlar_2005_gundem_200503.pdf (07.02.2014).
- Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2013), **Gelişmiş Ülkelerde Mevduat ve Yatırım Bankacılığının Ayrılması**, 132, İstanbul; Printcenter, http://www.tspakb.org.tr/tr/Portals/0/AIM_Gundem/gundem_agustos_2013opt.pdf (22.09.2014).
- Wagster, D. John (1996), “Impact of The 1988 Basle Accord on International Banks”, **The Journal of Finance**, 51 (4) 1996, 1321-1346.
- Wellink, Nout (2006), “Goals and Strategies of The Basel Committee”, **BIS Review**, 122/2006, 1-4.

- Yayla, Münür ve Türker Kaya, Yasemin (2005), “Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”, **BDDK Araştırma Raporları**, 2005/3, 1-52, [https:// www.bddk.org.tr / WebSitesi/turkce/Basel/1272calismaraporu_2005_3.pdf](https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1272calismaraporu_2005_3.pdf) (23.12.2013).
- Yetim, Sedat ve Balcı, Aslı (2005), “Basel-II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasının Yönelik Açıklayıcı Rehber”, **BDDK Araştırma Raporları**, 2005/8, 1-147, [https:// www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/ Basel/1254QIS-TR.pdf](https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1254QIS-TR.pdf) (10.01.2014).
- Yıldız, Numan (2010), **Basel II Kriterleri’nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri: T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi-osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel Mermud, Aslı ve Ceran, Mustafa (2011), “Basel III Doğrultusunda Bankacılık Riskleri ve Sermaye Yeterliliği; Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, 2(4), 1-10.
- Yüksel, Ayhan (2005), “Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri”, **BDDK Araştırma Raporları**, 2005/4, 1-44, [http://www.bddk.org.tr/ WebSitesi /turkce /Basel/ 1275Basel_II_SME.pdf](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1275Basel_II_SME.pdf) (25.03.2014).

ÖZGEÇMİŞ

1984 Çanakkale doğumlu olan Emrah KARAARSLAN, 1995 yılında Trabzon Dumlupınar İlkokulu'ndan, 2002 yılında Trabzon Kanuni Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. 2003 yılında öğrenime başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden 2007 yılında onur öğrencisi olarak mezun olmuştur. 2008 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2008 yılında Türkiye Halk Bankası A.Ş.'de dış işlemler uzmanı olarak başladığı görevini 2013 yılında sonlandırmıştır. 2013 yılında girmiş olduğu bir dış ticaret firmasında halen çalışmaktadır. İyi seviyede İngilizce bilen KARAARSLAN, evlidir.